

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Reginonis Abbatis Prumiensis Libri Duo De Ecclesiasticis Disciplinis & religione Christiana

Regino <Prumiensis>

Parisiis, 1671

Incipiunt Capitula.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14622

INCIPIT LIBELLUS

DE ECCLESIASTICIS DISCIPLINIS

& religione Christiana, collectus ex
jussu Domini Metropolitani Rath-
bodi Trevericæ urbis Episcopi à
Reginone quondam Abbate Pru-
miensis monasterij ex diversis sancto-
rum patrum Conciliis & decretis
Romanorum Pontificum feliciter in
Dei nomine, Amen.

INCIPIT INQUISITIO

*de his quæ Episcopus vel ejus ministri
in suo districtu vel territorio inquirere
debeant per vicos, pagos, atque paræ-
chias suæ dioceseos.*

- I. N primis inquirendum est in
cujus sancti honore consecrata
sit basilica, vel à quo fuerit con-
secrata. Post hæc ipsa Ecclesia
circumspiciatur, si bene sit coo-
perta atque camerata, & ne ibi columbæ vel

B iij

aliæ aves nidificent propter immunditiam
stercoris sive importunitatis inquietudinem.

2. Quo metallo sint signa ipsius Ecclesiæ.

3. Si fœnum, annona, aut tale aliquid in
Ecclesia mittantur.

4. Deinde ad altare accedere oportet, &
contemplari qualia sint indumenta ejus, quot
nova, & quot vetusta, & qualiter nitida.

5. Quo metallo sint capsæ & cruces cooper-
tæ, aut si diligenter reconditæ sunt reliquiæ in
altari, aut si ipsæ capsæ feris & clavis munitæ
sunt.

6. Quo metallo sit calix & patena, & si
mundus sit ab omni forde, aut ubi reponatur.

7. Si corporale ex mundissimo & nitidissi-
mo linteo sit, & ubi recondatur.

8. Si locus sit in secretario aut juxta altare
præparatus ubi aqua effundi possit quando
hæc abluuntur, & si vas ibi dependeat ubi sa-
cerdos manus lavet post perceptionem corpo-
ris & sanguinis Domini, & Presbyter, Dia-
conus, aut Subdiaconus ibi primò corporale
lavet.

9. Inquirendum si pyxis semper sit super al-
tare cum sacra oblatione ad viaticum infirmis.

10. Si Missalem *plenario, Lectionarium,
& Antiphonarium habeat. Nam sine his Mis-
sa perfectè non celebratur.

11. Videndum etiam quot alij libri ibi sint,
& an bene sint *retiati, quot & qualia vesti-
menta sacerdotalia ibi sint, & si sint nitida,
aut in nitido loco collocentur.

12. Requirendum de luminaribus ipsius Ec-
clesiæ, & quot cerarios habeat.

* Fortè, Psal-
terium, ut in
Capitulo
Valterij
Aurelian.

c. 7.
* Editio Hel-
mestad. &
Hincmar.
recitati

13. Investigandum si habeat ipsa Ecclesia mansum habentem bonvaria duodecim, præter cimiterium, & curtem ubi Ecclesia & domus Presbyteri continetur, & si habeat mancipia quatuor.

14. Quot mansos habeat ingenuiles, & quot serviles, aut accolæ, unde decima reddatur.

15. Considerandum etiam si atrium Ecclesiæ sit sepe munitum, ne aliqua immunditia polluat.

DE VITA ET CONVERSATIONE
PRESBYTERI.

16. Inquirendum si Presbyter cellam habeat juxta Ecclesiam, aut suspiciosa in circuitu ostiola sint.

17. Si suspiciosus de aliqua femina sit, aut in sua domo aliquam subintroductam habeat mulierem.

18. Si visitet infirmos, si eos reconciliet, si eos unguat oleo sancto juxta Apostolum, si eos propria manu communicet, & non per quemlibet laicum. Si tradat communionem laico aut feminae ad deferendum infirmo. quod nefas est.

19. Si pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, vel mortuis sepeliendis præmium vel munus exigat.

20. Illud super omnia perscrutandum, si sine baptismo per negligentiam Presbyteri aliquis infans in parrocchia mortuus est.

21. Si per domos extra Ecclesiam Missam cantet.

22. Si sit ebriosus vel litigiosus.

B iiij

23. Si arma ferat in seditione.

24. Si canum aut avium joci deserviat.

25. Si in tabernis bibat.

26. Si Clericum habeat qui legat epistolam vel lectionem & qui ad Missam respondeat, & cum eo psalmos canter.

27. Si nocturnis horis ad matutinas laudes persolvendas omni nocte surgat.

28. Si primam, tertiam, sextam, nonam certo tempore signo Ecclesiæ denuntiet, & cursum debitum canter.

29. Si Missarum solemnia non ante horam tertiam celebrentur.

30. Si Presbyter, quod absit, postquam cibum aut potum sumpserit, Missam celebrare præsumat.

31. Si thuribulum habeat, & incensum in sacrificio Domini offerat.

32. Si verbum Domini populo adnuntiet.

33. Si tempore statuto, id est, circa horam tertiam diei, Missam celebret, & post hæc usque ad medium diem jejunet, ut hospitibus atque peregrè venientibus, si necesse fuerit, possit Missam cantare.

34. Si curam pauperum ac peregrinorum & orphanorum habeat, eosque juxta possibilitatem suam ad suum prandium invitet.

35. Si aquam benedictam omni die dominico ante Missarum solemnia faciat in vase nido & tanto ministerio convenienti, de qua populus intrans Ecclesiam & stans in Ecclesia aspergatur.

36. Si calicem aut patenam vel vestimentum sacerdotale aut librum præsumat taberna-

rio vel negotiatori in vadium dare.

37. Si xenium vel quodcunque emolumentum temporale, imino detrimentum spirituale, à quocunque publicè peccante vel incestuoso accipiat ut Episcopo vel ejus ministris peccatum illius reticeat.

38. Si aliquem minùs dignè pœnitentem favoris aut familiaritatis aut consanguinitatis gratia ad reconciliationem adducat, & ei testimonium reconciliationis ferat.

39. Si quando ad anniversarium diem, tricesimum, septimum, vel tertium alicujus defuncti vocatus fuerit, se inebriare præsumat & precari in amore sanctorum vel ipsius animæ bibere, & alios ad bibendum cogere, vel se aliena precatione ingurgitare, & plausus & risus inconditos & turpia joca & cantus indecentes facere præsumat.

40. Si nihil patrimonij habens quando proventus est ad dignitatem ecclesiasticam, postea emit prædia, cujus juris sint.

41. Si usuras exigat, & conductor sui senioris existat.

42. Si Missam cantat & non communicat.

43. Si feminam ad altare permittat accedere. & quod non licet calicem Domini tangere.

44. Si per pecuniam fuerit ordinatus, vel ipsam in qua cantat pretio obtinuerit Ecclesiam.

45. Si aliam antè habuerit Ecclesiam, & ea dimissa, ad aliam quæstus causa migraverit.

46. Si plures teneat Ecclesias sine aliorum Presbyterorum adjutorio.

47. Si in alterius parrœchia Missam cantat

absque compresbyteri voluntate vel rogatu.

48. Si decimam ad alterum pertinentem recipit.

49. Si pœnitentem invitat carnem manducare & bibere vinum, nisi pro eo ad præsens elemosynam fecerit.

50. Si cartas scribat, vel sui senioris conductor existat.

51. Si indifferenter baptizet.

52. Si non habet fontes lapideos, vel aliud vas ad hoc præparatum, in quo nihil aliud fiat.

53. Si orationem dominicam & symbolum omnibus suis parœchianis insinuat habeat.

54. De Letania maiore.

55. De Rogationibus.

56. Si jejunium quatuor temporum antipilebi omnimodis observandum adnuntiet.

57. Si feria quarta ante quadragesimam plebem sibi commissam ad confessionem invitet, & ei juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungat, non ex corde suo, sed sicut in Pœnitentiali scriptum est.

58. Si tribus temporibus anni, id est, Natale Domini, Pascha, & Pentecosten, omnes fideles ad communionem corporis & sanguinis Domini accedere admoneat.

59. Si illud etiam admoneat, quibus temporibus conjugati se abstinere debent à propriis uxoribus.

60. Ut nullus Clericus ad nuptias pergat.

61. Si de oblationibus quæ à populo offeruntur die dominico & in diebus festis, expleat

Missâ, eulogias plebi tribuat.

62. Si sine stola vel orario in itinere incedat.

63. Si postponens clericalia vestimenta, laicalibus utatur indumentis.

64. Si aquam cum vino misceat in sacrificio Domini.

65. Si expleta Missâ reliquum corporis & sanguinis Domini ipse Presbyter cum timore & reverentia sumat. Et si Diaconum aut Subdiaconum non habet, ipse manu propria calicem & patenam abluat atque abstergat.

66. Si absque alba, aut cum illa alba qua in suos usus quotidie utitur, Missam cantare præsumat.

67. Si de decimis quatuor fiant portiones.

68. Si rem Ecclesiæ aut possessionem aut mancipium vendere, commutare, aut quocunque ingenio alienare præsumpserit.

69. Si diem dominicum & alias festivitates absque opere servili à vespera in vesperam celebrare doceat.

70. Si plebem admoneat ut in atrio Ecclesiæ nequaquam cantent, aut choros mulierum ducant, sed Ecclesiam ingredienti verbum Dei cum silentio audiant.

71. Si carmina diabolica, quæ super mortuos nocturnis horis ignobile vulgus cantare solet, & cachinnos quos exercent, sub contestatione Dei omnipotentis prohibeat.

72. Si offerentes instruat ut candelam vel quicquid aliud ad altare deferre placuerit, ante Missam, vel antequam evangelium legatur, offerant.

73. Oblationem autem unam tantummodo oblatam ad offertorium pro se suisque omnibus unusquisque offerat.

QUID SIT A PRESBYTERO
REQUIRENDUM.

74. Postquam hæc omnia diligenter investigata fuerint, tunc ipse Presbyter ab Episcopo vel ejus vicario percunctandus est,

75. Si ex ingenuis parentibus sit natus, aut ex servili conditione.

76. Si de eadem parrocchia aut de alia sit natus vel ordinatus.

77. Si sit de eadem parrocchia, inquirendum est à quo Episcopo fuerit ordinatus, vel ad quem locum prætitulatus.

78. Si servus est, ostendat cartam libertatis.

79. Si de alia parrocchia, ostendat litteras commendatitias, quas formatam vocant.

80. Si ulla parte corporis est imminutus. Si seipsum abscidit.

POST HÆC DE MINISTERIO SIBI
COMMISSO INQUIRENDUM EST.

81. Si expositionem symboli atque orationis dominicæ juxta traditionem orthodoxorum patrum penes se scriptam habeat, & eam pleniter intellegat, & inde prædicando populum sibi commissum sedulo instruat.

82. Si orationes Missarum, præfationem quoque canonis, & eundem canonem bene intellegat, & memoriter ac distinctè proferre valeat.

83. Si epistolam & evangelium bene legere possit atque saltem ad litteram ejus sensum manifestare.

84. Si psalmorum verba & distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat.

85. Si sermonem Athanasij Episcopi de fide sanctæ Trinitatis, cujus initium est *Quicumque vult salvus esse*, memoriter teneat, & sensum illius intellegat, & verbis communibus enuntiare sciat.

86. Si exorcismos & orationes ad catechumenum faciendum, ad fontem quoque consecrandum, & reliquas preces super masculum & feminam pluraliter atque singulariter distinctè & rationabiliter proferre valeat.

87. Similiter ordinem baptizandi ad succurrendum infirmis.

88. Ordinem quoque reconciliandi juxta modum sibi canonicè reservatum, atque unguendi infirmos, orationes quoque eidem necessitati competentes, si bene scit legere aut memoriter enuntiare.

89. Similiter ordinem & preces in exequiis atque agendis defunctorum.

90. Si memoriter teneat exorcismos & benedictiones salis & aquæ.

91. Si cantum nocturnum atque diurnum noverit.

92. Si compotum minorem, id est, epactas, concurrentes regulares, terminos paschales, & reliquos sapiat.

93. Si habeat martyrologium, ex quo certis diebus natalitia sanctorum populo adnuntiet.

94. Si habeat quadraginta homilias Gregorij, & eas studiosè legat atque intellegat. Vel si eas habere non potest, vel sermonem prædicti doctoris de septuaginta discipulis à Domino ad prædicandum missis habeat & diligenter legat & intellegat, & cognoscat se ad formam septuaginta discipulorum in ministerio ecclesiastico esse promotum.

95. Si habeat Pœnitentiale Romanum, vel à Theodoro Episcopo aut à venerabili Presbytero Beda editum; ut secundum quod ibi scriptum est interroget confitentem, aut confesso modum pœnitentiæ imponat.

FINIT INQUISITIO.

Hæc quæ suprà capitulatim inquirenda expressimus, auctoritate canonica roborari oportet.

Ut canonum statuta sine præiudicio ab omnibus custodiantur. *Ex Concilio Meldensi, quod factum fuit temporibus Karoli junioris anno dominice incarnationis DCCCXLV. V. Kalendas Julij, Indict. VIII. titul. x.*

Concil. Meld. I. **C**ANONUM statuta sine præiudicio ab omnibus custodiantur, & nemo in actionibus vel judiciis ecclesiasticis suo sensu sed eorum auctoritate ducatur. In exponendis etiam vel prædicandis divinis scripturis sanctorum catholicorum & probatissimorum patrum sensum quisque sequatur; in quorum

c. 34.
Burchard. lib.
A. c. 61.

scriptis, ut beatus dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillat.

Hieron. in
epist. ad Lx-
tam.

Qualem ministrum Episcopus juxta se
habere debeat. *Ex eodem Concilio*
tit. XI.

II. Ut quisque Episcopus talem juxta se
pro viribus habere decertet qui juxta sinceris-
simum & purissimum sensum catholicorum
patrum fide & observatione mandatorum Dei
seu & prædicationis doctrina Presbyteros ple-
bium assidue instruat & informet, ne domus
Dei vivi, quæ est Ecclesia, sine lucerna verbi
divini remaneat. Sed & isdem talis existat
quem amor pecuniæ non vexet, aut reprobi
mores & conversatio reprehensibilis contem-
ptibilem reddat. Hinc est quod cum Moyses
querelam in conspectu Dei deponeret se non
posse portare tantum onus quod ei fuerat im-
positum, audivit à Domino: *Congrega mihi*
septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu
nostis quod seniores populi sint ac magistri, &
auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut su-
stinent tecum onus populi, & non tu solus gra-
veris. Quid in Moyse nisi summum sacerdo-
tium, quid in septuaginta viris nisi Presbyte-
ros accipimus? Quod autem Dominus aufert
de spiritu Moyse traditque eis, patenter osten-
dit quod hi qui ab Episcopo in Dei conspectu
vocati sunt, ut secum onus populi sustinent,
eadem quæ Episcopus sentire debent eadem-
que velle & in partito sibi onere totis viribus
cooperari. Hoc enim significat quod non
alium sed ejusdem Moyse spiritum accipiant.

Concil. Meld.
c. 35.
Burchard. lib.
1. c. 88.

Num. II.

In canonibus vulgatis Concilij Meldensis, pro eo quod Regino & Burchardus habent conversatio reprehensibilis contemptibilem reddat, legitur conversatio reprehensibilis periculosè devastet. Quæ verò dein sequuntur apud Reginonem & Burchardum, non extant in canone illo Concilij Meldensis.

De eadem re. Ex Capitulis synodalibus Karoli Imperatoris tit. CIII.

Lib. I. Capitular. c. 109.

S. Gregor. lib. I. epist. 24.

III. Episcopos itaque monemus ut sive per se sive per vicarios pabulum verbi divini sedulo populis administrent: quia, ut ait beatus Gregorius, iram contra se occulti iudicis excitat sacerdos, si sine prædicationis sonitu incedit.

Quòd à Rege postulandum sit ut Episcopi tempore opportuno ad ministerium sibi commissum vacare possint. Ex supradicto Concilio tit. IV.

Concil. Meld. c. 28. & in Capitulis Karoli Calvi tit. V I. c. 28.

IV. Ut regia magnificentia liberiores libertatem Episcopis ad peragendum in eorum parrocchiis ministerium præstet quàm hæcenus propter diversas perturbationes habuissent. Ipsi autem Episcopi concessum sibi otium non in suas voluptates, sed in divinum & officiosum convertant negotium: quatinus studentes prædicationibus, correctioni, atque confirmationi, quod hæcenus per parrocchias fuit neglectum, sollerter de cetero sit emendatum.

Ne

Ne Episcopi propter suam quietem neglegant plebem sibi commissam. *Ex eodem Concilio tit. v.*

V. Providendum est ne Episcopi propter suam quietem ad remotiora loca secedentes, & suum ministerium neglegentes, proprias deferant civitates; sed aut parrocchias suas cum officij efficacia circumeant, aut cum religione in suis civitatibus canonicè cum filiis suis degant. Presbyteros etiam sibi commissos doctrina, castitate, & sobrietate, atque hospitalitate secundum suum ministerium ornari compellant.

Concil. Meld.
c. 28.
Burchard lib.
1. c. 228.

De Episcopis qui rarò aut nunquam plebes sibi commissas per seipsos visitant.
Ex eodem Concilio tit. vi.

VI. Ut quorundam Episcoporum reprehensibilis immo damnabilis consuetudo omnimodis corrigatur, qui plebes sibi creditas aut rarò aut nunquam per seipsos juxta ordinem evangelicum & apostolicum atque ecclesiasticum visitant, cum Dominus dicat: *Speculatorem dedi te domui Israël, & audies ex ore meo verbum, & adnuntiabis eis ex me. & cetera quæ divinus sermo complectitur.*

Concil. Meld.
c. 29.

Ezech. 9.

Ut Episcopus ambulet per suam diocesim.
Ex Concilio Bracarensi tit. vii.

VII. Placuit omnibus Episcopis atque convenit ut per singulas Ecclesias & dioceses ambulantes primum discutiant Clericos, quomodo ordinem baptismi teneant vel Missa-

Concil. Brac.
car. 2. c. 1.
Burchard lib.
1. c. 85.

rum, & qualiter quæcunque officia in Ecclesia peragant. Et si rectè quidem invenerint, Deo gratias; sin autem minimè, docere debent ignaros, & hoc omnimodis præcipere, ut sicut antiqui canones jubent, ante dies viginti baptismi ad purgationem exorcismi catechumeni currant. intra quos viginti dies omnino catechumeni symbolum, quod est *Credo in Deum*, specialiter doceantur.

Quid laicos docere oporteat.

Exeod. Concilio Bracar.
2. c. 1.

Postquam ergo suos Clericos discusserint vel docuerint Episcopi, alia die, convocata plebe ipsius Ecclesiæ, doceant illos ut errorem fugiant idolorum vel diversa crimina, id est, homicidium, adulterium, perjurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera, & quod nolunt sibi fieri, non faciant alteri, & ut credant resurrectionem omnium hominum & diem judicij, in quo unusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea Episcopus de Ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

Ut Episcopus cum paucis suam parrocchiam circumeat. *Ex Concilio Toletano tit. v.*

Concil. Tolet.
7. c. 4.
Burchard. lib.
1. c. 86.

VIII. Cùm Episcopus suam diocesim visitat, nulli præ multitudine onerosus existat, nequam quinquagenarium numerum elevationis excedat, aut ampliùs quàm una die per unamquamque basilicam remorandi licentiam habeat. [*Vide Concilium Valentinum 111. cap. 17.*]

Ut si Episcopus hoc explere nequiverit, suos
vicarios dirigat. *Ex eodem Concilio*

tit. VI.

IX. Quod si Episcopus aut languore deten-
tus aut aliis occupationibus implicatus id ex-
plere nequiverit, Presbyteros probabilis vitæ
aut Diaconos mittat, qui redditus basilicarum
& reparationes & ministrantium vitam in-
quirant.

Concil. Tolet.
4. c. 36.
Burchard. lib.
1. c. 87.

Ut Episcopi suam diocesim visitent. *Ex*
Capitulis synodalibus Karoli
Augusti.

X. Ut Episcopi circumeant parœchias sibi
commissas, & ibi inquirendi studium habeant
de incestu, de parricidiis, adulteriis, & aliis
malis quæ contraria sunt Deo, & quæ Chri-
stiani devitare debent, & infra illorum parœ-
chias Ecclesiarum, quibus necesse est, emen-
dandi curam habeant. Similiter tam nostras à
nobis in beneficium datas quàm & aliorum
summo studio provideant.

Vide lib. 5.
Capitular. c.
94. 109. &
365.
Vide to. 2.
Concilior.
Gallix pag.
248. c. 32.

Ut Episcopus duos solidos tantùm accipiat
cùm suam parœchiam circuit. *Ex*
Concilio Bracarenfi tit. x.

XI. Placuit ut nullus Episcoporum, cùm
suas dioceses visitat, præter honorem cathe-
dræ suæ, id est, duos solidos, aliquid aliud
tollat per Ecclesias, neque tertiam partem ex
quacunque oblatione populi in Ecclesiis par-
rœchialibus requirat; sed tertia illa pars pro
luminaribus Ecclesiæ vel reparatione serve-

10. q. 3. c. 1.

C ij

tur, & singulis annis Episcopo exinde ratio fiat. Nam si tertiam illam partem Episcopus tollat, lumen & facta recta Ecclesiæ abstulit.

De Episcopis qui non visitatis parræchiis pretium servitutis requirunt. *Ex Concilio apud Triburias habito temporibus Arnulphi Regis tit. xxvi.*

Burchard. lib.
I. c. 229.

XII. Delata est coram sancta synodo querimonia plebium, eò quòd sint quidam Episcopi nolentes ad prædicandum vel confirmandum suas per annum parræchias circuire, qui tamen exigunt ut mansiones, quibus in professione uti debuerant, alio pretio redimant qui parare debent. Quæ duplex infamia & negligentia & avaritia sanctæ synodo horrore fuit magno; & statuerunt ne quis penitus ultra exerceat id cupiditatis ingenium, & ut sollicitiores sint Episcopi de suis gregibus visitandis.

De eadem re. *Ex Capitulis synodalibus Karoli Imperatoris tit. xciv.*

Lib. I. Capitular. c. 100.

* adm. à n.

* min. f.

* apud hos

* ne cor.

XIII. Ne verò Episcopi occasione prædicandi aut confirmandi oneri essent populis, * à nobis admoniti polliciti sunt se deinceps hoc cavere velle & eo tempore * suum ministerium, in quantum facultas datur, exequi, * his quibus prodesse possunt, non quo * eorum profectio, quantum in illis est, sit importuna vel onerosa.

Perturbatus est ordo istius capituli apud Reginonem. Exhibuimus heic lectionem codicis Parisiensis. Editio Helmstadiensis non est multum diversa. Varias lectiones adnotat

vimus in margine. Sed integer locus sic restituendus est ex libris Capitularium, tum editis, tum manu scriptis. Ne verò &c. & eo tempore suum ministerium, in quantum facultas dabatur, exequi quo eorum profectio, quantum in illis erat, his quibus prodesse possunt & debent, non sit importuna vel onerosa.

De immunitate Ecclesiarum. *Ex eodem Capitulari tit. CIII.*

XIV. Denuntiandum est omnibus, & à Missis nostris ordinandum, ut omnes Ecclesie & Presbyteri sub immunitate & privilegio & ordinatione atque dispositione Episcoporum singularum paræchiarum, in quibus consistunt, secundum auctoritatem canonicam permaneant.

Capitula Karoli Calvi tit. 9. c. 4.

Quod omnes basilicæ in potestate Episcoporum sunt. *Ex Concilio Aurelianensi tit. XIII.*

XV. Omnes basilicæ quæ per diversa loca constructæ sunt vel cotidie construuntur, placuit secundum priorum canonum regulam ut in ejus Episcopi, in cujus territorio positæ sunt, potestate consistent.

Concil. Aurelian. 1. c. 17. Burchard. lib. 3. c. 8.

De paræchiis. *Ex Concilio Chalcedonensi tit. XIX.*

XVI. Singularum Ecclesiarum rusticas paræchias vel possessiones manere inconcussas illis Episcopis qui eas retinere noscuntur, & maximè si per tricennium eas absque vi ob-

Concil. Chalced. c. 17. Burchard. lib. 3. c. 148.

tinentes sub dispensatione rexerunt. Quòd si intra tricennium facta fuerit de his vel fiat altercatio, licere eis qui se lãsos asserunt apud sanctam synodum provinciæ certare.

Quales ministros Episcopi in civitatibus suis relinquere debeant. *Ex Capitulis Karoli junioris tit. v.*

Capitula Kar-
lomanni tit. 2.
c. 7.

XVII. Et quoniam Episcopi, qui nostris & suis communibus Ecclesiæ & totius regni necessitatibus occupati sunt, non valent cuncta soli prospicere quæ infra fines parræchiæ illorum perpetrantur, statuimus ut quotienscunque Episcopi à propria civitate digrediuntur, tales adjutores unusquisque in sua civitate relinquat qui hæc omnia prudentissimè in sua civitate peragant, ut pauperes sanguine Christi redempti semper in civitate præsentem inveniant à quo responsum & consolationem accipiant. In vicis autem & villulis longè à civitate remotis constituat unusquisque Episcopus reverendos & cautos atque omni prudentia morum temperatos Presbyteros, qui sua vice superiùs statuta modestè perficiant, & ad quos alij Presbyteri juniores & minùs cauti suam causam referant.

De tricennali præscriptione. *Ex epistola Gelasij Pape.*

Gelas. 1. epist.
10. c. 1.
Lib. 7. Capitular.
c. 175.
Burchard. lib.
3. c. 149.

XVIII. Illud etiam annexi placuit, ut si qui, quod absit, facultates Ecclesiæ necnon & dioceses ab aliis, à quibus possidentur, Episcopis jure sibi vindicent, quod tricennalis lex conclusit, quia & filiorum nostrorum Prin-

capitulum ita emanavit auctoritas, ut ultra triginta annos nulli liceat pro id appellare quod legum tempus excludit.

De rebus per triginta annos possessis. *Ex Capitulis Ludovici Imperatoris tit. VII.*

XIX. Ut de rebus Ecclesiarum quæ ab eis per triginta annorum spatium sine ulla interpellatione possessæ sunt testimonia non recipiantur; sed eo modo contineantur sicut res ad fiscum dominicum pertinentes contineri solent.

Addit. IV.
C. 34.
Burchard. lib.
3. C. 150.

De inscriptione temporum. *Ex eodem, capite IX.*

XX. Si quis terram ab altero dixerit violenter sibi esse sublatam, & convicerit prius quam triginta annorum compleatur numerus & rem constiterit occupatam, & requirere poterit, repetentis partibus reformetur. Ceterum si impletis triginta annis terra à quocunque pervasa fuisse dicatur, & non fuerit antè repetita, nihil sibi reddendum esse cognoscat.

Lex Burgund.
tit. 79. C. 2. 3.

Item de eadem re. *Ibidem.*

XXI. Et quia omnia ad quietem omnium pertinentia ex lege convenit provideri, quas omnino causas de quibuscunque rebus quæ intra triginta annos non fuerint definitæ, nullo eas postmodum licebit ordine commoveri: quia satis unicuique ad requirendum & recipiendum quod ei debitum fuerit superscriptus annorum numerus constat posse sufficere.

Ibid. c. 5.

C iij

Item de eadem re. *Ibidem.*

Interpretat.
leg. un. Cod.
Theodos. de
inquil. & co-
lonis.

XXII. Si quis colonum alienum in re sua triginta annos habuerit, ac si suum vindicet. Qui infra triginta annos inventus fuerit, à domino cum filiis sibi debitis & omni peculio revocetur. Si verò mortuus fuerit, peculium ejus dominus recipiat. Colona verò si viginti annis in alieno dominio permanferit, à priori domino non requiratur. Colonum duæ partes agnationis sequantur, colonam verò tertia pars. Nam si agnatio infra viginti annos edita fuerit, quando adhuc colona domino compete-
tebat, repetentibus non negetur; quia in modernis legibus est constitutum. Sanè, ne separatio conjugij fiat, præcipimus ut dominus coloni vicaria muliere cum agnatione partis tertiæ non negetur.

De consecranda Ecclesia. *Ex Concilio
Vvormaciensi.*

Concil. Bra-
car. 2. c. 5.
Concil. Vvor-
mar. c. 3.
Burchard. lib.
3. c. 37.

XXIII. Placuit, quotiens ab aliquo fidelium ad consecrandas Ecclesias Episcopus invitatur, non quasi ex debito munus aliquod à fundatore requirat; sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuat. Attamen unusquisque Episcopus meminerit ut non priùs dediceret Ecclesiam nisi antea dotem basilicæ & obsequium ipsius per donationem cartulæ confirmatum accipiat. Nam non levior est ista temeritas, si sine luminaribus vel sine substantiali sustentatione eorum qui ibidem servituri sunt quàm si domus privata consecre-

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 41
tur Ecclesia. [*Vide lib. 3. Leg. Longob. tit. 1.
cap. 47.*]

De libertate Ecclesiarum. *Ex Capitularibus,
titulo LXXXI.*

XXIV. Sancitum est ut unicuique Eccle-
siæ unus mansus integer absque ullo servitio
attribuatur, & Presbyteri in eis constituti non
de decimis, nec de oblationibus fidelium, non
de domibus, neque de atriis, vel hortis juxta
Ecclesiam positis, neque de præscripto manso
aliquod servitium faciant præter ecclesiasti-
cum. Et si aliquid ampliùs habuerint, inde
senioribus suis debitum servitium impendant.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 91.
Burchard. lib.
3. c. 52.
Vvalter. Au-
relian. c. 9.

De termino Ecclesiarum. *Ex eodem,
capite CXVII.*

Ut terminum habeat unaquæque Ecclesia
de quibus villis decimas recipiat.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 155.

De novis Ecclesiis. *Cap. LXXXVII.*

XXV. Statutum est de villis novis & Ec-
clesiis novis ibidem noviter in eis constitutis
ut decimæ de ipsis villis ad easdem Ecclesias
conferantur.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 93.

Item ex eodem, cap. v.

XXVI. Quicumque voluerit in sua pro-
prietate Ecclesiam ædificare, cum consensu &
voluntate Episcopi, in cujus parræchia fue-
rit, licentiam habeat. Veruntamen omnino
providendum est ut aliæ Ecclesiæ antiquiores
propter hanc occasionem suam justitiam aut
decimam non perdant, sed semper ad anti-

Capitulare
Karoli M. ad
Salz c. 3.
Burchard. lib.
3. c. 7.

quiores Ecclesias persolvatur.

Item de manso Ecclesiæ. *Ex eodem Capitulari.*

Lib. 5. Capitular. c. 45.

XXVII. De uno manso ad Ecclesiam dato, de quo aliqui homines contra statuta sibi servitium exigunt, quicumque pro hac causa accusatus fuerit, Comes vel Missi hoc quod inde subtractum est Presbyteris cum sua lege restituere faciant.

De eadem re. *Ex synodo Meldensi capite LXIII.*

Concilium Meldense c. 63.

XXVIII. Secundum canonicam auctoritatem & constitutionem Domini Imperatoris Lodouici, de agro ecclesiastico & manso ac mancipiis, quæ ipse in suis Capitulis constituit, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus fuerit Ecclesiæ, neque de decimis & oblationibus fidelium quemquam Presbyterorum aliquem censum persolvere cogat, nec quisquam cujuslibet ordinis aut dignitatis exinde quicquam subtrahat & redhibitionem quamcunque exigat temporalem. Quod si fecerit, communione usque ad satisfactionem privetur, & regia potestate hoc emendare legaliter compellatur.

Item de privilegio Ecclesiarum.

Concil. Arelat. 6. c. 20.
Lib. 2. Capitular. c. 36.
Burchard, lib. 3. c. 9.

XXIX. Ut Ecclesiæ antiquitus constituta nec decimis nec ulla possessione priventur, ita ut novis oratoriis tribuatur.

De Ecclesiis vel altaribus ambiguis, & ut
superflua altaria de Ecclesia abiciantur.

Cap. LXV.

XXX. Ecclesiæ vel altaria quæ ambigua
sunt de consecratione consecrentur, & super-
flua altaria destruantur de Ecclesia.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 151.
Burchard. lib.
3. c. 10.

De honore ecclesiastico. *Cap. CXLI.*

XXXI. Ut Episcopi prævideant quem
honorem Presbyteri pro Ecclesiis suis senio-
ribus tribuant.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 148.

Quod omnium Ecclesiarum dotes ad Epif-
copum pertineant. *Ex Concilio Tole-
tano capit. XIX.*

XXXII. Multi contra canonum consti-
tuta sic Ecclesias quas ædificaverunt postulant
consecrari, ut dotem quam Ecclesiæ contule-
runt, ad Episcopi ordinationem non pertinere
censeant. quod factum & in præteritum dis-
plicet, & in futuro prohibetur; sed omnia se-
cundum consuetudinem antiquam ad Episco-
pi ordinationem & potestatem pertineant.

Concil. Tolet.
3. c. 19.
Lib. 7. Capi-
tular. c. 213.
Burchard. lib.
3. c. 20.

Vide lib. 6.
Capitular.
c. 69.

Unde Ecclesiæ debeant restaurari & Epif-
copo obsequium exhiberi. *Ex epistola
Gelasio Papa.*

XXXIII. Quatuor autem tam de reditu
quàm de oblatione fidelium, prout cujuslibet
Ecclesiæ facultas admittit, sicut dudum ratio-
nabiliter est decretum, convenit fieri portio-
nes: quarum una sit Pontificis, altera Cleri-
corum, pauperum tertia, quarta fabricis ap-

Decreta Ge-
lasii. c. 27.
Lib. 7. Capi-
tular. c. 290.
Riculf. c. 11.
Burchard. lib.
3. c. 137.

plicanda; de quibus, sicut sacerdotis intererit, sic Clericus ultra delegatam sibi summam nihil insolenter noverit expetendum. Ea verò quæ ecclesiasticis ædificiis attributa sunt, huic operi veraciter prærogata locorum doceat instaurationis manifesta sanctorum: quia nefas est si sacris ædibus destitutis, in lucrum suum præful impendia his designata convertat.

De eadem re. *Ex epistola Simplicij Papa capit. I I.*

Decreta Sim-
plicij c. 2.

XXXIV. De rebus Ecclesiæ vel oblatione fidelium sola Episcopo ex his una portio remittatur, duæ ecclesiasticis fabricis & erogationi peregrinorum & pauperum pro futuræ. ultima Clericis pro singulorum meritis dividatur.

De honore Ecclesiæ Dei. *Ex Capitulis synodalibus tit. L X I X.*

Lib. I. Capit-
ular. c. 71.

XXXV. Placuit nobis admonere ut unusquisque Episcopus videat super suam parochiam ut Ecclesia Dei suum habeat honorem simul & altaria secundum suam dignitatem venerentur, & non sit domus Dei & altaria sacrata pervia canibus, & ut vasa sacrata Dei in magna veneratione habeantur, & ut sacrificia sanctificata cum magna diligentia ab eis colligantur qui digni sunt.

Item de restauratione Ecclesiarum Dei
Ex Capitulis Ludouici Imperatoris cap. X L.

Lib. 4. Capit-
ular. c. 40.

XXXVI. De opere vel restauratione

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 45

Ecclesiarum Comes & Episcopus five Abbas unā cum Missō nostro, quem ipsi sibi elegerint ad hoc, considerationem faciant, ut unusquisque eorum tantum inde accipiat ad operandum & restaurandum quantum ipse de rebus Ecclesiarum habere dinoscitur. Similiter & vassī nostri aut in commune tantum accipiant operis quantum rerum ecclesiasticarum habent, vel unusquisque per se juxta quantitatem quam ipse tenet, aut si inter eos convenit ut pro opere faciendo argentum donent, juxta æstimationem operis in argento persolvant. cum quo pretio rector Ecclesiæ ad prædictam restorationem operarios conducere & materiam emere possit. Et qui nonas & decimas dare neglexerit, primū illas cum lege sua restituat, insuper & bannum nostrum solvat, ut ita castigatus caveat ne sæpius iterando beneficium amittat.

De eadem re. *Item ex Capitulis*
tit. XXII.

XXXVII. De operibus in restoratione Ecclesiarum, five in faciendo, five in redimendo, episcopalis potiùs sequatur voluntas. Nullatenus tamen remaneat quin, sicut à nobis sæpe jussum est, hoc aut illud partibus Ecclesiarum persolvatur. Et hoc omnibus notum sit, quia quicumque neglegenter exinde egerit, & coram nobis exinde neglegens repertus fuerit, illud volumus omnino ut subeat quod in nostro Capitulari de hac re communi consultu fidelium nostrorum ordinavimus.

Lib. 2. Capitular. c. 225

De locis dudum sacris. *Ex eodem Capitulari capit. LIV.*

Lib. 4. Capitular. c. 53.

XXXVIII. De locis jam dudum sacris & nunc spurcitia fœdatis, ut juxta possibilitatem in antiquum statum reformentur.

De Ecclesiis destructis. *Ex eodem, cap. III.*

Lib. 5. Capitular. c. 144.
Lib. 3. Leg. Longob. tit. 1. c. 45.

XXXIX. De Ecclesiis destructis, ut Episcopi & Missi inquisitionem faciant utrum per negligentiam aut impossibilitatem destructæ sint; & ubi negligentia inventa fuerit, episcopali auctoritate emendare cogantur qui eam restaurare debuerant. Si verò per impossibilitatem contigit, ut aut plures sint quàm necesse sit, aut majoris magnitudinis quàm ut ex rebus ad eas pertinentibus restaurari possint, Episcopus modum inveniatur, qualiter congruè emendari & consistere possint.

De eadem re. *Ex Capitulis synodalibus Karoli junioris cap. LXII.*

Capit. Karoli Calvi tit. 6. c. 66.

XL. Servi Ecclesiarum quibuscunque prestatibus subditi, unde melior consuetudo vel devotior commendatio ex tempore & jussione Domni Ludouici vel certè Domni Karoli seu etiam Pippini non existit, saltem viginti diebus in anno eidem Ecclesiæ ad reficiendas ipsius ruinas absque molestia servire finantur. Ubi autem & amplior commendatio & melior consuetudo inde haberetur, pro hac nostra necessitudinis consideratione non decedat.

Item de eadem re. *Ex Capit. Ludowici capit. v.*

XL I. Ne verò Ecclesiæ Presbyteris commissæ in restauratione aut in luminaribus juxta possibilitatem rerum ab illis neglegantur vestra nihilominus invigilare debet solertia. Et sicut alios prohibetis ne de mansis ad Ecclesiæ luminaria datis aliquid accipiant, sic & vos & vestri Archidiaconi de eisdem mansis nihil accipiendo, aliis exemplum præbeatis. Sed potius ad id ad quod data sunt servire concedantur; ut totum, sicut dictum est, in restauratione Ecclesiarum & luminaribus vestra auctoritate & studio cedere possit.

De decimis. *Cap. CLXII.*

XLII. Ut decimæ in potestate Episcopi sint, qualiter à Presbyteris dissipentur. Lib. I. Capitular. c. 149.

De eadem re. *Ex cap. CLVII.*

XLIII. Ut qui Ecclesiarum beneficia habent, nonam & decimam ex eis Ecclesiæ cuius res sunt donent. & qui tale beneficium habent, ad medietatem laborent, & de eorum portione proprio Presbytero decimas donent. Lib. I. Capitular. c. 163.

De eadem re.

XLIV. Novalia rura, quæ juxta cultos agros sunt, Ecclesiæ antiquè decimentur. Et si ultra milliaria quatuor vel quinque in saltu quælibet digna persona aliquod novale conlaboraverit, ibidemque cum sui Episcopi consensu Ecclesiam construxerit, post consecra-

tionem Ecclesiæ provideat Presbyterum, ejusque conductu de eodem elaboratu decimas eidem Ecclesiæ conferat. [*Caput istud non extat in codice MS. Reginonis.*]

Item de nonis & decimis. *Ex eodem,*
cap. xxxvi.

Concil. Cabilon. 2. c. 19.
Lib. 2. Capitular. c. 38.

XLV. Qui decimas post creberrimas admonitiones & prædicationes sacerdotum dare neglexerint, excommunicentur. Juramento verò eos constringi nolumus, propter periculum perjurij.

Item de nonis & decimis. *Ex eodem,*
cap. xxi.

Lib. 2. Capitular. c. 11.

XLVI. De nonis quidem & decimis, unde & genitor noster & nos frequenter & in diversis placitis admonitionem fecimus, & per Capitularia nostra qualiter hæc observentur ordinavimus, volumus atque jubemus ut de omni collaboratu & de vino & fœno fideliter & pleniter ab omnibus nona & decima persolvatur. De nutrimine verò pro decima, sicut hætenus consuetudo fuit, ab omnibus observetur. Si quis tamen Episcoporum fuerit qui argentum pro hoc accipere velit, in sua potestate maneat, juxta quod ei & illi qui hoc persolvere debet convenerit.

Item de nonis & decimis. *Ex eodem,*
cap. v. lib. v.

Lib. 5. Capitular. c. 145.

XLVII. De his qui nonas & decimas jam per multos annos aut ex parte aut ex toto dare neglexerunt, volumus ut per Missos nostros

nostros constringantur, ut secundum consuetudinem priorem solvant unius anni nonam & decimam cum sua lege, & insuper bannum nostrum. Et hoc eis denuntietur, quod quicumque hanc negligentiam iteraverit, beneficium unde hæc nona & decima persolvi debuit amissurum se sciat.

Item de eadem re. *Cap. vi.*

XLVIII. Quicumque decimam abstrahit de Ecclesia ad quam per iustitiam debet dari & eam præsumptuosè vel propter munera aut amicitiam vel aliam quamlibet occasionem ad alteram Ecclesiam dederit, à Comite vel à Misso nostro distringatur, ut ejusdem decimæ quantitatem cum sua lege restituat.

Lib. 5. Capitular. c. 145.
& Addit. 1v. c. 75.

Item de eadem re. *Cap. vii.*

XLIX. De decimis quas dare populus non vult nisi quolibet modo ab eo redimantur, ab Episcopis prohibendum est ne fiat. Et si quis contemptor fuerit inventus, ut nec Episcopum nec Comitem audire velit, si noster homo fuerit, ad præsentiam nostram venire compellatur. Ceteri verò distringantur, ut inviti Ecclesiæ restituant quod voluntariè dare neglexerunt.

Lib. 5. Capitular. c. 46.
Lex Longobardor. lib. 3. tit. 3. c. 8.
Burchard. lib. 3. c. 14.

Item de eadem re. *Cap. ix.*

L. De illis qui agros dominicos propterea neglexerunt excolere ut nonam & decimam exinde non persolvant, & alienas terras ad excolendum propter hoc accipiunt, volumus ut de tribus annis ipsam annonam cum sua lege

Lib. 5. Capitular. c. 147.

D

persolvant. Et si quis contemptor aut Comitibus aut Missorum nostrorum propter hoc extiterit, sub fidejussoribus ad palatium venire compellatur.

Item de eadem re. *Ex Concilio Meldensi cap. LXII.*

L I. Hi qui ex rebus ecclesiasticis nonas & decimas persolvere & facta recta Ecclesiæ secundum antiquam auctoritatem & consuetudinem restaurare debent, & hoc non solum negligunt, verum & contemnendo dimittunt, atque Clericos fame & penuria afficiunt, ecclesiastica quoque ædificia dissolutione adnullari permittunt, tandiu ab ecclesiastica communione separentur usque dum diligentia emendare studeant quod socordia neglexerunt. Quod si iterum iteraverint, post excommunicationis satisfactionem, regia potestate compulsi, juxta legale & antiquum edictum: *Qui negligit censum, perdat agrum.*

Item de decimis. *Ex Capitulis Karoli.*

Capitulare ad
Salz c. 2.

L II. De decimis ubi antiquitus fuerunt Ecclesiæ baptismales, & devotio facta fuit, juxta quod Episcopus ipsius parrocchiæ ordinauerit, omnimodis fiant donatæ. Et si per donationes Regum aut ceterorum Deum timendum bonorum hominum ad episcopata seu monasteria aliquæ res delegatæ sunt, & ex ipsis rebus antiquitus ad ipsas Ecclesias priores decimæ datæ fuerunt, ipsa antiqua donatio vel devotio firma & stabilis permaneat. Tamen, ut supra diximus, decimas de ipsis rebus, quæ

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 51
eas possidere videtur, persolvat.

Ne fœnum & annona & vinum mittatur in
Ecclesia. *Ex eodem capit. cxlii.*

LIII. Ut nullus Presbyter annonam vel
fœnum aut vinum in Ecclesia mittere præ-
sumat. [*Vide Theodulf. c. 8. & Ahyton. c. 21.*]

Lib. 1. Capi-
tular. c. 150.

De eadem re. *Ex dictis sancti Augustini
Episcopi.*

LIV. In oratorio nemo aliquid agat nisi ad
quod est factum fiat. unde & nomen accepit.
Aut si fortè etiam aliqui propter horas consti-
tutas, si eis vacat & orare voluerint, eis non
sint impedimento qui ibi aliquid agendum pu-
taverint.

Item alibi.

In oratorio præter orandi & psallendi Dei
cultum penitus nihil agatur, ut nomini huic
& opera jugiter impensa concordent.

Regula Tar-
nat. c. 15.
Burchard. lib.
3. c. 80.

Item de eadem re. *Ex dictis sancti
Benedicti.*

LV. Oratorium hoc sit quod dicitur, nec
ibi quicquam aliud geratur aut condatur.

Regula S. Be-
nedicti. c. 52.
Burchard. lib.
3. c. 81.

Ut nullus in Ecclesia convivari præsumat.
Ex Concilio Carthaginensi.

LVI. Ut nulli Episcopi vel Clerici in Ec-
clesia conviventur, nisi fortè transeuntes hos-
pitij necessitate illic resideant. Populi etiam
ab hujusmodi conviviiis, quantum potest fieri,
prohibeantur.

Burchard. lib.
3. c. 83.

D ij

De eadem re. *Ex Concilio Laudicensi.*

Concil. Laod.
c. 28.
Burchard. lib.
3. c. 82.

LVII. Non oportet in domiciliis divinis
five Ecclesiis agapen facere, & intus mandu-
care, vel accubitus sternere.

Ut nemo præsumat in Ecclesia vinum ven-
dere. *Ex Concilio Turonensi.*

Burchard. lib.
3. c. 84.
Vide Capitu-
lare Riculfi
Suesslon. c. 13

LVIII. Perlatum est ad sanctam synodum
quod quidam Presbyteri in Ecclesiis sibi com-
missis tabernas, quod nefas est, constituent,
ibique per caupones vinum vendant aut ven-
dere permittant, & ubi tantummodo oratio-
nes & verbum divinum Deique laus debuerit
resonare, ibi comestationes & ebrietates fiant,
ibi risus & plausus & verba turpia, ibi rixæ &
contentiones resultent. quod quam sit Deo
contrarium, Dominus Deus demonstrat; qui
cùm invenisset in templo vendentes & emen-
tes & nummularios sedentes, facto funiculo
de resticulis, omnes ejecit de templo. Si enim
ea quæ licitè vendi videbantur in templo, &
ad hoc emebantur ut in eodem templo offer-
rentur Domino, ipse foras ejecit, quid putas
de tam pestifera præsumptione & Dei con-
temptu fiet? Et si non solum sacerdotibus sed
etiam omnibus Clericis præcipitur ne taber-
nas ingrediantur, quis audire potest ut Eccle-
siæ Dei tabernæ fiant? Itaque interdicit per
omnia synodus ne hoc impofterum nullatenus
fiat. Quod si factum fuerit, Presbyter depona-
tur; laici, communione privati, ab Ecclesia,
quam dehonestaverunt, expellantur.

De eadem re.

LIX. Interea non est leviter accipiendum quod Dominus dicit: *Domus mea domus orationis est.* Si enim domus Dei orationis domus vocatur, hoc debet esse quod dicitur, nec ibi aliud debet geri aut recondi. Ubi enim corpus Domini consecratur, ubi angelorum præsentia non dubitatur adesse, ubi sanctorum reliquiae reconditae venerantur, ne quid inhonestum appareat quod oculos ad orationem venientium offendat, ne quid ibi videatur quod ad lucrum temporale pertineat; sed omnia sancta, omnia munda, & tantummodo ad ecclesiasticum ministerium pertinentia.

Burchard. lib.

3. c. 86.

Eja. 38.

Ut altaria mundissimis linteis cooperiantur; & ut Presbyteri feminis prædicent ut linteamina dent unde altare vestiatur. *Ex Concilio Remensi cap. v.*

LX. Observandum est ut mensa Christi, id est, altare ubi corpus dominicum consecratur, ubi sanguis ejus hauritur, ubi sanctorum reliquiae reconduntur, ubi preces & vota populi in conspectu Dei à sacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur, & mundissimis linteis & palliis diligentissimè cooperiatur, nihilque super eo ponatur nisi capsæ cum sanctorum reliquiis, & quatuor evangelia. Expleta Missa, calix & Sacramentorum liber cum vestibus sacerdotalibus in mundo loco sub fœra recondantur.

Burchard. lib.

3. c. 97.

D iij

De linteis altarium præparandis.

Ex Capitularibus.

Lib. 1. Capitular. c. 152.

Presbyteri per parochias suas feminis prædicent ut linteamina in altaria præparent.

Ut nullus Presbyter alterius parochianum ad Missam recipiat. *Ex Concilio*

Nannetensi ccccxviii.

Concil. Nannet. c. 1.
Burchard. lib. 2. c. 92.

LXI. Ut dominicis vel festis diebus Presbyteri, antequam Missas celebrent, plebem interrogent si alterius parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto Presbytero ibi Missam velit audire; quem si invenerint, statim ab Ecclesia eiciant, & ad suam parochiam redire compellant. Similiter interrogent si aliqui discordantes sint, qui inter se litem implacabilem habeant. Et si inventi fuerint, statim reconcilientur. Quod si noluerint pacem suscipere, ab Ecclesia eiciantur usque quò ad caritatem redeant. Non enim possumus munus vel oblationem ad altare offerre donec prius fratri reconciliemur. His ita peractis, sacerdotes Missarum sollemnia rite peragant.

Item ex eodem Concilio. *Ex Capitularibus.*

Concil. Nannet. c. 2.
Lib. 1. Capitular. c. 153.
Burchard. lib. 2. c. 91.

Ut nullus Presbyter alterius parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Missam recipiat.

De oblationibus fidelium ad altare.

LXII. Si aliquid fideles ad altare offerunt, à ministro receptum post altare ponatur.

Ut nihil aliud in sacrificio Domini offeratur
præter id quod Dominus statuit. *Ex*
canonibus Apostolorum tit. III.

LXIII. Si quis Episcopus aut Presbyter
præter ordinationem Domini alia quædam in
sacrificio offerat super altare, id est, aut mel,
aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta
quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua,
aut legumina, contra constitutionem Domini
faciens, deponatur de gradu.

Quæ species ad altare, non ad sacrificium,
sed ad benedictionem simplicem debent
offerri. *Ex canonibus Apostolorum*
tit. IV.

LXIV. Offerri non liceat aliquid ad alta- Burchard. lib.
6. c. 6.
re præter novas spicas & uvas & oleum & thy-
miana, id est, incensum, tempore quo sancta
celebratur oblatio.

Ut ea quæ in Ecclesiis offerri non possunt,
ad domos sacerdotum à fidelibus
deferantur. *Vbi supra tit. v.*

LXV. Reliqua poma omnia vel primitiæ
ad domum Episcopi & Presbyteri dirigantur,
nec offerantur in altari. Certum est autem
quod Episcopis & Presbyteris & Diaconis &
reliquis Clericis dividantur.

Quid in sacrificio Domini offerri debeat.
Ex Concilio Vormaciensi cap. XXIX.

LXVI. In eucharistia non debet aqua pu- Concil. Bra-
char. 3. c. 2.
Concil. Vvor-
mag. c. 4.
ra offerri, ut quidam sobrietatis causa fallun-

D iiij

Burchard. lib.
3. c. 2.
Math. 26.

tur, sed vinum cum aqua mixtum, quia & vinum in redemptionis nostræ mysterio fuit, cum dicat: *Non bibam de hoc genimine vitis;* & aqua mixtum, quod post cœnam dabat. Sed & de latere ejus aqua cum sanguine egressa, vinum de vera carnis ejus vite cum aqua expressè ostendit. Cum igitur magister veritatis verum salutis nostræ sacrificium commendaret suis discipulis, panem tantum & calicem sub hoc sacramento præbuisse cognoscimus. Ideoque præter panem & vinum cum aqua mixtum aliud offerri non debet. Calix enim dominicus vino & aqua permixtus debet offerri; quia videmus in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguinem Christi. Ergo quando in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei in quem credidit copulatur & jungitur: quæ copulatio & conjunctio aqua & vino sic miscetur in calice Domini ut commixtio illa non possit separari. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis. Si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Non potest enim calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur.

De calice Domini. *Ex Concilio Remensi*
titulo VIII.

Burchard. lib.
3. c. 96. & Di.
1. De consecra-
tione. c. 45.

LXVII. Ut calix Domini cum patena, si non ex auro, omnimodis ex argento fiat. Neque causentur Presbyteri, avaritia suadente, de paupertate vel impossibilitate, cum una pars ex omnibus quæ ad Ecclesiam pertinent

in fabricis ipsius Ecclesiæ sit impendenda. Admonendus est etiam populus ut aliquid in donariis Domini offerat, sicut ipse antiquus populus sub Moyse in tabernaculo Domini fecisse legitur. Si quis autem tam pauperrimus est, saltem vel stanneum calicem habeat. De ære autem aut ex auricalco non fiat calix; quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo calice præsumat cantare.

De corporali dominico. *Ex Concilio quo supra.*

LXVIII. Corporale super quo sacra oblatio immolatur, ex mundissimo & purissimo linteo sit; nec in eo alterius generis materia pretiosior aut vilior misceatur: quia dominicum corpus in sepulcro, non in holosericis, sed tantum in sindone munda fuit involutum. Corporale nunquam super altare remaneat, sed aut in Sacramentorum libro ponatur, aut cum calice & patena in mundissimo loco recondatur. Et quando abluatur à Sacerdote, Diacono, vel Subdiacono, primo in Ecclesia in loco & vase ad hoc præparato abluatur, eo quod ex dominico corpore & sanguine infectum sit. Post hæc à lavandario in nitido loco *paretur.

Burchard. lib. 3. c. 98.

* Editio Helmsstad. reponatur.

De eucharistia. *Ex Capitulis synodalibus, cap. c. l. v.*

LXIX. Ut Presbyter semper eucharistiam habeat paratam; ut quando quis infirmaverit, aut parvulus infirmus fuerit, statim

Lib. 1. Capitular. c. 161.

Capitula Vvalterij Aul. rel. c. 7.

Burchard. lib.
§. c. 10.

eum communicet, ne sine communione moriatur.

De eadem re. *Ex Concilio Turonensi.*

Burchard. lib.
§. c. 9.

LXX. Ut omnis Presbyter habeat pyxidem, aut vas tanto sacramento dignum, ubi corpus dominicum diligenter recondatur ad viaticum recedentibus à seculo. quæ sacra oblatio intincta debet esse in sanguine Christi, ut veraciter Presbyter possit dicere infirmo: *Corpus & sanguis Domini proficiat tibi &c.* Semperque sit super altare observatum propter mures & nefarios homines; & de tertio in tertium diem semper mutetur, id est, illa à Presbytero sumatur, & alia quæ eodem die consecrata est in locum subrogetur, ne fortè diutius reservata mucida, quod absit, fiat.

Vide Hug.
Menard.
in Noris ad
lib. Sacra-
mentot. pag.
378.

De oblatiis, ut de sabbato in sabbatum innoventur. *Ex eodem.*

Burchard. lib.
§. c. 12.

LXXI. Illud etiam adnectendum videtur, ut oblationes quæ in altari offeruntur, de sabbato in sabbatum semper innoventur: quia panes propositionis, qui super mensam Domini ponebantur, à sabbato in sabbatum semper mutabantur.

Ut chrisma semper sub sera sit. *Ibidem.*

Burchard. lib.
§. c. 80.

LXXII. Præterea & illud omnimodis observandum est, ut sacrum chrisma & oleum consecratum semper sub sera sit; ne illud unde Christo incorporamur, & unde omnes fideles sanctificantur, unde Reges & Sacerdotes inunguntur, aliquis infidelis aut immundus

tangat, aut aliquis perfidus ad Dei iudicium subvertendum subripiat. quod experimento didicimus. [*Vide Concilium Metense anni 888. cap. vi.*]

Si Presbyter chrisma dederit ad iudicium subvertendum. *Ex Capitularibus, tit. LV.*

LXXIII. Ut Presbyter qui chrisma donaverit ad iudicium subvertendum, postquam de gradu suo depositus fuerit, manum amittat. *Lib. 5. Capitular. c. 55. Lex Longobardor. lib. 3. tit. 27. c. 4.*

Ut nullus Presbyter pro chrismo aliquod munus det. *Ex Concilio Meldensi cap. XLV.*

LXXIV. Ut nemo Episcoporum vel quilibet minister ecclesiasticus propter sacrum chrisma aliquid muneris accipiat, neque denarios, vel quælibet munuscula, quæ per ministros Episcoporum à Presbyteris inordinabiliter exiguntur. Decet tamen Presbyteros cum voluntariis eulogiis tempore congruo visitare & venerari suos Episcopos. *Burchard. lib. 5. c. 77.*

Ut omnis Presbyter duas ampullas in cœna Domini ad civitatem deferat. *Ex Capitulis, tit. CLVI.*

LXXV. Ut Presbyter in cœna Domini ampullas duas secum deferat, unam ad chrisma, alteram ad oleum ad catechumenos inungendum vel infirmos juxta sententiam apostolicam, ut quando quis infirmatur, inducat Presbyteros Ecclesiæ, qui pro ipso orent, *Lib. 1. Capitular. c. 162. Burchard. lib. 4. c. 75. Fac. 5.*

eumque inunguant. & cetera.

*Consentiunt in hoc loco editio Helmaſta-
diensis & codex MS. Pariſienſis quo nos uſi
ſumus. Variant autem libri Capitularium.
In editis ſanè, tum apud Burchardum, & in
veteri codice MS. Bibliothecæ Colbertina,
tum etiam in noſtro, præcipitur ut Preſbyter
tres ampullas ſecum deferat Sed in veteri co-
dice MS. ex quo prima Pariſienſis editio
prodiit, tum etiam in antiquiſſimo libro mo-
naſterij Riviſpullenſis, ita omnino legitur:
Ut Preſbyter in cœna Domini duas ampul-
las ſecum deferat, unam ad chriſma, alte-
ram ad oleum ad catechumenos inunguen-
dum vel infirmos juxta ſententiam &c.
Hanc ultimam lectionem ſecutus eſt Regino.
Contra in veteri codice pontificali Eccleſiæ
Rotomagenſis apud Hugonem Menardum in
Notis ad librum Sacramentorum pag. 80.
Mane primo Manſionarij ordinent omnia
quæ ſunt neceſſaria ad conſecrationem
chriſmatis, ampullas tres de oleo mundiſſi-
mo plenas ponentes in ſacrario, unam ad
oleum pro infirmis, alteram ad chriſma,
tertiam verò ad oleum ad catechumenos
ungendum.*

De Preſbyteris qui longè poſiti ſunt. *Item
unde ſuprà capite XCIII.*

Ljb. I. Capi-
tular. c. 99.
Burchard. lib.
4. c. 79.

LXXVI. De Preſbyteris qui accipien-
di gratia chriſmatis ad civitates in cœna Do-
mini venire ſoliti erant, ſancitum eſt ut de
his qui longè poſiti ſunt, de octo vel decem
unus ab Epifcopo eligatur, qui acceptum

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 61

chrisma sibi & sociis diligenter perferat.. Hi verò qui non longius à civitate quàm quatuor aut quinque millibus habitant, more solito ad accipiendum chrisma per se veniant; discendi verò gratia alio non quadragesimali tempore ad civitatem convocentur, propter plebes sibi commissas.

Ut alterius Episcopi chrisma nullus Presbyter accipiat. *Ex Concilio Vasensi,*
cap. III.

LXXVII. Per singula territoria Presbyteri vel ministri ab Episcopis non prout libitum fuerit, à vicinioribus, sed à suis propriis per annos singulos petant chrisma, appropinquante sollemnitate paschali, nec per quemcunque ecclesiasticum, sed si qua necessitas aut ministrorum occupatio est, per Subdiaconum, quia inhonorem est inferioribus summa committi. Optimum autem est ut ipse suscipiat qui in tradendo usus est. Si quid autem obstat, saltem is cuius officij est sacramentum disponere & sacramenta suscipere.
[*Vide Concilium Carthaginense 4. cap. 36.*]

Ut nullus minister sine chrismate proficiscatur.

LXXVIII. Nullum ministrorum, qui baptizandi recepit officium, sine chrismate unquam debere progredi, quia inter nos placuit semel in baptismo chrismari. De eo autem qui in baptismo quacunque necessitate faciente non chrismatus fuerit, in confirmatione sacerdos commonebitur.

Lib. 7. Capitular. c. 310.

Burchard. lib. 4. c. 78.

Concil. Arausic. t. c. 2.

Burchard. lib. 4. c. 73.

De fontibus sacris. *Vnde supra.*

Hincmar. Ca-
pitula an. 852.
c. 3.
Burchard. lib
4. c. 13.
Capitula
Ahytonis c. 7.

LXXIX. Presbyter qui fontes lapideos habere nequiverit, vas conveniens ad hoc solummodo baptizandi officium habeat, quod nunquam extra Ecclesiam deportetur. Similiter ad corporale lavandum & ad pallas altaris propria vasa habeantur, in quibus nihil aliud fiat. [*Vide infra cap. 271. hujus libri.*]

Ut nullus Presbyter absque vestimentis sacerdotalibus præsumat Missam cantare.
Ex Concilio Remensi.

LXXX. Nullus Presbyter sine amictu, alba, & stola, & fanone, & casula ullatenus Missam celebrare præsumat. Et hæc sacra vestimenta mundissima sint, & in nitido loco intra Ecclesiam collocentur. Nec Presbyter, cum his induitur, extra Ecclesiam exeat; quia hoc lex divina prohibet.

Ut nullus Presbyter in vuadium sacrata vasa vel vestimenta mittat. *Vnde supra cap. xi.*

Hincmar. in
Capitulis da-
tis an. 852. c.
11.
Burchard. lib.
3. c. 104.
Capitula
Theodulfi
c. 18.

LXXXI. Ut nullus Presbyter præsumat calicem vel patenam vel pallium altaris vel vestimentum sacerdotale aut librum tabernario vel negotiatori aut cuilibet laico vel feminae in vadium dare, nisi justissima necessitate urgente: quia tanta est sanctitas sacri ministerij, ut salva altioris mysterij intellegentia, etiam per Prophetam Dominus prohibuerit ne cum sanctis vestimentis sacerdos procedat ad populum, sed intra sancta illa dimittat, &

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 63
conloquio divino rediens. Et cui in tabernas
ad bibendum à sacris canonibus ingredi prohi-
betur, sanctificata sacri ministerij nec ad con-
tingendum immundis quanto minùs in vadi-
monium exhibere debet, sicut Stephanus Papa
& Martyr secundùm Hilarium in suis decreta-
libus docuit.

ABHINC DE VITA SACERDOTUM.

Ut Episcopus & Presbyter non longè ab
Ecclesia hospitium habeat. *Ex Con-
cilio Carthagenensi.*

LXXXII. Ut Episcopus non longè ab
Ecclesia hospitium habeat. Concil. Car-
thag. 4. c. 14.

Ut Presbyteri nullatenus ubique hospitari
sinantur. *Ex Concilio Meldensi*
cap. xxxvi.

LXXXIII. Ut Presbyteri nullatenus
ubicunque hospitari sinantur, aut aliquo mo-
do ipsi præsumant; sed assiduè apud suas Ec-
clesias esse studeant propter sacra mysteria vel
ministeria fidelibus exhibenda, nec etiam ali-
bi habitare permittantur. Neque mulieres
quancunque * habitationem habeant in locis
in quibus Presbyteri aliquem recursum ha-
buerint. Quod si observare parvipenderint,
ita ut transgressores, & qui contra interdicta
fecerint, judicentur.

* *Sirmond. &
cod. MS. fre-
quentationem*

De continentia Sacerdotum. *Ex Concilio
Neocæsariensi cap. 1.*

Burchard. lib.
2. c. 108.

Concil. Neo-
cæsar. c. 10.

LXXXIV. Presbyter si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si verò fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, ampliùs pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. Simili modo etiam Diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine ministerij subtrahatur.

De eadem re. *Ex eodem Concilio.*

Concil. Neo-
cæsar. c. 9.
Burchard. lib.
2. c. 49.

LXXXV. Presbyter si præoccupatus corporali peccato confessus fuerit de se quòd ante ordinationem deliquerit, oblata non consecret, manens in reliquis officiis propter studium bonum. Quòd si de se ipse non fuerit confessus, & argui manifestè nequiverit, potestati sui iudicij relinquatur.

De eadem re. *Ex canonibus Apostolorum.*

Canon. Apost.
c. 25.
Burchard. lib.
2. c. 189. lib.
37. c. 39.

LXXXVI. Presbyter aut Diaconus qui in fornicatione aut perjurio aut furto aut homicidio captus est, deponatur, non tamen communionem privetur. Dicit enim scriptura: *Non iudicat Dominus bis.*

I T E M.

LXXXVII. Sacerdotes Domini & Diaconi vel quicumque sacramenta contrectant, pudicitiae custodes ab uxoribus se abstineant.

De eadem re.

Burchard. lib.
2. c. 118.

LXXXVIII. Præterea, quod dignum & pudicum & honestum est, tenere Ecclesia omnino

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 65
omnino debet, ut sacerdotes & Levitæ cum
mulieribus non coeant, quia ministerij coti-
diani necessitatibus occupantur, & scriptum
est: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum Do-
minus Deus vester.*

De eadem re.

LXXXIX. De Presbyteris & Diaconi-
bus divinarum legum est disciplina, ut incon-
tinentes in officiis talibus positi omni honore
ecclesiastico priventur, nec admittantur ad ta-
le ministerium, quod sola continentia oportet
impleri.

Burchard. lib.
2. c. 117.

Item.

XC. Interdixit per omnia magna synodus
non Episcopo, non Presbytero, non Diacono,
vel alicui omnino qui in clero est, licere
subintroductam habere mulierem, nisi fortè
matrem aut sororem aut amitam vel eas tan-
tùm personas quæ suspicionem suffugiunt.

Concil. Nic.
c. 3.
Burchard. lib.
2. c. 109.

De eadem re. *Ex decretis Siricij Papæ*
tit. XII.

XCI. Feminas verò non alias esse pati-
mur in domibus Clericorum nisi eas tantùm
quas propriè sola necessitudinis causa habitare
cum iisdem synodus Nicæna permisit.

Decreta Siricij
c. 12.
Burchard. lib.
2. c. 110.

De eadem re. *Ex Concilio Carthaginensi*
cap. XXV.

XCII. * Aurelianus Episcopus dixit: Ad-
dimus, fratres carissimi, præterea, cùm de
quorundam Clericorum, quamvis Lectorum,

* Aurelius
Concil. Car-
thag. 6, c. 25.

E

erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit, quod & diversis Conciliis firmatum est, ut Subdiaconi, qui sacra mysteria contrectant, & Diaconi, & Presbyteri, seu etiam Episcopi, secundum propria statuta ab uxoribus se abstineant, ut tanquam non habentes videantur esse. quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. ceteros autem Clericos ad hoc non cogi nisi maturiore ætate.

De eadem re. *Ex decretis Siricij Papæ*
cap. VII.

Decreta Siricij c. 7.

X CIII. Plurimos enim Sacerdotes Christi atque Levitas post longa consecrationis suæ tempora tam de conjugiiis propriis quam etiam de turpi coïtu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri testamento Sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc quisquis ille est sectator libidinum præceptorque vitiorum, æstimat quia in lege Moyfi passim sacris ordinibus à Domino nostro laxata sunt fræna luxuriæ, cur eos quibus committebantur sancti sanctorum præmonet dicens: *Sancti estote quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester.* Cur etiam procul à suis domibus anno vicis suæ habitare in templo jussi sint Sacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum uxoribus possint carnale exercere commercium, ut conscientiae integritate fulgentes acceptabile Deo munus offerrent; quibus expleto deservitio- nis suæ tempore uxoris usus solius successione causa fuerat relaxatus; quia non ex alia nisi ex

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 67

tribu Levi quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti:

De eadem re. *Capit. xcii.*

XCIV. Statutum est ab Episcopis de Presbyteris, ut qui feminas secum indiscretè habitare permittunt, & propter hoc malæ opinionis suspitione denotantur, si deinceps admoniti non se correxerint, velut contemptores sacrorum canonum, canonica invectione feriantur.

Lib. i. Capitular. c. 98.
Burchard. lib. 2. c. 111.

Rectè hoc capitulum laudat Regino, si ratio habeatur veterum codicum. Etenim caput istud, quod in editionibus est xcvi. libri primi, xcii. est in codicibus Colbertino & Rivipullensi, ubi in libro primo desunt sex capita quæ extant in editionibus. In veteri codice MS. Bibliotheca regiae, ex quo prodiit prima editio Parisiensis, est numero xci.

De eadem re. *Ex Concilio Vvormaciensi cap. xxxviii.*

XCV. Placuit ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi abstineant à conjugibus, ut non generent filios. Quod si hoc decretum violaverint, ab honore clericatus pellantur.

Concil. Vvor. mac. c. 9.

De eadem re. *Ex decretis Papæ Leonis.*

XCVI. Lex continentiae eadem est altaris ministris quæ Episcopis atque Presbyteris; qui cum essent laici sive lectores, licitè & uxores ducere & filios procreare potuerunt; sed cum ad prædictos pervenerunt gradus, cœpit eis non licere quod licuit. Unde ut de carnali

Decreta Leonis l. c. 17.
Burchard. l. b. 2. c. 114.

fiat spiritale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, & quasi non habeant sic habere, quò & salva sit caritas connubiorum & cesset operatio nuptiarum.

De eadem re. *Ex dictis sancti Gregorij Papæ.*

XCVII. Qui corpus suum castitati dedicant, habitare secum feminas non permittant.

Item sancti Augustini.

XCVIII. Ideo nolo ut soror mea mecum sit, quia quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt.

De eadem re. *Ex Concilio Vvormaciensi cap. 1 x.*

Concil. Vvormaci.
C. 11.

XCIX. Sacerdotes igitur si in fornicationis laqueum ceciderint, & crimen manifestissimè ostensum fuerit, hæcenus sacerdotij non possunt habere honorem, secundum canonicæ institutionis auctoritatem.

Quæ mulieres in domibus habitent Clericorum. *Ex Concilio Agathensi.*

Conc. Agath.
C. 10.
Burchard. lib.
2. C. 112.

C. Id etiam ad custodiendam vitam & famam speciali ordinatione præcipimus, ut nullus Clericorum extraneæ sit mulieri qualibet consolatione aut familiaritate conjunctus. Et non solum in domo illius extranea mulier non accedat, sed nec ipse frequentandi ad extraneam mulierem habeat potestatem; sed cum matre tantum & sorore, filia & nepte, si habuerit, vivendi liberam habeat potestatem;

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 69

de quibus nominibus nefas est aliud quam natura constituit suspicari.

Ne ancillæ vel libertæ cellarium teneant Clericorum vel ministerium secretum impendant. *Ex Concilio Agathensi.*

CI. Ancillas vel libertas à cellario vel à secreto ministerio & ab eadem mansione in qua Clericus manet placuit removeri.

Conc. Agath.
c. 11.
Burchard. lib.
2. c. 113.

De familiaritate extraneorum mulierum.
Ex Concilio Aureliano.

CII. Ideoque statuimus ut ne quis antistitum aut Clericorum licentiam habeat intra domum suam ullam, absque propinquis mulieribus quas priores canones eloquuntur, habere personam. de quibus etiam id specialiter inhibetur, ut si quis Clericorum suspensionem adversam aut oblocutionem populi ob mulierem quamcunque incurrerit, eam statim, si intra domum suam habet, abiciat. Si certè extranea & sui juris est, istam omnibus conditionibus studeat abicere, ut infamia quæ excitata est abrogetur. Quòd si quilibet antistitum vel Clericorum quod supra scriptum est vitare noluerit, pro inobedientia triennij excommunicatione multetur. Quòd si adulterij permutatione fuerit adprobatus, in regradatione honorum, priorum canonum statuta servantur.

Concil. Aurelian. 3. c. 4.

De eadem re. *Ex Concilio Turonico.*

CIII. Et quia diabolo nullum locum dare oportet, hoc præcipuè custodiendum decrevimus, ut nulli Clerici cum extraneis feminis

Concil. Turon. 1. c. 1.
Burchard. lib.
2. c. 116.

habeant familiaritatem, nec ullum malè loquendi vel sentiendi hominibus aditum tribuant: quia frequenter per hanc indecentem occasionem contigit ut diabolus, qui insidiatur sicut leo in cubili suo, de ruinis servorum Dei insultet. Si quis verò Clericus post interdictum Episcopi sui illicitis familiaritatibus extranearum feminarum voluerit inhærere, à communione habeatur alienus.

De eadem re. *Ex Concilio Nannetensi, capitulo VI.*

Concil. Nannet. c. 3.
Lib. 7. Capitular. c. 291.
Burchard. lib. 2. c. 116.

CIV. Inhibendum & modis omnibus interminandum est ut nullus sacerdos eas personas feminarum, sicut & in canone insertum continetur, de quibus suspicio esse potest, in domo sua habeat. sed neque illas quas canones concedunt, (quia instigante diabolo etiam in illis scelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis illarum) scilicet matrem, amitam, sororem. Sed si quis de his habuerit talem necessitatem patientem cui sit necessitas sustentatio Presbyteri, habeat in vicco aut in villa domum longè à Presbyteri conversatione, & ibi eis subministret quæ necessaria sunt. Sed & hoc secundum auctoritatem canonicam modis omnibus prohibendum, ut nulla femina ad altare præsumat accedere aut Presbytero ministrare aut infra cancellos stare aut sedere.

De visitandis à Presbytero infirmis.
Vnde supra.

Concil. Nannet. c. 4.

CV. Cùm sacerdos audierit aliquem in-

firmari in sua plebe, quàm citiùs ad eum per-
gat, & ingressus cubiculum, aquam benedi-
ctam super eum & per omne cubiculum asper-
gat, cum antiphona *Asperges me Domine*
& versu *Exurgat Deus*. Deinde dicat oratio-
nem: *Deus qui sacerdotibus tuis tantam præ ce-*
teris gratiam contulisti. Deinde canet septem
psalmos cum precibus pro infirmis. Post hæc
omnes jubeat extra cubiculum secedere. &
adpropinquans lecto quo infirmus decumbit,
eum blandè lenitèrque alloquatur, ut omnem
spem suam in Deo ponat, ut flagellum Dei pa-
tienter toleret, ut hæc ad purgationem & ca-
stigationem suam provenire credat, ut pecca-
ta sua confiteatur, ut emendationem promit-
tat, si Dominus vitam concesserit, pœniten-
tiam pro culpis commissis spondeat, ut sub-
stantiam suam, dum adhuc sensus & ratio in
eo viget, disponat, ut peccata sua elemosynis
redimat, ut his qui in se peccaverunt indul-
geat, ut rectam fidem & credulitatem teneat,
ut de Dei misericordia nunquam desperet.
Cum his & hujuscemodi allocutionibus fuerit
mens infirmi relevata, data benedictione sa-
cerdos recedat, non post multum reversurus,
détque locum ut ægrotus de peccatis suis pos-
sit cogitare.

De infirmis qui confitentur peccata sua & se
reconciliari exposcunt. *Ex quo supra.*

C V I. Infirmus, qui necessitate mortis ur-
guente confitetur peccata sua, sub ea condi-
tione à sacerdote reconcilietur, ut si ei Domi-
nus vitam donaverit sanitatèrque reddiderit,

E iiij

Burchard.
lib. 18. in ar-
gumento.

Concil. Nan-
net. c. 5.
Burchard. lib.
18. c. 3.

secundum qualitatem delicti omnimodis pœniteat.

De reconciliandis infirmis. *Ex Concilio Nicæno.*

Concil. Nicæ-
næ. c. 13.
Burchard. lib.
18. c. 6.

CVII. De his qui ad exitum veniunt, etiam nunc relaxatio antiqua regularisque servabitur, ita ut si quis egreditur e corpore, ultimo & necessario viatico minimè privetur; quò si vel desperatus, & consecutus communionem, oblationisque particeps factus, iterum convaluerit, sit inter eos qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito & poscenti sibi communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter ex oblatione dare debet.

De eadem re. *Ex epistola Leonis Papæ.*

Leo 1. ep. 91.
Burchard. lib.
18. c. 4.

CVIII. His autem qui in tempore necessitatis & in periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ, mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda; quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, ad quem nulla impedit venire mortis conversio, dicente Dei spiritu per Prophetam: *Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris.* Et alibi: *Dic iniquitates tuas prior, ut iustificeris.* Item: *Quia apud Dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio.* In dispensandis itaque donis Dei non debemus esse difficiles nec se accusantium gemitus lacrymasque neglegere, cum ipsam pœnitendi

affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam, ut resipiscant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

De eadem re. *Ex Concilio Africano.*

CIX. Aurelius Episcopus dixit : Si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliari divinis altaribus petierit, si Episcopus absens fuerit, debet utique Presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem ejus præcepto reconciliare. quam rem salubri consilio debemus roborare.

Conc. Carthag. 2. c. 4.
Burchard, lib. 18. c. 13.

De eadem re. *Ex epistola Celestini Papæ.*

CX. Vera ergo ad Deum conversio in ultimis positorum mente potiùs est æstimanda quàm tempore, Propheta hoc taliter asserente : *Cùm conversus ingemueris, tunc salvus eris.* Cùm ergo Dominus sit cordis inspector, quovis tempore non est deneganda pœnitentia postulanti, cùm illi se obliget judici cui occulta omnia noverit revelari.

Decreta Celest. 1. c. 15.
Burchard, lib. 18. c. 1.

De his qui obmutescunt antequam sacerdos veniat ad eos. *Ex epistola Leonis Papæ.*

CXI. Ita ergo talium necessitati auxiliandum est ut nec actio illis pœnitentiæ nec communionis gratia denegetur, si eam etiam amisso vocis officio per indicia integri sensus quærere comprobentur. Quòd si ita aliqua ægritudine fuerint adgravati ut quod paulò antè poscebant, & sub præsentia significare non valebant, testimonia eis fidelium circumstantium

S. Leo epist. 91. c. 5.
Burchard, lib. 18. c. 9.
Riculf. c. 10.

prodesse debebunt. simul tamen & pœnitentia & reconciliationis beneficium consequantur. [*Mendosa est lectio istius capituli apud Reginonem. Legendum itaque poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant &c.*]

De eadem re. *Ex Concilio Carthagenfi.*

Concil. Carthag. 4. c. 78.
Burchard. lib. 18. c. 23.

CXII. Pœnitentes qui in infirmitate viaticum eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint.

De eadem re. *Ex epistola Siricij Papæ.*

Decreta Siricij c. 5.
Burchard. lib. 18. c. 8.
* *Cod. M S. communicationis*

CXIII. Quicumque carnali fragilitate ceciderunt, his viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficisci, per * communionis gratiam volumus subvenire.

De pœnitentibus subito mortuis. *Ex Concilio Vasensi cap. LXV.*

Concil. Vaf. 1. c. 2.
Burchard. lib. 18. c. 24.

CXIV. Eorum qui in pœnitentia accepta in bonæ vitæ cursu sine communione subito moriuntur oblationem recipiendam, & eorum funera ac deinceps memoriam ecclesiastico affectu prosequendam.

De communione privatis qui vita defuncti sunt. *Ex epistola Leonis Papæ.*

Decreta Leonis 1. c. 20.
Burchard lib. 11. c. 52.
* *Leg. non diff.*

CXV. Horum causa Dei iudicio reservanda est, in cujus manu fuit ut talium obitus usque ad communionis remedium * differretur. Nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.

De unguendis infirmis. *Ex Concilio
Turonensi.*

CXVI. Postquam infirmus ab onere peccatorum per confessionem relevatus fuerit & à sacerdote reconciliatus, oleo sanctificato in Dei nomine inungendus est, primùm in pectore, deinde inter scapulas, cum precibus ad hanc sanctam unctionem pertinentibus, ut juxta Apostolum oratio fidei salvet infirmum &c.

De eadem re. *Ex epistola Innocentij Papæ
cap. CCCLXXXVII.*

CXVII. Beatus enim Jacobus Apostolus in epistola sua scripsit: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eum, unguentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & allevabit eum Dominus; & si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intellegi debere, quia sancto oleo chrismatis perungi possunt, quod ab Episcopo confectum non solum sacerdotibus sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate unguendum. Ceterum illud superfluum videmus adjectum, ut de Episcopo ambigatur quod Presbytero licere non dubium est. Nam idcirco Presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus impediti ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum si Episcopus aut potest aut dignum ducit aliquem à se visitandum & benedicere & tangere chrismate, sine cunctatione potest, cujus

Decreta Innoc. I. c. 8.
Burchard. lib. 18. c. 2.

est ipsum chrisma conficere. Nam pœnitentibus istud fundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi?

De eadem re. *Ex dictis Bedæ Presbyteri.*

CXVIII. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, unguentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum.* Hoc & Apostoli in evangelio fecisse leguntur, & nunc Ecclesiæ consuetudo tenet, ut infirmi oleo consecrato unguantur à Presbyteris, & oratione comitante sanentur. Non solum Presbyteris, sed, ut Papa Innocentius scribit, etiam omnibus Christianis uti licet eodem oleo in sua aut suorum necessitate unguendo. quod tamen oleum non nisi ab Episcopis licet confici. Nam quod ait *oleo in nomine Domini*, significat oleo in nomine Domini consecrato, vel certè quia etiam cum unguunt infirmum, nomen Domini super eum invocare pariter debent. *Et si in peccatis sit, dimittentur ei.* Multi propter peccata in animam facta infirmitate aut etiam morte plectuntur corporis. Unde Apostolus Corinthiis, quia corpus Domini indignè percipere erant soliti, ait: *Ideo inter vos multi imbecilles & dormiunt multi.* Si ergo infirmi in peccatis sunt, & hæc Presbyteris Ecclesiæ confessi fuerint, ac perfecto corde ea relinquere atque emendare sategerint, dimittentur eis. Neque enim sine confessione emendationis peccata queunt dimitti. Unde rectè sub-

jungitur : *Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem ut salvemini.*

De sacra communione. *Vnde suprà.*

CXIX. Postquam infirmus sacra unctio-
ne fuerit delibutus, statim corpore & sangui-
ne Domini recreandus est; ut de cujus vita
corporali desperatur, vivificari in anima aut
vita mereatur aeterna. Ait enim Dominus: *Qui
manducat carnem meam & bibit sanguinem
meum, habet vitam aeternam.* Et: *Nisi mandu-
caveritis, non habebitis vitam in vobis.* Proin-
de sancti canones præcipiunt ut nulli fideli in
extremis posito communio denegetur.

Ne Presbyter sacram communionem laico
vel feminae ad deferendum tradat. *Ex*

Concilio Remensi.

CXX. Pervenit ad notitiam nostram quòd
quidam Presbyteri in tantum parvipendant
divina mysteria ut laico aut feminae sacrum
corpus Domini tradant ad deferendum infir-
mis; & quibus prohibetur ne sacrarium ingre-
diantur, nec ad altare appropinquent, illis
sancta sanctorum committuntur. quod quàm
sit horribile, quàm detestabile, omnium reli-
gioforum animadvertit prudentia. Igitur in-
terdicit per omnia synodus ne talis temeraria
præsumptio ulteriùs fiat, sed omnimodè Pres-
byter per semetipsum infirmum communicet.
Quòd si aliter fecerit, gradus sui periculo sub-
jacebit.

Burchard. lib.
5. c. 30. &
Di. 2. de con-
secr. c. 29.

Ut nulla præmia pro baptizandis requirantur. *Ex epistola Gelasij Papæ.*

Decreta Gelasij. c. 5.
Burchard. lib. 4. c. 71.

CXXI. Baptizandis consignandisque fidelibus pretia nulla præfigant, nec inlationibus quibuscumque impositis exagitare cupiant renascentes: quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil à prædictis prorsus exigere moliantur, quò vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione vocati, redemptionis suæ causas adire despiciant; certum habentes quòd qui prohibita admisisse fuerint deprehensi, vel commissa non potius sua sponte correxerint, periculum subituri proprii sint honoris.

Ut nemo pro sepultura quicquid exigit. *Ex epistola Gregorij Papæ.*

S. Gregor. lib. 7. Indict. 2. epist. 55. Capitulare Ahytonis c. 24.

CXXII. Grave nimis & procul est à sacerdotis officio pretium de terra concessa putredini quærere & de alieno velle facere luctu compendium. Hoc autem vitium & nos, postquam Deo auctore ad episcopatus honorem accessimus, de Ecclesia nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus, memores quidam Abraham à filiis Ephron, hoc est, filio Seor, sepulcri pretium ad humandum corpus conjugis postularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde hoc avaritiæ vitium ne vel in alienis denuo tentari

præsumatur ammoneo. Sed si quando aliquem in Ecclesia vestra sepeliri conceditis, siquidem parentes ipsius, proximi, vel heredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipere non vetamus. Peti verò aut aliquid exigi omni modo prohibemus; ne, quod valde inreligiosum est, aut venalis, quod absit, dicatur Ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studetis quærere quolibet modo compendium.

De eadem re. *Ex Concilio Meldensi*
cap. LXXII.

CX XIII. Ut nemo quemlibet mortuum in Ecclesia quasi hereditatio jure, nisi quem Episcopus aut Presbyter pro qualitate conversationis aut vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat; nec quisquam ossa cujuslibet mortui de sepulcro suo eicere, aut sepulturam cujusquam temerario ausu quoquo modo violet, sed unumquemque in loculo sibi à Deo parato atque concessio adventum sui judicis præstolari concedat; maximè cum non solum divinæ leges, sed etiam & humanæ, apud humanam rempublicam sepulcrorum violatores reos mortis dijudicent. Sed & neque pro loco sepulturæ, ut verbis sancti Gregorij utamur, pretium de terra concessa putredini quærere & de alieno velle facere luctu compendium aliquo modo tentent. Si quando autem proximi vel heredes sponte aliquid offerre in Ecclesia voluerint in elemosyna defuncti, accipere non vetamus. Peti verò aut aliquid exigi

Capitularē
Theodulfi c.
9. Riculf. c.
19. Ahytonis
c. 23.
Burchard. lib.
3. c. 158.

omnino prohibemus; ne, quod valde inreligiosum est, aut venalis, quod absit, dicatur Ecclesia, aut de humanis mortibus videamur gratulari; si compendium exinde studemus modo quolibet quærere.

Ut nullus in Ecclesia mortuum sepeliat. *Ex Capitulis synodalibus tit. CLVI.*

Lib. 1. Capitular. c. 159.

CXXIV. Ut nullus deinceps in Ecclesia mortuum sepeliat.

De eadem re. *Cap. XLVI.*

Lib. 2. Capitular. c. 47.
Concil. Arelat. 6. c. 21.

CXXV. Ut de sepeliendis in basilicis mortuis constitutio illa servetur quæ ab antiquis patribus constituta est.

Ex Concilio Nannetensi.

Concil. Nannet. c. 6.
Burchard. lib. 3. c. 159.

Præcipiendum, secundum canonum auctoritatem, ut de sepulcris & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant; nisi fortè qui sepelitur, vivens iusserit Ecclesiæ, in cuius atrio sepelitur, de suis rebus aliquid tribuere, aut etiam post mortem illius, quibus commissum est ejuseleemosynam facere, de rebus illius aliquid dare sponte voluerint. Tamen nullatenus à Presbyteris illis aliquid exigatur, sive ab illis qui locis & vicis præsunt. Prohibendum etiam, secundum majorum instituta, ut in Ecclesia nullatenus sepeliantur, sed in atrio aut in porticu aut exedra Ecclesiæ. Infra Ecclesiam verò, aut prope altare, ubi corpus Domini & sanguis conficitur, nullatenus habeant licentiam sepeliendi.

De

De eadem re. *Ex Concilio Triburiensi.*

CXXVI. Ut, si possit fieri, mortui non alibi sepeliantur præter ad Ecclesiam, & deinceps nihil exigatur pro pretio sepulturæ. Concil. Tribur. c. 15. 16.

De eadem re. *Ex eodem.*

CXXVII. Dictum est in quibusdam locis pro perceptione chrismatis numos dari solere, pro baptismo, & communione. Hoc simoniacæ hæresis semen detestata est sancta synodus & anathematizavit, & ut de cetero nec pro ordinatione nec pro chrismate vel baptismo nec pro sepultura vel communione quicquam exigatur, sed gratis dona Christi gratuita * dispensentur. Burchard. lib. 4. c. 101.

* Burchard. dispensatione donentur.

De infantibus mortuis, per negligentiam non baptizatis. *Ex Pœnitentiali, cap. xvii.*

CXXVIII. Pariens femina, cujus filius per negligentiam non baptizatus obierit, annum unum pœniteat, & nunquam sit sine aliqua pœnitentia. Si sacerdos, ad quem pertinebat, vocatus fuerit ad baptizandum infantem, & venire neglexerit, ipse secundum damnationem animæ judicio Episcopi sui castigetur. Sed & omnibus fidelibus licet, ubi fortè morituros invenerint non baptizatos, immo præceptum est, omnes animas eripere à diabolo per baptismum, id est, benedicta aqua simpliciter in nomine Domini, & baptizare illos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti intinctos aut superfusa aqua. Unde oportet

Vide lib. 2. c. 60. & seqq.

eos, qui possunt, tamen fideles, monachos maximè, & scientiam habere baptizandi; & si alicubi longiùs exierint, eucharistiam semper secum habere debent.

De eadem re.

Burchard. lib.
4. c. 46.
Capitulare
Theodulfi
c. 17.

CXXIX. Perpendant Presbyteri quanti discriminis sit animas innocentium per eorum negligentiam à regno Dei excludi. Si enim gaudium est in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quid putas, quanta ira & indignatio super illum erit qui per suam negligentiam januas paradisi innocentibus clausit? Et ideo Presbyteri summa diligentia caveant ne animas, pro quibus sanguis Christi effusus est, per suam incuriam à cœlesti beatitudine separent. Sed si, quod absit, evenerit, gravi pœnitentiæ luctu diebus vitæ suæ se submittat per cujus evenerit neglectum.

De eadem re: *Vnde suprâ.*

CXXX. Cujus parvulus in negligentia sine baptismo mortuus fuerit, tres annos pœniteat, primum ex his in pane & aqua.

Ne oblationes in domibus offerantur, & ne Missæ extra Ecclesiam cantentur.

Ex Concilio Laodicensi.

Concil. Lao-
dic. c. 58.
Addit. III. c.
4. & 41.
Burchard. lib.
3. c. 60.

CXXXI. Quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis vel Presbyteris.

Vnde suprâ.

Burchard. lib.
3. c. 61.

CXXXII. Dictum est nobis quod quidam

laici in domibus propriis præcipiant Presbyteris Missas celebrare & inter canum discursus & scortorum greges sanctitatis mysteria polluantur magis quam consecrentur. Quapropter præcipimus ut nullus Presbyter extra Ecclesiam præsumat Missam cantare, nisi fortè itineris necessitas exposcat; ubi in tentorio, aut sub divo, in loco nitido & longè ab omni immunditia remoto Missas celebrare permittimus. & hoc nullatenus sine tabula consecrata.

De eadem re. *Ex epistola Anacleti Papæ.*

CXXXIII. Sacerdotes, quando sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, ut Deo perfectè in sacratis Domino locis sacrificare probentur. Ait namque auctoritas legis divinæ: *Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus.* [*Vide lib. 6. Capitular. cap. 198. 205. lib. 7. cap. 99. 312. 334. & Addit. II. cap. 7. 10. & Capitulare Riculfi Sueffion. cap. 11.*]

Burchard. lib.
3. c. 71.
Vide infra
cap. 339. &
340. hujus
libri.

Deuter. 12.

De ebriosis Clericis. *Ex Concilio Agathensi.*

CXXXIV. Itaque eum quem ebrium fuisse constiterit, ut ordo patitur, aut triginta dierum spatio à communione statuimus submovendum, aut corporali * dandum supplicio. * subdendum

Conc. Agath.
c. 41.
Burchard. lib.
14. c. 11.

De eadem re. *Fructuosi Episcopi.*

CXXXV. Si quis ecclesiastica præditus ordinatione, aut monachus, repertus fuerit

Burchard. lib.
14. c. 9.

ebriosus, in pane & aqua tribus pœniteat mensibus.

De eadem re.

Burchard. lib.
14. c. 6.

CXXXVI. Si quis Episcopus aut aliquis ordinatus in consuetudine ebriosus fuerit, aut definat, aut deponatur.

De eadem re.

CXXXVII. Laicus si ebriosus fuerit, tres dies in pane & aqua pœniteat.

Generales sententiæ de omnibus ebriosis ac vinolentis. Sancti Hieronymi Presbyteri & Ephræm Syri Diaconi.

Hieron. in
epist. ad Eu-
stoch.
Burchard. lib.
14. c. 12.

Genes. 9.

Genes. 19.

Os 4.

Ephes. 5.

CXXXVIII. Fuge vinum velut venenum, ne ebrietas superet te, expoliaturumque virtutibus, nudum efficiat. Vinum enim, ut sancta scriptura dicit, apostatare facit etiam sapientes. Attende Noë, virum sapientem & sanctum, quomodo ad ebrietatem nudatus est dormiens. Attende Loth Patriarcham, qui per ebrietatem impudenter se commiscuit filiabus. Hinc beatus Basilus ait: *Multi per vinum à demonibus capti sunt; nec est aliud ebrietas quàm manifestissimus demon.* Hinc Propheta ait: *Fornicatio & ebrietas aufert cor.* Ebrietas enim perturbationem parit, gignit mentis furorem, & flammam suscitât libidinis, Apostolo teste: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Si quis autem contra hæc sanctorum fecerit statuta, dignam ac longam agat pœnitentiam; quia unum est ex his peccatis quæ hominem à regno Dei separant, dicent

Apostolo Paulo : *Neque ebriosi regnum Dei* 1. Cor. 6.
possidebunt.

De eadem re. *Ex dictis sancti
Benedicti.*

CXXXIX. Nihil sic contrarium est homi- Burchard. lib.
ni Christiano quomodo crapula, sicut ait Do- 14. c. 1.
minus in evangelio : *Videte ne graventur corda* Luc. 21.
vestra in crapula & ebrietate.

De eadem re. *Ex Capitularibus,
titulo CLXI.*

CXL. De ebrietate, ut omnium primū Lib. 1. Capi-
seniores semetipsos exinde caveant, & eorum tular. c. 167.
junioribus exemplum bonum sobrietatis of-
tendant.

Item. *Ex lib. III. cap. xxxviii.*

CXLI. Ut nullus ebrius causam suam in Lib. 3. Capi-
mallo quærere nec testimonium dicere præsu- tular. c. 38t
mat ; nec placitum Comes habeat nisi je-
junus.

Ex eodem, cap. LXXII.

CXLII. Ut in hoste nemo parem suum vel Lib. 3. Capi-
quemlibet alterum hominem bibere * roget, tular. c. 72.
Et quicumq; in exercitu ebrius inventus fuerit, * cogat, Ex
ita excommunicetur, ut in bibendo sola aqua M S. codice
utatur, quousque se malè fecisse cognoscat. Rispull.

Ex Capitularium lib. 1. tit. cxxxviii.

CXLIII. Ut nemini liceat alium cogere Lib. 1. Capi-
ad bibendum. tular. c. 144.

*Ex canonibus Apostolorum, tit. XLII.*Burchard. lib.
14. c. 5.

CXLIV. Episcopus, Presbyter, aut Diaconus aleæ atque ebrietati deserviens aut desinat aut certè damnetur. Subdiaconus aut Lector aut Cantor similia faciens aut desinat, aut communione privetur. Similiter etiam laicus.

*Ex Pœnitentiali, cap. XIX.*Burchard. lib.
14. c. 13.

CXLV. Qui per ebrietatem vomitum facit, si Presbyter aut Diaconus est, quadraginta dies pœniteat. Si monachus, triginta dies; si Clericus, viginti dies. Si laicus, quindecim dies.

*Ex canonibus.*Burchard. lib.
14. c. 6.

CXLVI. Si quis Episcopus, aut aliquis ordinatus, vitium habuerit ebrietatis, aut desinat, aut deponatur.

*Ex alio Pœnitentiali.*Burchard. lib.
14. c. 14.

CXLVII. Laicus si per ebrietatem vomitum fecerit, tres dies à carne & vino & cervisia abstineat.

Burchard. lib.
14. c. 15.

CXLVIII. Si quis per nequitiam alium inebriaverit, dies quadraginta pœniteat.

*De his qui eucharistiam vomunt.*Burchard. lib.
5. c. 46.

CXLIX. Si quis per ebrietatem vel voracitatem eucharistiam evomuerit, xl. dies pœniteat. Clerici vel monachi seu Diaconi xl. dies pœniteant. Presbyteri lxx. dies, Episcopi xc. Si pro infirmitatis causa evomuerit, iv. dies pœniteat.

De Clericis inter epulas cantantibus.

Ex Concilio Africano.

CL. Clericos inter epulas cantantes ab officio detrahendos. [*Vide Additionem* IV. *Capitular. cap. 47. Capitulare Riculfi Sueffion. cap. 14. & Capitulare Abytonis Basileensis cap. 46.*] Concil. Carthag. 4. c. 62. Burchard. lib. 2. c. 170.

De eadem re. *Ex eodem.*

CLI. Si quis Clericus aut monachus verba scurrilia, jocularia, risumque moventia loquitur, acerrimè corripiatur. Burchard. lib. 2. c. 171.

De eadem re. *Ex eodem.*

CLII. Clericos scurriles & verbis turpibus joculatores ab officio detrahendos. [*Vide Concilium Tolet. IV. cap. 23. Concilium Agathense cap. 70. Addit. IV. Capitular. cap. 46. & Capitulare Abytonis Episcopi Basileensis cap. 44.*] Concil. Carthag. 4. c. 60. Burchard. lib. 2. c. 172.

De Clericis maledicis.

CLIII. Clericus maledicus, maximèque in sacerdotibus, cogatur ad postulandum veniam. Si noluerit, degradetur, nec unquam ad officium absque satisfactione revocetur. Concil. Carthag. 4. c. 57. Burchard. lib. 10. c. 66.

De Clericis jurantibus.

CLIV. Clericos jurantes excommunicandos.

De eadem re. *Vnde suprà.*

CLV. Clericum per creaturas jurantem Concil. Carthag. 4. c. 61.

Addit. r v. acerrimè objurgandum. Si perstiterit in vitio,
c. 48. excommunicandum.
Burchard. lib. 2. c. 175.

De convitiosis vel maledicis.

CLVI. Si quis convitio vel maledicto vel etiam crimine subjecto læserit aliquem, dignissima purgetur satisfactione. Si hoc vitium iteraverit, pœnitentia justissima secundum modum culpæ expietur.

De eadem re.

Burchard. lib. 10. c. 51. CLVII. Apostolus dicit: *Neque maledici regnum Dei possidebunt.* Si quis hoc peccatum admiserit, tam grande pœniteat quàm grande perpetravit scelus, quod à regno Dei separat.

De detractoribus.

Burchard. lib. 10. c. 63. CLVIII. Si quis promptus facilisque est ad detrahendum, dicēsq̃ue quod verum non est, septem dies in pane & aqua sequestratus à fraterno consortio pœniteat.

De contentiōibus vel rixis.

Burchard. lib. 10. c. 62. CLIX. Si quis contentiones vel rixas amaverit, vel manifestum convitium fratri intulerit, juxta arbitrium Prioris tamdiu pœniteat quàm diuturna expietur pœnitentia.

Vnde suprā.

Burchard. lib. 10. c. 53. CLX. Qui contentiosus aut murmurans extiterit, secundum arbitrium Prioris tamdiu pœniteat quandiu culpæ qualitas extat.

Vnde suprâ.

CLXI. Si quis videtur contentiosus esse, dicente Apostolo, *Nos talem consuetudinem non habemus neque Ecclesia Dei.* Si quis hoc facit, notetur, usquequo corrigatur.

Burchard. lib.
10. c. 55.
1. Cor. 11.

De lascivis vel superbis.

CLXII. Qui lascivus & superbus fuerit, triduo in pane & aqua pœniteat.

De eadem re.

CLXIII. Si quis lascivus in lingua fuerit, triduana pœnitentia expietur. [*Vide Regulam sancti Fructuosi cap. 15.*]

Burchard. lib.
10. c. 56.

De murmurantibus.

CLXIV. Apostolus dicit: *Omnia facite sine murmurationibus.* Alienus sit à fratrum unitate qui murmurat, & opus ejus abiciatur.

Philipp. 2.
Regula S. Basilij c. 71.
Concordia Regular. c. 8.
S. 9.
Burchard. lib.
10. c. 54.

Vnde suprâ.

CLXV. Si quis murmurans extiterit, videat ne pœnam murmurantium incurrat, de qua Apostolus dicit: *Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.* Juxta mensuram operis que peccati, quia in hac sententia Apostoli pleniter declaratur, sacerdotis judicio pœniteat.

Regula S. Basilij c. 93.
Burchard. lib.
10. c. 52.
1. Cor. 10.

Si quis priorem detraxerit. *Ex dictis sancti Basilij.*

CLXVI. Si quis detraxerit eum qui

Regula S. Basilij c. 43.

Burchard. lib.
10. c. 67.

præst, septem dies à conventu Ecclesiæ se-
paratus, ut Marià soror Aaronis, quæ detra-
xit Moyfi, pœniteat.

De seditiosis Clericis. *Ex Concilio
Toletano.*

Concil. To-
let. 4. c. 45.

CLXVII. De Clericis qui in seditione
arma sumpserint, amisso ordinis sui gradu in
monasterium pene contrahantur. [*In editione
Loaisa legitur, pœnitentiæ contradantur. Ali-
bi, perenniter tradantur.*]

De Clericis in mutuam cædem prorum-
pentibus. *Ex Concilio Herdensi.*

Concil. Herd.
c. 11.
Burchard. lib.
2. c. 116.

CLXVIII. Si qui Clerici in mutuam cæ-
dem proruperint, prout dignitas officiorum
in tali excessu contumeliam pertulerit, à Pon-
tifice districtiùs vindicetur.

Vnde suprà.

Regula S. Au-
reliani c. 13.
Concordia
Regular. c.
75. §. 2.
Burchard. lib.
2. c. 117.

CLXIX. Frater in fratrem si ausus fuerit
manum mittere, legitimam disciplinam acci-
piat.

De eadem re. *Ex dictis sanctorum.*

Regula S. Fer-
reoli c. 21.
Concordia
Regular. c. 75.
§. 2.

CLXX. Clericus aut monachus in alte-
rum inflammatus, quod est turpissimum, ma-
nus inicere non præsumat, præter illos ad
quos pertinet correptio. Si quis hæc trans-
gressus fuerit, disciplinis canonicis subja-
cebit.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

Concil. Car-
thag. 4. c. 67.

CLXXI. Seditiosarios nunquam ordi-

nandos, sicut nec usurarios vel injuriarum
suorum ultores.

Conc. Agath.
c. 69.
Burchard, lib.
2, c. 17.

Vnde suprà.

CLXXII. Si quis in aliquo ecclesiastico gradu
sacratu percussor extiterit, corripiatur
acerrimè. Si non emendaverit, tribus mensi-
bus pœniteat in pane & aqua.

Burchard, lib.
2, c. 190.

De eadem re. *Ex canonibus Apostolorum.*

CLXXIII. Episcopum aut Presbyterum
aut Diaconum percutientem fideles delin-
quentes aut infideles iniquè agentes, & per
hujusmodi volentem timeri, deici ab officio
suo præcipimus, quia nusquam nos hoc Do-
minus non docuit; è contrario verò ipse,
cùm percuteretur, non reperiit.

Can. Aposto-
lic. c. 23.

Ne Clerici arma ferant. *Ex Capitularibus*
lib. 1. tit. LXXII.

CLXXIV. Omnimodis dicendum est
Presbyteris & Diaconibus ut arma non por-
tent, sed magis se confidant in defensione Dei
quàm in armis.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 70.
Burchard, lib.
2, c. 212.

De eadem re. *Ex Concilio Meldensi.*

CLXXV. Quicumque ex clero esse viden-
tur, arma militaria non sumant, nec armati
incedant, sed professionis suæ vocabulum re-
ligiosis moribus & religioso habitu præbeant.
Quòd si contempserint, tanquam sacrorum
canonum contemptores & ecclesiasticæ san-
ctitatis profanatores proprii gradus amissione
multentur, quia non possunt simul Deo & se-
culo militare.

Concil. Meld.
c. 37.
Burchard, lib.
2, c. 211.

Ne Episcopus vel Presbyter aut Diaconus
canes ad venandum habeant.

Conc. Agath.
c. 55. Epäon.
c. 4.
Burchard. lib.
2. c. 213.

CLXXVI. Episcopus, Presbyter, aut
Diaconus canes ad venandum aut accipitres
habere non liceat. Quòd si quis talium perso-
narum hac voluntate detectus fuerit, si Epis-
copus est, tribus mensibus se à communione
suspendat; Presbyter duobus mensibus, Dia-
conus uno ab omni officio vel communione.

Ne Clerici tabernas ingrediantur. *Ex
Concilio Laodicensi.*

Concil. Car-
thag. 3. c. 27.
Burchard. lib.
2. c. 130.

CLXXVII. Ut Clerici edendi vel bi-
bendi causa tabernas non ingrediantur, nisi
peregrinationis necessitate compulsi.

Vnde suprà.

Concil. Lao-
dicens. c. 24.
Burchard. lib.
2. c. 131.

CLXXVIII. Quòd non oportet sacro
ministerio deditos à Presbyteris usque ad Dia-
conum & reliquum ecclesiasticum ordinem, id
est, usque ad Subdiaconum, Lectores, Can-
tores, Exorcistas, & Ostiarios, & ex nume-
ro continentium & monachorum, ingredi ta-
bernas.

De eadem re. *Ex decretis Augustini.*

CLXXIX. Tabernas nullus Clericorum,
ut canonum prohibent decreta, causa sumen-
di cibi aut potus audeat ingredi. Si quis hæc
violaverit, ut sanctorum canonum contemp-
tor, acerrimis corripiatur disciplinis.

De eadem re. *Ex Concilio Carthagenensi.*

CLXXX. Clericus qui non pro emendo aliquid in nundinis vel in foro deambulat, ab officio suo degradetur.

Concil. Carthag. 4. c. 48.
Burchard. lib. 2. c. 210.

De vigiliis Clericorum. *Ex Concilio Carthagenensi.*

CLXXXI. Clericus qui absque corporuli sui inæqualitate vigiliis deest, stipendio privatus excommunicetur, quousque correptus videatur.

Concil. Carthag. 4. c. 49

De eadem re. *Ex Concilio Eliberino.*

CLXXXII. Si quis in civitate positus per tres dominicas ad Ecclesiam non accesserit, excommunicetur, quousque correptus videatur.

Concil. Eliberit. c. 21.
Conc. Agath. c. 64.

De eadem re. *Ex Concilio Toletano.*

CLXXXIII. Ut Presbyter vel Diaconus, vel quilibet Ecclesiæ deputatus Clericus, si intra civitatem fuerit, vel in loco in quo Ecclesia est, aut castella, aut vicus, aut villæ, ad Ecclesiam ad sacrificium cotidianum non venerit, Clericus non habeatur, si castigatus non emendaverit. [*In Concilio Toletano legitur: si castigatus per satisfactionem veniam ab Episcopo noluerit promereri.*]

Concil. Tolet. 1. c. 5.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

CLXXXIV. Clerici qui Ecclesiam frequentare aut officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur.

Conc. Agath. c. 64.

De eadem re. *Ex decretis sancti
Benedicti.*

Psal. 118.
Regula S. Be-
ned. c. 16.
Burchard. lib.
2. c. 105.

CLXXXV. Ut ait Propheta, *Septies in die laudem dixi tibi.* Qui septenarius numerus à nobis sic implebitur, si matutino, primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, vespere, completorii- que tempore nostræ servitutis officia persolvamus: quia de eis dixit Propheta. Nam de nocturnis vigiliis idem ipse ait: *Media nocte surgebam &c.* Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro super judicia justitiæ suæ.

Psal. 118.

Ex Concilio Venetico.

Concil. Vene-
tic. c. 14.
Burchard. lib.
2. c. 153.

Clericus qui intra muros civitatis manet, & eo die matutinis hymnis sine ægritudine defuerit, septem dies à communione habeatur extraneus.

Ut Missæ ante horam tertiam non celebrentur. *Ex epistola Telesphori Papæ.*

Burchard. lib.
3. c. 63. &
Dist. 1. de con-
secr. c. 48.

CLXXXVI. Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minimè sunt celebrandæ, (quia eadem hora & Dominus crucifixus est, & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur) excepta nocte sanctæ nati-
vitatatis.

Ut fideles ante horam tertiam non prandeant.

Addit. 1 v.
c. 49.
Burchard lib.
2. c. 185. &
Di. 44. c. 12.

CLXXXVII. Non oportet Clericos vel laicos religiosos ante sanctam horam diei tertiam inire convivia, neque aliquando Cle-

ricos, nisi hymno dicto, edere panem, & post cibum gratias auctori Deo referre.

Ut sacramenta altaris à jejunis celebrentur.

Ex Concilio Africano.

CLXXXVIII. Ut sacramenta altaris nonnisi à jejunis celebrentur, excepto uno die anniversario quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum Episcoporum sive ceterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt jam pransi inveniuntur.

Conc. Afric.
c. 8.
Capitulare
Ahytonis
c. 10.

Ut post allocutionem Episcopi in Missarum solemnibus plebs ad orationem invitetur.

Ex Concilio Laodicensi.

CLXXXIX. Quod oporteat seorsum primum post allocutiones Episcoporum orationem super catechumenos celebrari. Et postquam catechumeni egressi fuerint, super eos qui sunt in pœnitentia precem fieri. His etiam accedentibus ad manum sacerdotis & discedentibus tres orationes consummari fidelium, ita ut prima quidem sub silentio, secunda verò & tertia per exclamationes solitas expleantur.

Concil. Lao-
dic. c. 19.
Burchard. lib.
2. c. 69.

De eadem re.

CXC. Oporteret ut in diebus festis vel dominicis, post sermonem intra Missarum sollemnia habitum ad plebem, sacerdos admoneret ut juxta apostolicam institutionem orationem omnes in commune pro diversis necessitatibus fundant ad Dominum pro Regibus

Vide infra c.
204. hujus
libri.
Burchard. lib.
2. c. 70.

Vide Amulo-
nem. epist. 1.

& Rectoribus Ecclesiarum, pro pace, pro peste, pro infirmis qui in ipsa parrocchia lecto decumbunt, pro nuper defunctis; in quibus singillatim precibus plebs orationem dominicam sub silentio dicat, sacerdos verò orationes ad hoc pertinentes per singulas admonitiones sollemniter expleat. Post hæc, sacra celebretur oblatio. Ait enim Apostolus: *Obsecro primum omnium fieri orationes, obsecrationes, gratiarum actiones &c.*

1. Timoth. 2.

Ut nullus Presbyter solus præsumat Missam cantare. *Ex Concilio Nannetensi.*

Burchard, lib.
3. c. 68.
Videlib. 5.
Capitular.
c. 93.

CXCI. Definivit sanctum Concilium ut nullus Presbyter solus præsumat Missam cantare. Cui enim dicit *Dominus vobiscum*, aut *Sursum corda*, aut *Gratias agamus Domino Deo nostro*, cum nullus sit qui respondeat? Aut in Canone, & *omnium circumstantium*, cum nemo adsit? Aut quem invitat ad orationem, cum dicit *Oremus*, cum nullus sit qui secum oret? Aut ergo ista penitus reticenda sunt, & non solum non erit perfectum sacrificium, verum etiam incurrer, quisquis ille est, terribilem sententiam: *Si quis tulerit de hoc, tollet Deus partem ejus de libro vite.* Aut si hæc muris & parietibus insusurraverit, ridiculosum erit. Quapropter periculosa superstitio maximè à monasteriis monachorum exterminanda est. Prævideant autem Prælati ut Presbyteri in cœnobiis cooperatores habeant in celebratione Missarum. Si quis hæc transgressus fuerit, ab officio suspendatur.

Apoc. 22.

De Presbyteris qui, celebrata Missa, non
communicant. *Ex Canonibus
Apostolorum.*

CXCII. Si quis Episcopus aut Presbyter
aut Diaconus vel quilibet ex sacerdotali cata-
logo facta oblatione non communicaverit,
aut causam dicat; & si rationabilis fuerit, ve-
niam consequatur; aut si non dixerit, com-
munionem privetur, tanquam qui populo cau-
sa læsionis extiterit.

Canon. Apo-
stolor. c. 9.
Burchard. lib.
3. c. 79.

Quod fideles laici communicare debeant.
Vnde suprâ.

CXCIII. Omnes fideles Christiani qui
ingrediuntur Ecclesiam die dominico, & scrip-
turas Apostolorum & evangelium audiunt,
non autem perseverant in oratione usque dum
Missa peragatur, nec sanctam communionem
percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ com-
moverentes convenit communionem privari.

Can. Aposto-
lor. c. 10.
Burchard. lib.
2. c. 67.

Vnde suprâ.

Omnes qui ingrediuntur Ecclesiam Dei &
scripturas sanctas audiunt, neque communi-
cant in oratione cum populo, sed pro quadam
intemperantia se à perceptione sanctæ com-
munionis avertunt, hi de Ecclesia removean-
tur quandiu per confessionem pœnitentiæ fru-
ctus ostendant.

Burchard. lib.
2. c. 68.

De diligentia corporis Domini. *Ex defini-
tione ecclesiasticorum dogmatum.*

CXCIV. Cotidie eucharistiæ commu-
G

Burchard. lib.

5. c. 15. &
Dist. 2. de
consecr. c. 13.

nionem percipere nec laudo nec vitupero, omnibus tamen dominicis diebus communicandum hortor. Si tamen mens in affectu peccandi est, gravari magis dico eucharistiæ perceptione quam purificari. Et ideo quamvis quis peccato mordeatur, peccandi de cetero voluntatem non habeat, & communicaturus satisfaciat lacrymis & orationibus, & confidens de Dei misericordia, accedat ad eucharistiam intrepidus & securus. Sed hoc de illo dico quem mortalia peccata non gravant. [*Vide Hincmarum in fine epistolæ x l.*]

Item sanctus Augustinus ad Januarium.

August. epist.
118.
Burchard. lib.
5. c. 16.

Dixerit quispiam non cotidie accipiendam eucharistiam, alius affirmet cotidie. Faciat unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri præposuit, Zachæus & ille centurio, cum alter eorum gaudens in domo sua suscepit Dominum, alter dixerit: *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum.* ambo salvatorem honorificantes, quamvis non uno modo, ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti. Ad hoc valet quod manna secundum propriam voluntatem in ore cuiusque sapiebat.

Luc. 19.
Matth. 8.

De eadem re. *Ex epistola Clementis Papæ.*

Cl. mens
epist. 2.
Remedius Cu-
riensis c. i.

CXCV. Certè tanta in altari holocausta offerantur quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastinum non refer-

ventur, sed cum timore & tremore Clericorum diligentia consumantur. Qui autem refectua corporis Domini, quæ in sacrario relictæ sunt, consumunt, non statim ad communes sumendos cibos conveniant, nec putent sancte portioni commiscere cibum qui per cuniculos digestus in secessum emittitur. Si igitur mane dominica porrigitur, usque ad sextam jejument ministri qui eam consumpserint. Et si tertia vel quarta hora acceperint, jejunent usque ad vesperam. Sic secreta sanctificatione æterna custodienda sunt sacramenta.

Burchard. lib. 5. c. 12.

Vide epist. Rhab. ad Heribald. c. 33.

Ex Capitularibus, lib. 1. cap. xxxii.

Ut omnes fideles communicent, & ad Missas expectent finalem deprecationem. [*In conciliis Rivipullensi & Colbertino, tum etiam in regio, ex quo prima editio Parisiensis prodiit, legitur, expectent sine alia deprecatione.*]

Lib. 1. Capitular. c. 138.

Ex lib. 11. cap. xxxiv.

In perceptione corporis & sanguinis domini magna discretio adhibenda est. Cavendum enim est ne si nimium in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: *Nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Si verò indiscretè accipiat, timendum est illud quod ait Apostolus: *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat.* Juxta ejusdem Apostoli vocem probare se debet homo, & sic de pane illo edat; ut videlicet abstinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animamque

Concil. Cabilon. 2. c. 46.

Lib. 2. Capitular. c. 40.

Burchard. lib. 5. c. 14.

Joann. 6.

1. Cor. 11.

1. Reg. 21.

* Edit. Hel-
maſtad. fuiſſet
abſtinentiam

ſuam , præparet ſe ad percipiendum tantum ſacramentum , exemplo David , qui niſi confeſſus * fuiſſet abſtinuiſſe ab opere conjugali ab heri & nudiuſtertius , nequaquam panes propoſitionis à ſacerdote accepiſſet.

Ex eodem libro.

Lib. 2. Capi-
tular. c. 45.
Burchard. lib.
5. c. 17.

Ut ſi non frequentius , vel ter laici homines in anno communicent , niſi fortè quis majoribus quibuſlibet criminibus impediatur , id eſt , in Paſcha , Natali Domini , & Pentecoſten.

De Presbyteris qui non communicant.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 6.
Burchard. lib.
3. c. 78.

Auditum eſt aliquos Presbyteros Miſſam celebrare & non communicare. quod omnino in canonibus Apoſtolorum interdictum eſſe legitur. Vel quomodo dicere rectè poteſt , ſi non communicaverit , *Sumpſimus , Domine , ſacramenta.* & cetera. [*Caput iſtud non extat in editione Helmaſtadienſi , & additum eſt ex codice M S. Pariſienſi.*]

Ne populus antè quàm Miſſa finiatur , de Eccleſia egrediatur. *Ex Concilio Arelatenſi.*

Concil. Aure-
lian. 1. c. 26.
Burchard lib.
3. c. 29.

C X C V I. Cùm ad celebrandam Miſſam in Dei nomine convenitur , populus non antè diſcedat quàm Miſſæ ſolemnitas compleatur , & ubi Episcopopus fuerit , benedictionem accipiat ſacerdotis. [*In editione Helmaſtad. legitur : Et ubi Episcopopus non fuerit &c. Vide Concilium III. Aurelian. cap. 29. & lib. 7. Capitular. cap. 201. & Addit. IV. cap. 42.*]

De eadem re. *Ex Concilio Carthagenensi,*
capit. CXLVII.

CXC VII. Sacerdote in Ecclesia verbum
faciente, qui egressus de auditorio fuerit, ex-
communicetur.

Concil. Car-
thag. 4. c. 24.
Burchard. lib.
2. c. 66.

Ut sacrarium mulieres non introcant. *Ex*
Concilio Laodicensi.

CXC VIII. Quod non oporteat mulie-
res ingredi ad altare, & ea contingere quæ vi-
rorum officiis deputata sunt. [*Vide lib. 7. Ca-*
pitular. cap. 134. 175. 189. & Capitulare Theo-
dulfi Episcopi Aurelian. cap. 6. Capitulare
Abytonis cap. 11. & Capitula ejus cap. 16.]

Concil. Lao-
dic. c. 44.
Burchard. lib.
3. c. 100.

Ex epistola Leonis Papæ.

Nihilominus impatienter audivimus tan-
tum divinarum rerum subiisse despectum ut
feminæ sacris altaribus ministrare firmentur,
cunctaque non nisi virorum famulatui depu-
tata sexum cui non competit exhibere.

Decreta Ge-
las. c. 26.
Burchard. lib.
3. c. 101.

De eadem re. *Ex Concilio Torunensi.*

CXC IX. Dictum est nobis quod quidam
Presbyteri, celebrata Missa, detrectantes ip-
si sumere divina mysteria quæ consecrarunt,
calicem Domini mulierculis, quæ ad Missas
offerunt, tradunt, vel quibusdam laicis, qui
dijudicare corpus Domini nesciunt, id est, dis-
cernere inter cibum spiritalem & carnalem.
quod quantum sit omni ecclesiasticæ religioni
contrarium, pietas fidelium novit. Unde om-
nibus Presbyteris interdiciamus ut nullus im-

Burchard. lib.
3. c. 76. ex
Concilio Ro-
tomag. c. 2.

posterum hoc facere præsumat; sed aut ipse cum reverentia sumat, aut Diacono vel Subdiacono, qui ministri altaris sunt, colligenda tradat. Illud etiam attendat, ut eos propria manu antè communicet. Nulli autem laico aut feminæ eucharistiam in manibus ponat, sed tantum in ore cum his verbis: *Corpus & sanguis Domini profit tibi ad remissionem peccatorum & ad vitam æternam.* Si quis hæc transgressus fuerit, quia Deum omnipotentem contempnit & quantum in ipso est inhonorat, ab altari removeatur.

Ut omnis Presbyter qui Ecclesiam regit, thuribulum & incensum habeat.

Vnde suprâ.

Burchard. lib.
3. c. 227. ex
Concilio Ro-
tomag. c. 1.

CC. Ut tempore quo evangelium legitur, & finito offertorio, super oblationem incensum, ut in mortem videlicet redemptoris, ponatur.

De prædicatione Presbyterorum. *Ex Capit. lib. tit. LXXVI.*

Lib. 1. Capit.
tular. c. 82.

* Editio Hel-
mæstad. nova
aut inusitata
aliqua.

CCI. Sed & unicuique vestrum videndum est, dilectissimi & venerabiles pastores Ecclesiarum Dei, ut Presbyteri quos præmittitis per paræchias vestras ad regendum & prædicandum per Ecclesias populum Dei, ut honestè prædicent, & non sinatis * nova vel non canonica aliquos ex suo sensu & non secundum sacras scripturas fingere & prædicare populo. Sed & vosmet ipsi utilia, honesta, & recta, & quæ ad vitam ducant æternam, prædicare; alios quoque instruite, ut hæc eadem prædicent.

Quid sit à Presbyteris prædicandum.

CCII. Primò omnium prædicandum est omnibus generaliter ut credant Patrem & Filium & Spiritum sanctum unum Deum esse omnipotentem, qui omnia fecit, & unam esse deitatem & substantiam & maiestatem in tribus personis Patris, Filij, & Spiritus sancti.

Lib. 1. Capitular. c. 82.
Burchard. lib. 2. c. 59.

Item prædicandum est quomodo filius Dei incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine pro salute humani generis, passus, sepultus, tertia die resurrexit, & cœlum ascendit, in fine mundi veniens judicare omnes homines secundum opera propria; quo modo impij cum diabolo in ignem æternum mittentur, justi cum Christo in vitam æternam erunt.

Burchard. lib. 2. c. 60.

Item prædicandum est quòd omnes homines in propria carne resurgent.

Burchard. lib. 2. c. 61.

Item prædicandum est pro quibus criminibus cum diabolo deponuntur, quæ Apostolus enumerat, fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, &c. Qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Et ideo hæc cum omni studio prohibeantur.

Burchard. lib. 2. c. 65.

Item prædicandum est de dilectione Dei & proximi, de fide & spe in Deo, de humilitate, patientia, castitate, benignitate, misericordia, de eleemosynis, de confessione, ut fratribus ex corde remittatur. Qui hæc & his similia agunt, regnum Dei consequentur.

Burchard. lib. 2. c. 64.

De eadem re. *Ex eodem lib. 1.*

cap. CLIV.

CCIII. Ut unusquisque Presbyter capi-

Lib. 1. Capitular. c. 160.

G iiij

Vvalter. Au-
rel. c. 7.
Burchard. lib.
19. c. 99.

tula habeat de majoribus vel minoribus vitiis,
per quæ cognoscere valeat vel prædicare sub-
ditis ut caveant ab insidiis diaboli.

De eadem re. *Ex eodem, cap. CLIX.*

Lib. 1. Capi-
tular. c. 165.
Burchard. lib.
2. c. 72.

CCIV. Ut sacerdotes admoneant popu-
lum ut eleemosynam dent & orationem fa-
ciant pro diversis plagis quas assidue pro pec-
catis nostris patimur. [*Vide supra cap. 190.*
hujus libri.]

De eadem re. *Ex cap. CLX.*

Lib. 1. Capi-
tular. c. 166.

CCV. Ut ipsi sacerdotes, unusquisque se-
cundum ordinem suum, prædicare & docere
studeant plebem sibi commissam.

Admonitio ad Episcopos. *Ex lib. II.*
cap. v.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 5.

CCVI. De sacerdotibus ad vestram cu-
ram pertinentibus magnum adhibete studium
ut qualiter vivere debeant, & quomodo po-
pulis ad suam portionis curam pertinentibus
exemplo & verbo profint, à vobis magna cu-
ra edoceantur, admoneantur, & ut id facere
studeant, vestra auctoritate constringantur.

Ut quisque Presbyter qui Ecclesiam tenet,
Clericum habeat. *Ex Concilio*
Nannetensi.

Burchard. lib.
2. c. 56.
Capitular
Theodulfi
c. 20.

CCVII. Unusquisque Presbyter qui ple-
bem regit, Clericum habeat qui cantet, & epi-
stolam & lectionem legat, & qui possit scolam
tenere; & admoneat suos parræchianos ut fi-
lios suos ad psalterium discendum mittant ad

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 105
Ecclesiam, quos ipse in omni castitate erudiat.

Ut omnis Presbyter horas canonicas solem-
niter persolvat. *Ex eodem,*

cap. XIX.

CCVIII. Presbyter, mane matutinali
officio expleto, pensum servitutis suæ canendo
primam, tertiam, sextam, nonamque persol-
vat, ita tamen ut postea horis competentibus
juxta possibilitatem aut à se aut à scholaribus
publicè compleantur. Deinde peractis Missis,
& infirmis visitatis, ad opus rurale exeat jeju-
nus, ut iterum necessitatibus peregrinorum &
hospitum, sive diversorum comitantium, in-
firmorum quoque atque defunctorum succur-
rere possit, usque ad statutam horam pro qua-
litate temporis & opportunitatis.

Hinemari Ca-
pitula tit. 1.
c. 9.
Burchard. lib.
1. c. 104.

Ut Presbyter curam hospitum habeat.

Vnde supra.

CCIX. Ut Presbyter curam hospitum,
maximè pauperum atque debilium, orphano-
rum quoque, atque peregrinorum habeat,
hósque ad prandium suum cotidie juxta possi-
bilitatem convocet, eisque hospitium tribuat.
[*Vide Capitulare Riculfi Sueffion. cap. 12.*]

Hincmar.
ibid. c. 10.

Ex eodem capite.

Ut autem omnis occasio rapinæ tollatur,
volumus ut Presbyteri, qui bonum exemplum
caritatis omnibus ostendere debent, hospita-
les existant, juxta dominicum & apostolicum
præceptum, & humanitatem præbeant iter
facientibus: quia per hospitalitatem placue-

Capitula Kar-
lomanni tit.
2. c. 12.
Burchard. lib.
1. c. 167.

runt quidam Deo, angelis hospitio receptis;
& Dominus in die iudicii dicturus est electis:

*Matth. 25. Hospes eram, & suscepistis me. Et Job dicit:
Job. 31. Ostium meum semper viatori patuit.*

De aqua benedicta. *Ex epistola Alexandri
Pape.*

Alexand. I.
epist. 1. c. 5.
Remedius Cu-
riensis c. 24.
Burchard. lib.
2. c. 53.
Hebr. 2.

CCX. Aquam enim sale conspersam po-
pulis benedicimus, ut ea cuncti adpersi san-
ctificentur. quod & omnibus sacerdotibus fa-
ciendum esse mandamus. Nam si cinis vitule
asperfus populum sanctificabat atque munda-
bat, quanto magis aqua, quæ sale aspersa di-
vinisque precibus sacrata est, populum sancti-
ficat atque mundat? Et si sale asperso per He-
lisæum Prophetam sterilitas aquæ sanata est,
quanto magis divinis precibus sacrata aqua
sterilitatem rerum aufert humanarum, & co-
inquinatos sanctificat & purgat, & cetera bo-
na multiplicat, & insidias diaboli avertit, & i-
phantasmatum versutiis hominem defendit.

4. Reg. 2.

De eadem re. *Ex supradicto Concilio
cap. v.*

Hincmar.
ibid. c. 5.
Burchard. lib.
2. c. 52.

CCXI. Ut omni die dominico quisque
Presbyter in sua Ecclesia ante Missarum sol-
lemniam aquam benedictam faciat in vase ni-
do & tanto mysterio convenienti, de qua po-
pulus intrans Ecclesiam aspergatur; & qui vo-
luerint, in vasculis suis accipiant ex ipsa, &
per mansiones & agros & vineas, super pec-
ora quoque sua, atque super pabula eorum, nec
non super cibos & potum suum conspergant.

De Presbyteris qui culpas peccantium reticent vel minùs dignè pœnitentes ad reconciliationem adducunt. *Vnde supra.*

CCXII. Ut nemo Presbyterorum xenium vel quodcunque emolumentum temporale, immo detrimentum spiritale, à quocunque publicè peccante vel incestuoso accipiat ut Episcopo vel ministris ejus peccatum illius reticeat, nec pro respectu cujusque personæ aut consanguinitatis vel familiaritatis, alienis communicans peccatis, hoc Episcopo innotescere detrectet, nec à quoquam pœnitente aut gratia aut favore aut munus suscipere præsumat, aut minùs dignè pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei testimonium reconciliationis ferat, & quocunque livore alium quemlibet digniùs pœnitentem à reconciliatione removeat, quia hoc simoniacum & Deo & hominibus contrarium est. [*Vide Capitulare Riculfi Sueffion. cap. 9.*]

Hincmar.
ibid. c. 13.
Burchard. lib.
19. c. 100.
Liber Pœnitentialis apud
Sievertium
pag. 711.

Ex Pœnitentiali.

Qui reticuerit peccatum fratris quod est ad mortem, nec eum corripuerit, aut Ecclesiæ Dei ut emendetur dixerit, quandiu consensit, tandiu pœniteat.

Burchard lib.
19. c. 123.

De Presbyteris qui à fidelibus ad prandium invitantur. *Vnde supra cap. XIV.*

CCXIII. Ut nullus Presbyterorum, quando ad anniversarium diem, trigesimum, aut septimum, vel tertium alicujus defuncti, aut quacunque vocatione ad collectam Pres-

Hinc n. ibid.
c. 14.
Burchard. lib.
2. c. 161.

byteri convenerint, se inebriare nullatenus præsumat, nec precari in amore sanctorum vel ipsius animæ bibere aut alios ad bibendum cogere, nec se aliena precatatione ingurgitare, nec plausus & risus inconditos & inanes fabulas referre aut cantare præsumat vel turpia joca vel cum urso vel tornatricibus ante se facere permittat, nec larvas dæmonum, quas vulgò talamascas dicunt, ante se ferri consentiat, quia hoc diabolicum est & à sacris canonibus prohibitum.

De rixis & pugna sacerdotum.

Hincmar.
ibid.
Burchard. lib.
2. c. 163.

CCXIV. Summopere etiam quisque Presbyter caveat, sicut de statu suo vult gaudere, ut non quacunque occasione parem suum aut alium quemlibet ad iram & rixam, multò minùs ad pugnam vel ad cædem, aliquo verbo irritet seu provocet, nec provocatus ad hoc quisquam profiliat, quia in talibus comestationibus & potationibus semper se immiscet diabolus.

De convivio Presbyterorum.

Hincmar.
ibid.
Burchard. lib.
2. c. 162.

CCXV. Quando autem convenerint Presbyteri ad convivium, Decanus aut aliquis prior illorum versum ante mensam incipiat, & cibum benedicat, & tunc secundùm suum ordinem sedeant, alter alteri honorem portantes, & per vices cibum & potum benedicant, & aliquis de illorum Clericis aliquid de sancta scriptura legat, & post refectiorem similiter * sanctum hymnum dicant ad exemplum Domini, sicut in cœna fecisse legitur; & sic se

* Cod. Paris.
secundum

contineant omnes Presbyteri, maximè in talibus locis, ut non vituperetur ministerium nostrum. [*Burchardus*: ut non vitup. min. illorum. *Codex Helmaſtad.* ne min. nostrum vituperetur.]

De Kalendis, quando Presbyteri simul conveniunt. *Vnde ſuprà cap. xvi.*

CCXVI. Quando Presbyteri per Kalendas simul conveniunt, poſt peractum divinum ministerium & neceſſariam collationem, non *quaſi ad prandium, ibi ad tabulas reſideant, & per talia inhoneſta convivium invicem graventur, quia indecens eſt & oneroſum. Sæpe etiam tardè ad Eccleſias redeunt, magis damnum de reprehensione conquirunt & de gravedine mutua contrahunt quàm lucrum ibi faciant. Nam de huiusmodi conventu Paulus Corinthios reprehendit, qui inconvenien-
ter cœnam dominicam manducare conveniebant. Sic & qui ad cœnam dominicam, id eſt, ad collationem verbi ſub occasione conveniunt, & *exuriætate ventriſca conjunguntur, reprehensibiles coram Deo & hominibus habentur. Et ideo peractis omnibus, qui voluerit, panem cum caritate in domo fratris ſui ſimul cum fratribus frangat & ſingulos biberes accipiant, maximè ultra tertiam vicem poculum non contingant; & ſic ad Eccleſias redeant.

Hincmar.
ibid. c. 15.
Riculf. c. 20.
Capitulare
Ahytonis
c. 29.
Burchard. lib.
2. c. 164.
** Burchardus*
non quaſi ad plenam
reſeſtionem,
ſed

1. Cor. 11.

** Edit. Helmaſtad. Burchard. & Hincmar. ex*
veritate ventris cauſa.
Vide Concilium Nannet.
c. 15.

De his qui de nihil habentibus ordinantur.

Ex Concilio Carthagenſi.

CCXVII. Placuit ut Episcopi, Presby- *Codex Canon.*

Eccl. Afric.
c. 32.

Iesse Ambian.
c. 6.

Burchard. lib.
3. c. 120.

teri, Diaconi, vel quicumque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore episcopatus vel clericatus sui agros vel quaecunque prædia suo nomini comparant, tanquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti in Ecclesia eadem ipsa contulerint.

De eadem re. *Ex Capitularium libro 1.
cap. c l.*

Lib. 1. Capitular. c. 156.

Burchard. lib.
3. c. 121.

CCXVIII. Unusquisque Presbyter res quas post diem consecrationis adquisiverit, propriæ Ecclesiæ relinquat.

De eadem re. *Ex Concilio Remensi.*

Hincmari Capitul. tit. 2.

c. 18.

Burchard. lib.
3. c. 118.

CCXIX. Investigandum est si nihil patrimonij habens Presbyter quando provectus est ad ordinem ecclesiasticum, postea emerit prædia, cujus juris sint, quoniam Ecclesiæ ad quam de nihil habente promotus est esse debent juxta canonicam auctoritatem.

Ex Concilio Arausicano, cap. l i v.

Conc. Agath.
c. 54.

Burchard. lib.
3. c. 119.

Presbyter, cum diocesim tenet, de his quas emerit ad Ecclesiæ nomen scripturam faciat, aut ab ejus quam tenet Ecclesiæ ordinatione discedat. [*Caput istud non extat in codice MS.*]

De redivibus vel oblationibus Ecclesiæ.

Hincmari Capitula tit. 2.

c. 19.

CCXX. Inquirendum est si occasione hujus præcedentis capituli aliquis Presbyterorum de redivibus Ecclesiæ vel oblationibus ac votis fidelium alio nomine res comparaverit,

DE ECCLES. DISCIPLINIS. III

& ibi structuras fecerit, vel quæ ad Ecclesiam pertinent ibidem collocaverit, & mulierum frequentationem inibi fieri permiserit, vel, quod turpius est, tales mulieres ibidem habuerit quæ lanificium suum exerceant & curam domus agant, & in eodem Presbyter frequenter veniens manserit. Contra decreta canonum hoc malum agitur. Quia sicut nec suo ita nec alieno nomine Presbyter fœnus exercere debet, multò minùs fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis: quoniam hoc sacrilegium est, & par crimen Judæ furis, qui sacras oblationes asportabat & furabatur.

De usuris. *Ex canone Apostolorum.*

CCXXI. Episcopus, Presbyter, aut Diaconus usuras à debitoribus exigens, aut definat, aut certè damnetur.

Canon. Apostolor. c. 44.
Burchard. lib. 2. c. 119.

De eadem re. *Ex Concilio Nicæno.*

CCXXII. Quoniam multi sub regula constituti avaritiam & turpia lucra sectantur, obliquesque scripturæ dicentis *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram &c.* mutuum dantes, centesimas exigunt, justè censuit sancta synodus ut si quis inventus fuerit usuras accipiens aut hemiolia, id est, fescupla exigens, vel aliquid tale prorsùs excogitans, turpis lucrigratia deiciatur à clero, & alienus existat à regula.

Concil. Nicæn. c. 17.
Burchard. lib. 2. c. 120.

De eadem re. *Ex Concilio Laodicensi.*

CCXXIII. Quòd non oporteat sacerdotes & Clericos fœnerantes usuras, vel quæ

Concil. Laod. c. 5.

dicuntur fescupla, id est, summam capitis & dimidium summæ, percipere. [*Vide Capitula Ahytonis Basileensis cap. 17.*]

De eadem re. *Ex epistola Leonis.*

Decreta Leo-
nis I. c. 3.
Burchard. lib.
2. c. 113.

CCXXXIV. Nec hoc quoque prætereun-
dum esse duximus, quosdam turpis lucri cupi-
ditate captos usurariam exercere pœnam &
fœnore velle ditescere. quod non dicam in eos
qui sunt in clericali officio constituti, sed & in
laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt,
condolemus.

*Admonendum hoc loco est, pro eo quod co-
dex MS. Reginonis habet usurariam exerce-
re pœnam, apud Leonem primum in epistola
prima legi exercere pecuniam. quod rectius
puto. Editio Helmstädiensis neque pœnam
habet neque pecuniam. Ivo parte 6. cap. 65.
& Gratianus 14. q. 4. cap. 7. legunt pe-
cuniam.*

Ut sub alieno nomine fœnus non exerceant.
Clerici. *Ex eadem epistola.*

Leo I. in De-
cretis c. 4.
Burchard. lib.
2. c. 121.

CCXXXV. Illud etiam præmonendum, ut
sicut non suo ita nec alieno nomine aliquis
Clericorum exercere fœnus attentet.

De eadem re. *Ex Concilio Tarraconensi.*

Concil. Tar-
rac. c. 2.
Burchard. lib.
2. c. 122.

CCXXXVI. Quicumque in clero esse vo-
luerit, emendi vilius vel vendendi cariùs stu-
dio non utatur.

De eadem re. *Ex Concilio Helibertino.*

Concil. Eli-
berit. c. 18.

CCXXXVII. Episcopi, Presbyteri, &
Diaconi

Diaconi de locis suis negotiandi causa non discedant, nec circumeunt provincias, nundinas sectentur. Sanè ad victum sibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum mittant. Et si voluerint negotiari, intra provinciam negotientur.

De eadem re. *Ex Concilio Carthagenensi.*

CCXXXVIII. Placuit ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi non sint conductores, aut procuratores, neque ullo turpi negotio & inhonesto victum quærant, quia scriptum est: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.*

Concil. Carthag. 3. c. 16.
Burchard. lib. 2. c. 151.

2. Tim. 2.

De eadem re. *Ex eodem Concilio.*

CCXXXIX. Item placuit ut Clericus, si commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat; si speciem, eandem speciem, quantum dederit, accipiat.

Concil. Carthag. 3. c. 16.
Burchard. lib. 2. c. 124.

Ex Capitularium lib. II. cap. xxxvi.

CCXXX. Ut Presbyteri à turpibus lucris & usuris non solum ipsi abstineant, verum etiam plebes sibi subditas abstinere instruant.

Lib. 2. Capitular. c. 37.
Burchard. lib. 2. c. 125.

De eadem re. *Ex Concilio Chalcedonensi.*

CCXXXI. Pervenit ad sanctam synodum quod quidam qui in clero videntur electi, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, & secularia negotia sub cura sua suscipiant, Dei quidem ministerium parvipendentes, secularium verò discurrentes domos, & propter avaritiam patrimoniorum

Concil. Chalcedon. c. 3.
Burchard. lib. 2. c. 145.

sollicitudinem sumentes. Decrevit itaque sanctum Concilium, nullum deinceps, non Episcopum, non Clericum, non monachum, aut possessiones conducere, aut negotiis secularibus se miscere, præter ecclesiasticarum rerum sollicitudinem.

De eadem re. *Ex Concilio Meldensi*
cap. XLIX.

Concil. Meld.
c. 49.
Burchard. lib.
2. c. 146.
2. Tim. 2.
* *Apud Sirmondum:*
aliorum. Sic
etiam in vet.
cod. nostro.

CCXXXII. Ut nemo laicorum Presbyteros Ecclesiarum suarum turpi villicationi & secundum Apostolum, seculari & inhonestæ negotiationi implicare nec secum * alios contra auctoritatem ducere præsumat, quò ministerium sibi commissum cogantur neglegere. Quòd si contra interdicta præsumperit, excommunicetur.

De his qui per pecunias fuerint ordinati.
Ex canone Apostolorum.

Canon. Apostolor. c. 30.

CCXXXIII. Si quis Episcopus aut Presbyter aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur ipse & ordinator ejus & à communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon magus à Petro.

De eadem re. *Ex Concilio Chalcedonensi.*

Concil. Chalcedon. c. 2.
Burchard. lib.
1. c. 112.

CCXXXIV. Si quis Episcopus per pecunias fecerit ordinationem & sub pretio redegerit Spiritus sancti gratiam, quæ non potest vendi, ordinaveritque per pecunias Episcopum aut Presbyterum aut Diaconem, proprii gradus periculo subjacebit. & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione proficiat, sed

DE ECCLES. DISCIPLINIS. II,
alienus sit à dignitate. Si quis verò mediator
datis vel acceptis extiterit, si Clericus fuerit,
proprio gradu decadat; si monachus aut laicus,
anathematizetur.

De eadem re. *Ex epistola Gelasij Papa.*

CCXXXV. Quos constiterit indignos
meritis sacramentatos esse pretio dignita-
tem, convictos oportet arceri: quia dantem
pariter accipientemque damnatio Simonis,
quam sacra lectio testatur, involvit.

Decreta Gela-
sij c. 24.
Burchard. lib.
I. c. 22.

De eadem re. *Ex epistola Hormisdæ Papa.*

CCXXXVI. Hoc itaque ad priora con-
jungimus, ne benedictio per impositionem
manus, quæ à Deo esse creditur, pretio com-
paretur: quia Simon Spiritum sanctum volens
redemptione mercari, Apostoli fuit detesta-
tione percussus.

Burchard. lib.
I. c. 23.

Ag. 8.

De eadem re. *Ex Concilio Nannetensi.*

CCXXXVII. Omnibus ministris ec-
clesiasticæ dignitatis interdiciamus ut nullus
quocunque munere aut favore corruptus Cle-
ricum alterius parochiæ latenter ac furtivè
ad ordinationem subintroducere præsumat.
Quod si fecerit, juxta Chalcedonense decre-
tum is qui ordinatus est donum sancti Spiri-
tus, quod furari conatus est, amittat; & qui
mediator extitit, si Clericus est, proprio gra-
du decadat; si laicus aut monachus, anathe-
matizetur.

Concil. Nan-
net. c. 7.
Burchard. lib.
I. c. 106.

De eadem re. *Ex Concilio Meldensi*
cap. XLIII.

Concil. Meld.
c. 43.
Burchard. lib.
1. c. 21.

CCXXXVIII. Cavendum est & sum-
mopere præcavendum ac per virtutem Christi
sanguinis interdicendum Episcopis & Regibus
& omnibus sublimioribus potestatibus atque
cunctis fautoribus & electoribus quorumcun-
que, atque consensoribus seu ordinatoribus in
gradu ecclesiastico, ut nemo per simoniacam
hæresim regiminis locum obtineat quacunque
factione, calliditate, promissione, seu com-
moditate, aut datione per se aut per emissam
personam, cum Spiritus sanctus inter cetera
documenta per os sancti dicat Gregorij: *Cur*
non perpendit quia benedictio illi in maledictio-
nem convertitur? Et alibi: *Dolens, inquit, di-*
co, gemens denuntio, quia sacerdotium, quod
apud vos intus cecidit, foris diu stare non po-
terit.

S. Gregor. lib.
7. Ind. 2. epist.
110.
Idem lib. 4.
Ind. 14. epist.
51.

Quod munus sit etiam à lingua. *Ex dictis*
Gregorij Papæ.

S. Gregor. ho-
mil. 4. in
evangelia.
Burchard. lib.
1. c. 113.

CCXXXIX. Sunt nonnulli qui nummorum
quidem præmia ex ordinatione non accipiunt,
& tamen sacros ordines pro humana gratia
largiuntur. Hi nimirum quod gratis accipiunt,
gratis non tribuunt, quia nummum favoris de
impenso officio sanctitatis expetunt. Unde
cum virum justum describeret Esaias, ait: *Qui*
excutit manus suas ab omni munere. Quia aliud
est munus ab obsequio, aliud munus à manu,
aliud munus à lingua. Munus ab obsequio, est
subjectio indebitè impensa. Munus à manu,

Esai. 33.

DE ECCLES. DISCIPLINIS. II7

pecunia est. Munus à lingua, favor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit quando in divinis rebus non solum ullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit. [*Vide S. Gregor. lib. 9. Moral. c. 17. & lib. 12. c. 25.*]

Ne Presbyteri, ut Ecclesias obtineant, munera dent. *Ex Capitularium libro I.*

CCXL. Ut nullus Presbyter ad introitum Ecclesiæ xenia donet. [*Vide Capitulare Theodulfi cap. 16. Capitula Ahytonis Episcopi Basileensis ad Presbyteros suos cap. 12. & Capitulare ejusdem cap. 33.*]

Lib. 1. Capitular. c. 146.

De his sacerdotibus vel Clericis qui per pecunias aliorum sacerdotum Ecclesias aut beneficia subripiunt vel subvertunt.

Sancitum est atque omnibus modis prohibitum, ut si quis Presbyter præventus fuerit alicui Clerico aut laico munera dare aut dedisse aut alicui pecuniam tribuere ut alterius Presbyteri Ecclesiam subripiat, pro hac cupiditate seu rapina turpis lucri gratia deiciatur à clero & alienus existat à regula. Nam si pro misericordia Episcopo placuerit longo tempore eum, pœnitendo quæ gessit, in carceris ærumna recludere, & usque ad satisfactionem ibi detineri, & postea, si se correxerit, & talia deinceps minimè se facere promiserit, humaniùs erga eum agere, poterit, si voluerit, & ipse dignus inventus fuerit.

Lib. 7. Capitular. c. 146.
Burchard. lib. 3. c. 114.

Ut nullus Presbyterum in Ecclesia mittat vel eiciat. *Ex eisdem Capitularibus, cap. xli.*

Lib. 1. Capitular. c. 147.
Burchard. lib. 3. c. 111.

CCXLI. Ut nullus laicus Presbyterum in Ecclesia mittere vel eicere præsumat, nisi per consensum Episcopi. [*Vide Concilium Viennense sub Formoso cap. 4. & Concilium Engelheimense cap. 4.*]

Ex eodem.

Item interdicendum videtur Clericis sive laicis ne quis cuilibet Presbytero præsumat dare Ecclesiam sine licentia & consensu Episcopi sui.

Item ex eodem.

Lib. 5. Capitular. c. 43. & Addit. 1 v. c. 72.
Lib. 3. Leg. Longob. tit. 1. c. 43.

De his qui sine consensu Episcopi Presbyteros in Ecclesiis suis constituunt, vel de Ecclesiis eiciunt, & ab Episcopo vel quolibet Missio dominico admoniti obedire noluerint, ut bannum nostrum revvadiare & per fidei iutores ad palatium venire jubeantur; ut tunc nos decernamus utrum nobis placeat ut illum bannum persolvant, aut aliam armiscaram sustineant.

De Ecclesiis inter coheredes divisis.

Ex eodem.

Lib. 5. Capitular. c. 44.
Lib. 3. Leg. Longob. tit. 1. c. 44.
Burchard. lib. 3. c. 41.

CCXLII. De Ecclesiis quæ inter coheredes sunt divisæ considerandum est quatinus si secundum providentiam & admonitionem Episcopi ipsi coheredes eas voluerint tenere & honorare, faciant. Sin autem hoc contradixerint, in Episcopi potestate maneat utrum eas

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 119
ita consistere permittat, aut reliquias exinde
auferat.

De eadem re. *Ex Concilio Triburienſi.*

Si plures heredes contenderint de communi
Ecclesia, auferri jubeat Episcopus reliquias
sacras & Ecclesiam claudi, donec communi
consensu statuunt ibi Presbyterum & unde
vivat.

Concil. Tri-
bur. c. 32.
Burchard. lib.
3. c. 40.

Ut in Ecclesia una non plures Presbyteri
constituantur. *Ex Concilio Remensi*
cap. viii.

CCXLIII. Unusquisque Presbyter Ec-
clesia una, ubi ordinatus est, contentus sit, &
nullus in duabus Ecclesiis ministrare præsu-
mat. [*Caput istud additum est ex codice manu-
scripto. Non extat enim in editione Helmsta-
diensi. Vide lib. 6. Capitular. c. 73. & Addit. II.
cap. 8.*]

Burchard. lib.
3. c. 44.

Ex Concilio quo supra.

Sicut in unaquaque Ecclesia Presbyter de-
bet esse, ita ipsa Ecclesia, quæ sponsa vel uxor
ejus dicitur, non potest dividi inter plures
Presbyteros; sed unum tantummodo habebit
sacerdotem, qui eam castè & sinceriter regat.
Unde interdicimus ut nullus præsumat Eccle-
siam inter duos vel plures dividere: quia Ec-
clesia Christi uxor & sponsa debet esse, non
scortum, sicut Calixtus Papa testatur. [*Vide*
Addit. III. Capitular. cap. 25.]

Burchard. lib.
3. c. 45.

7. q. 1. c. 39.

Ut laici Ecclesias non teneant nec decimas accipiant. *Ex Concilio [Meldensi] cap. LXV.*

Concil. Meld.

c. 75.

CCXLIV. Indignum valde est ut qui in regia dignitate ceteros Ecclesiæ filios auctore Deo præcellitis, negligentius quæ Dei sunt exequi videamini. Unde dignum erat ut capellas villarum vestrarum laicis non committeretis, sed potius illis qui & eadem sacrata loca religiosius tractarent & vobis debitum obsequium impenderent. Monemus itaque & hortamur, ne, quod absit, periculum anathematis ex decimis præsumptis incurratis, ut hoc corrigere studeatis.

De eadem re. *Ex eodem capitulo.*

Concil. Meld.

ibid.

CCXLV. Si capellas vestras Presbyteris aut viris ecclesiasticis dederitis, & dominicas decimas acceperint, facta recta Ecclesiæ & luminaria exinde competenter provideant, & Presbyteri parochianas decimas accipiant, & populi necessitatibus debite invigilent.

De eadem re. *Ex eodem.*

Concil. Meld.

ibid.

CCXLVI. Si autem laici capellas vestras habuerint, à ratione & ab auctoritate alienum habetur ut ipsi decimas accipiant & inde canes aut genitárias suas pascant. Sed potius Presbyteri Ecclesiarum eas accipiant, & inde restorationem Ecclesiarum & luminaria & hospitum ac pauperum receptionem exhibeant, & pro vobis ac statu regni vestri Dei misericordiam studiosè implorent.

De his qui Ecclesias deserunt in quibus
profecti sunt & ad alias transeunt.

Ex Concilio Niceno.

CCXLVII. Quicumque temerè & periculose, neque timorem Domini præ oculis habentes, nec agnoscetes ecclesiasticam regulam, discedunt ab Ecclesia Presbyteri & Diaconi vel quicumque sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam Ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi ut ad suas parrocchias revertantur. Quod si non fecerint, oportet eos communione privari.

Concil. Nic.
c. 16.
Burchard. lib.
2. c. 98.

De eadem re. *Ex Concilio Chalcedonensi*
cap. x.

CCXLVIII. Non licere Clericum in duarum civitatum conscribi simul Ecclesiis, & in qua initio ordinatus est, & ad quam confugit, quasi ad potiore, ob inanis gloriæ cupiditatem. hoc autem facientes revocari debere ad suam Ecclesiam, in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantummodo ministrare. [Vide Addit. III. Capitulare. cap. 50.]

Burchard. lib.
2. c. 96.

Item ex Concilio Antiocheno.

CCXLIX. Episcopus ab alia parrocchia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua prorsus infiliens, nec vi coactus à populis. Maneat autem in Ecclesia quam primitus à Deo sortitus est, nec inde transmigret.

Concil. Antioch. c. 21.
Burchard. lib.
1. c. 73.

De eadem re. *Ex decretis Calixti Papa.*

Ca'ixt. epist. 2.
Burchard. lib.
3. c. 49. &
apud Gratian.
7. q. 1. c. 39.

CCL. Quoniam sicut alterius uxor nec adulterari ab aliquo vel judicari aut disponi nisi à proprio viro, eo vivente, permittitur, sic nec uxor Episcopi & Presbyteri, quæ ejus Ecclesia vel parræchia indubitanter intellegitur, eo vivente, alteri judicare vel disponere aut ejus concubitu frui permittitur. Unde Apostolus: *Alligata est uxor legi, quandiu virescit vivit. Eo verò defuncto, soluta est à lege viri.* Similiter & Ecclesia, quæ uxor sacerdotis dicitur, eo vivente ei alligata est; eo verò defuncto, nubat in Domino, id est, regulariter. Si enim eo vivente alteri nupserit, adultera judicabitur.

Rom. 7.

Ne quis alienam parræchiam usurpet. *Ex epistola Calixti Papa.*

Calixt. ibid.

CCLI. Nemo alterius terminos usurpet, nec alterius parræchianum judicare aut excommunicare præsumat: quia talis judicatio aut excommunicatio nec rata erit nec vires ullas habebit, quoniam nullus alterius judicis nisi sui sententia tenebitur aut damnabitur. Nullus autem Primas vel Metropolitanus diocesanei Ecclesiam vel parræchiam usurpet aut aliquem de ejus parræchia excommunicare aut judicare præsumat absque consilio vel iudicio ejusdem Episcopi; sed hoc observet quod ab Apostolis & patribus ac prædecessoribus nostris est constitutum & à nobis est confirmatum.

Item ex eadem epistola.

Si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam propriam pertinet parrœchiam, sine consilio & voluntate omnium comprovincia-
lium Episcoporum extra aliquid agere tenta-
verit, gradus sui periculo subjacebit, & quod ita egerit, irritum habeatur & vacuum.

Calixt. ibid.
Capitula
Hadr. I. c.
43.

**De Clericis qui præficiuntur ptochiis. Ex
Concilio Chalcedonensi.**

CCLII. Clerici qui præficiuntur pto-
chiis, vel qui ordinantur in monasteriis & ba-
silicis martyrum, sub Episcoporum qui in una-
quaque civitate sunt secundum sanctorum pa-
trum traditiones potestate permaneant, nec
per contumaciam ab Episcopo suo dissiliant.
Qui verò audent evertere hujuscemodi for-
mam, nec proprio subiciuntur Episcopo, si
Clerici sunt, canonum correptionibus subja-
cebunt; si laici vel monachi, communione
priventur.

Concil. Chal-
cedon. c. 8.
Lib. 7. Capi-
tular. c. 2.

Ut ampliùs Presbyter non habeat quàm
unam Ecclesiam. *Ex Capitularium*

lib. I. cap. LXXXVI.

CCLIII. Statutum est ut unaquæque
Ecclesia suum Presbyterum habeat, ubi id fie-
ri facultas providente Episcopo permiserit.

Lib. I. Capi-
tular. c. 92.
Burchard. lib.
3. c. 46.

De eadem re. Ex Concilio Nannetensi.

CCLIV. Sicut enim Episcopus non plus
potest habere quàm unam civitatem & vir
unam uxorem, ita Presbyter unam tantum

Concil. Nan-
net. c. 8.
Burchard. lib.
3. c. 47.

Vide lib. 6.
Capitular.
c. 73.

Ecclesiam. Itaque nullus Presbyter plures præsumat habere Ecclesias, nisi fortè alios Presbyteros sub se in unaquaque illarum habeat qui nocturnum atque diurnum officium solemniter adimpleant & Missarum celebrationes cotidianis expleant ceremoniis.

Ut nullus Presbyter alterius parrœchianum recipiat.

Concil. Nan-
net. c. 2.
Lib. 1. Capi-
tular. c. 153.
Burchard. lib.
2. c. 91.

CCLV. Ut nullus Presbyter alterius parrœchianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Missam recipiat.

*Caput hoc non extat in codice Helmas-
diensi, neque in Parisiensi. Quia tamen ex in-
diculo capitum qui præfixus est initio codicis
Parisiensis constabat caput istud hoc loco deesse,
nos huc transtulimus ex libro primo Capitularium. Vide suprâ cap. LXI.*

Ex Concilio Carthaginensi.

Concil. Car-
thag. 1. c. 7.
Addit. IV.
c. 22.

Cassianus Episcopus dixit: Statuat gravitas vestra ut unusquisque Clericus vel laicus non communicet in alia plebe sine litteris Episcopi sui.

De eadem re. *Ex Capitularium lib. 1.
tit. CLXXXVII.*

Lib. 1. Capi-
tular. c. 154.

CCLVI. Nullus Presbyter in alterius parrœchia Missam cantare præsumat, nisi in itinere fuerit, nec decimam ad alterum pertinentem audeat recipere.

De eadem re.

CCLVII. *Deest hoc caput in codicibus*

Helmaſtadienſi & Pariſienſi. Nos, cū nihil certi nobis occurreret quod reponeremus, nihil temerè præſumendum cenſuimus. Si quis tamen hunc hiatus ſuppleri deſiderat, utatur capite xxxiii. Concilij Carthagenſis quarti.

Ut Episcopus in alterius Episcopi parræchia ordinationem non faciat. *Ex Concilio Antiocheno.*

CCLVIII. Episcopus alienam civitatem, quæ non est illi subjecta, non adeat, nec ad possessionem accedat quæ ad eum non pertinet, nec ordinationem ibi faciat, nisi fortè cum consilio & voluntate regionis Episcopi.

Concil. Antioch. c. 22.
Burchard. lib. 1. c. 71.

Ut nullus Presbyter aut laicus pœnitentem invitet vinum bibere aut carnem manducare. *Ex Capit. lib. 1. tit. CLI.*

CCLIX. Ut nullus Presbyter aut laicus pœnitentem invitet vinum bibere aut carnem manducare, nisi ad præsens pro ipso unum vel duos denarios juxta qualitatem pœnitentiæ dederit.

Lib. 1. Capitular. c. 157.

Ut nullus Presbyter cartas scribat. *Ex eodem.*

CCLX. Nullus Presbyter cartas scribat, aut conductor sui senioris existat.

Lib. 1. Capitular. c. 158.
Riculf. c. 15.

Ut nullus, contempta minore Ecclesia, ad potiorem aspiret. *Ex synodo Meldensi.*

CCLXI. Si quis de ordine sacerdotali, contemptu minoris Ecclesiæ, ambitiosè & im-

Concil. Meld. c. 30.
Burchard. lib. 3. c. 48.

probè ad potiore[m] aspiraverit, canonica erga eum definitio conservetur.

De baptismo, & quo tempore celebrandus sit. *Ex canone Apostolorum.*

Can. Aposto-
lor. c. 49.
Burchard. lib.
4. c. 22.

CCLXII. Si quis Episcopus aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti, sed in tribus sine initio principiis, aut in tribus Filiis, aut in tribus Paraclitis, abiciatur.

De eadem re. *Ex eodem.*

Can. Aposto-
lor. c. 50.
Burchard. lib.
4. c. 23.

Math. 28.

CCLXIII. Si quis Episcopus aut Presbyter non trinam mersionem unius mysterij celebret, sed semel mergat in baptismo quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit Dominus *In morte mea baptizate*, sed: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.*

Quòd Pascha & Pentecosten sit baptizandum. *Ex epistola Leonis Papa.*

Decreta Leo-
nis I. c. 11.
Burchard. lib.
4. c. 2.

Ibid. c. 12.

CCLXIV. Unde quia manifestissimè patet baptizandis in Ecclesia electis hæc duo tempora, id est, Pascha, & Pentecosten, esse legitima, dilectionem vestram monemus ut nullos alios dies huic observantiæ misceatis quia sicut sunt alia quoque festa, quibus multa in honorem Dei reverentia debeatur, principalis tamen & maximi sacramenti custodienda nobis est mysticæ rationis exceptio, non interdicta licentia, qua in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subvenitur.

Ita enim ad has duas festivitates connexas simet atque cognatas incolumium & in pacis securitate degentium vota libera differimus, ut in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragij, nullo tempore hoc veræ salutis singulare præfidium cuiquam denegemus.

De gravidis baptizandis. *Ex Concilio Neocæsariensi.*

CCLXV. Gravidam oportet baptizari quando voluerit. Nihil enim in hoc quæ parit nescienti communicat, propterea quod unicujusque suum propositum in confessione declaratur.

Concil. Neocæsar. c. 6.
Burchard. lib. 4. c. 31.

Baptizentur de quibus ignoratur an sint baptizati. *Ex Concilio Carthagenensi.*

CCLXVI. Item placuit de infantibus, quotiens non inveniuntur certissimi testes qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem de traditis sibi sacramentis idonei respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos.

Concil. Carthag. 5. c. 5.
Lib. 7. Capitular. c. 307.
Burchard. lib. 4. c. 45.

De baptizatis qui non confirmati moriuntur. *Ex Concilio Heliberitano.*

CCLXVII. Si quis Diaconus regens plebem sine Episcopo vel Presbytero aliquos baptizaverit, Episcopus eos per benedictionem perficere debet. Quod si antè de seculo recesserint, sub fide qua quisque credidit poterit esse justus.

Concil. Eliber. c. 77.
Burchard. lib. 4. c. 92.

De rebaptizatis. *Ex Concilio Hilerdensi.*

Concil. Hild.
c. 9.

CCLXVIII. De his qui in prævaricatione rebaptizati sunt sine aliqua necessitate vel tormento, placuit ut circa eos Nicænæ synodi statuta serventur, id est, ut septem annos inter cathecumenos orent, & duos inter catholicos, & postea fidelibus in oblatione & eucharistia communicent.

Quod nonnisi in Pascha & Pentecoste sit baptizandum. *Ex Concilio Vvormaciensi.*

Concil. Vvormac. c. 1.
Burchard lib.
4. c. 7.

CCLXIX. Sacrosancti baptismi sacramentum nonnisi in paschali festivitate & Pentecosten unusquisque fidelium noverit esse præbendum, exceptis his quibus mortis urgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remediis subvenire.

Ex Concilio Meldensi cap. XLVIII.

Concil. Meld.
c. 48.
Burchard lib.
4. c. 14.

CCLXX. Nemo Presbyterorum baptizare præsumat nisi in vicis & Ecclesiis baptismalibus, atque temporibus constitutis, nisi causa ægritudinis vel certæ necessitatis. & vicci auctoritatem & privilegia debita retineant.

De fontibus sacris. *Vnde supra.*

Burchard lib.
4. c. 13. &
apud Gratian.
Dist. 4. de
consecr. c.
106.

CCLXXI. Omnis Presbyter qui fontes lapideos habere nequiverit, vas conveniens ad hoc solummodo baptizandi officium habeat. Similiter ad corporale lavandum & ad pallas altaris propria vasa habeantur, in quibus nihil aliud fiat. [*Vide supra cap. 79. hujus libri.*]

Ut omnis Presbyter suis parrœchianis
symbolum & orationem dominicam insi-
nuet. *Ex Concilio Remensi tit. xx.*

CCLXXII. Ut omnis Presbyter omni-
bus parrœchianis suis symbolum & oratio-
nem dominicam aut ipsemet insinuet aut aliis
insinuandum injungat. Et cùm ad confessio-
nem tempore quadragesimali veniunt, hæc ab
unoquoque memoriter sibi decantari faciat,
nec antè sanctam communionem alicui tradat
nisi hæc ex corde pronuntiare noverit; siqui-
dem sine horum scientia nullus salvus esse po-
terit. In uno enim fides & credulitas Christia-
na continetur, in alio quid orare & petere à
Deo debeamus exprimitur. Quòd verò sine fi-
de nemo possit esse salvus, Dominus ostendit,
cùm dicit: *Qui crediderit & baptizatus fue-
rit, salvus erit.* Nullus autem credere potest
quod nescit nec audivit. Ait enim Paulus:
Quomodo credent ei quem non audierunt? Nec
sola sufficit fides in corde, nisi etiam verbis
enuntietur, ut idem Apostolus testis est: *Cor-
de, inquit, creditur ad justitiam, ore autem con-
fessio fit ad salutem.* Nullus autem de stolidi-
tate sensus vel tenuitate ingenij causetur: quia
hæc tam parva sunt ut nemo tam hebes & bar-
barus sit qui hoc discere & verbis communi-
bus pronuntiare non possit, tam magna ut qui
horum scientiam pleniter capere potuerit,
sufficere ea sibi credatur ad salutem perpe-
tuam. Illud etiam observandum, ut nullus
suscipiat infantem in baptismo à sacro fonte
antequam eundem symbolum & orationem

Burchard. lib.
2. c. 62.

Vide Capitu-
lare Theodul-
fic. 22. Capi-
tulare Ahyto-
nis c. 97. lib.
5. Capitular.
c. 103. & lib.
6. c. 172.

Marc. 16.

Rom. 10.

Rom. 102

Cap'tulare
Theod. lfi c.
22. & lib. 6.
Capitular. c.
172.

dominica coram Presbytero decantet; & ut Presbyter omnibus patrinis annuntiet quod debitores sint suis filiis, cum ad intellegibilem ætatem venerint, hæc eadem insinuare.

Ex Capitularium lib. II.

Concil. Mogunt. sub Kar. M. c. 47.
Lib. 2. Capitular. c. 39.

CCLXXIII. Præcipimus ut unusquisque compater & proximi spirituales filios suos catholicè instruant. [*Vide Capitulare Ahytonis Episcopi Basileensis cap. 18. item Capitula ejusdem cap. 25. in to. VI. & VIII. Spicilegi Dachheriani.*]

Ex eodem, cap. XLIX.

Concil. Arelat. 6. c. 19.
Lib. 2. Capitular. c. 46.

CCLXXIV. Ut parentes filios suos, & patrini eos quos de fonte suscipiunt, erudire summopere studeant; illi, quia eos genuerunt & eis à Domino dati sunt; & isti, quia pro eis fidejussores extiterunt.

De Letania majore. *Ex Concilio Moguntiacensi.*

Concil. Mogunt. sub Kar. M. c. 33.
Lib. 5. Capitular. c. 86.
Burchard. lib. 13. c. 6.
Vide Concil. Aquisgr. anni 836. c. 10.

CCLXXV. Placuit nobis ut letania major observanda sit à cunctis Christianis die septimo Kalend. Maij, sicut legendo reperimus, & sicut sancti patres nostri constituerunt, non equitando, non pretiosis vestibus induti, sed cinere respersi, & cilicio induti, nisi infirmitas impederit.

De jejuniis rogationum.

Burchard. lib. 23. c. 7.

* *Edirio Hel-*
mestad. infe-
starentur

CCLXXVI. Cum exigentibus peccatis Galliarum populi luporum rabie acriter interimerentur, nec hujus flagelli aliquod remedium invenire possent, congregati tra-

duntur Galliarum Episcopi apud Viennam urbem, atque in commune statuerunt ut tri-
duanum jejunium facerent. Cùmque Domi-
nus pestem misericorditer abstulisset, hi dies
in consuetudinem annuæ celebritatis vene-
runt, ut per Galliarum provincias ante Ascen-
sionis Domini diem celebrarentur. Agamus &
nos hos dies cum summa reverentia & devo-
tione, cum abstinentia carnis & humilitate
cordis: non ut visibilibus luporum rabiem eva-
damus, sed ut invisibilem, id est, spirituum
immundorum, tentamenta vincere valeamus.
Nullus autem his diebus vestimenta pretiosa
induat, qui in sacco & cinere lugere debemus.
Prohibeantur ebrietates & comestiones quæ
sunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare præ-
sumat, sed discalciatis pedibus omnes ince-
dant. Nequaquam mulierculæ choreas du-
cant, sed omnes in commune Kyrie eleyson
decantent, & cum contritione cordis Dei mi-
sericordiam exorent pro peccatis, pro pace,
pro peste, pro conservatione frugum, & pro
ceteris necessitatibus. Dies enim abstinentiæ
sunt, non lætitiæ.

De jejunio quatuor temporum. *Ex Concilio
Mogontiensi.*

CCLXXVII. Constituimus ut quatuor
tempora anni ab omnibus cum jejunio obser-
ventur, id est, in Martio hebdomada prima,
in Junio secunda, in Septembri tertia, in De-
cembri quarta, quæ fuerit plena ante vigiliam
Natalis Domini, id est, feria quarta & sexta &
sabbato. Veniant omnes ad Ecclesiam hora no-

Vide Alcuin.
c. 20. divi-
nor. officior.
& Vvalafr.
Strab. c. 28.
de reb. eccles.

Vide Cæsar.
Arelat. hom. 1.
37.

Concil. Mo-
gunt. sub Kar.
M. c. 34.
Lib. 5. Capi-
tular. c. 86.
Burchard. lib.
13. c. 2.

132 REGINONIS LIB. I.
na cum letaniis ad Missarum sollemnia.

De vigiliis sanctorum.

Burchard. lib.
13. c. 16.

CCLXXVIII. Presbyteri cum sacras
festivitates populo annuntiant, etiam jeju-
nium vigiliarum eos omnimodis servare mo-
neant.

De indicto jejunio. *Ex Concilio
Moguntiacensi.*

Concil. Mo-
gunt. sub Kar.
M. c. 35.
Lib. 5. Capi-
tular. c. 87.
Burchard. lib.
13. c. 4.

CCLXXIX. Si quis indictum jejunium
superbiendo contempserit & observare cum
ceteris Christianis noluerit, in Gangrensi
Concilio præcipitur ut anathematizetur.

Ex Concilio Gangrensi.

Conc. Gangr.
c. 19.
Burchard. lib.
13. c. 5.

CCLXXX. Si qui eorum qui continen-
tiæ student, absque necessitate corporea tradi-
ta in commune jejunia ab Ecclesia custodita
superbiendo dissolvit, stimulo suæ cogitatio-
nis impulsus, anathema sit.

De eadem re. *Ibidem.*

1. Reg. 14.

CCLXXXI. Quicumque indictum jeju-
nium violant sine gravi necessitate, memoren-
tur Jonathæ filij Saul Regis, qui maledictum
patris parvipendens, parumper mellis in sum-
mitate virgæ comedit, & idcirco sententiam
mortis promeruit.

Item ex Capitularium lib. 1. cap. XLVIII.

Burchard. lib.
13. c. 17.

CCLXXXII. Ut in Ecclesia à sacerdo-
tibus jejunia constituta sine necessitate ratio-
nabili non solvantur.

De fame & pestilentia.

CCLXXXIII. De hoc si evenerit fa-
mes, pestilentia, inæqualitas aëris, vel alia
qualiscunque tribulatio, non expectetur edi-
ctum nostrum, sed statim deprecetur miseri-
cordia Dei.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 118.
Burchard. lib.
13. c. 18.

Quid sit usura.

CCLXXXIV. Usura est ubi ampliùs re-
quiritur quàm datur, verbi gratia, si dederis
decem solidos, & ampliùs requisieris; vel si
dederis frumenti modium unum, & super eum
aliquid exigas.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 125.
Burchard. lib.
2. c. 116.

Item cap. cxxiii.

CCLXXXV. Turpe lucrum exercent qui
per varias circumventiones lucrandi causa in-
honestè res quaslibet congregare decertant.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 129.

Quid sit fœnus.

CCLXXXVI. Fœnus est, qui aliquid
præstat. Justum fœnus est, qui ampliùs non
requirit nisi quantum præstitit.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 130.

De eadem re. Ibidem cap. cxxv.

CCLXXXVII. Quicumque enim tem-
pore messis vel vindemiæ, non necessitate,
sed propter cupiditatem, comparat annonam
vel vinum, verbi gratia, de duobus denariis
comparat modium unum, & servat usque
dum venundetur denariis quatuor aut sex aut
ampliùs, hoc turpe lucrum dicimus.

Lib. 1. Capi-
tular. c. 131.
Burchard. lib.
2. c. 127.

De confessione & pœnitentia.

Burchard. lib.
19. c. 2.

CCLXXXVIII. Presbyteri debent admonere plebem sibi subjectam ut omnis qui se sentit mortifero peccati vulnere sauciatum, feria quarta ante quadragesimam cum omni festinatione recurat ad vivificantem matrem Ecclesiam, ubi quod malè commisit cum omni humilitate & contritione cordis simpliciter confessus suscipiat remedia pœnitentiæ secundum modum canonicis auctoritatibus præfixum, tradaturque Satanæ in interitu carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini. Non solum autem ille qui mortale aliquod commisit, sed etiam omnis homo quicumque se recognoscit immaculatam Christi tunicam, quam in baptismo accepit, peccati macula polluisse, ad proprium sacerdotem venire festinet, & cum

* Burchard.
puritate

* purificatione mentis omnes transgressiones omniæque peccata, quibus Dei offensam se incurrisse meminit, humiliter confiteatur, & quicquid ei à sacerdote fuerit injunctum, ac si ab ipso omnipotentis Dei ore esset prolatum, ita diligenter intendat & cautissimè observet.

De pœnitentibus. *Ex Concilio Africano.*

Concil. Carthag. 3. c. 32.
Lib. 5. Capitular. c. 53.
Burchard. lib. 19. c. 40.

CCLXXXIX. Cujuscunque pœnitentis publicum & vulgatum crimen est, quod universam Ecclesiam commoverit, ante absolutionem manus ei imponatur.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

Conc. Agath. c. 15.

CCXC. Pœnitentes, tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum &

cilicium super capita à sacerdote, sicut ubique constitutum est, consequantur. Si autem comas non deposuerint aut vestimenta non mutaverint, abiciantur. [*Editio Helmæstadiensis ita habet*: Si autem comas deponere aut vestimenta mutare noluerint, abiciantur.]

Item unde suprâ. *Ex eodem Concilio.*

CCXC I. In capite quadragesimæ omnes pœnitentes qui publicam suscipiunt aut susceperunt pœnitentiam, ante fores Ecclesiæ se repræsentent Episcopo civitatis, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram prostratis, reos se esse ipso habitu & vultu proclamantes; ubi adesse debent Decani, id est, Archipresbyteri parœchiarum, cum testibus, id est, Presbyteri pœnitentium, qui eorum conversationem diligenter inspicere debent. & secundum modum culpæ pœnitentiam per præfixos gradus injungat. Post hæc in Ecclesiam eos introducat, & cum omni clero septem pœnitentiæ psalmos in terram prostratus cum lacrymis pro eorum absolutione decantet. Tum confurgens ab oratione, juxta id quod canones jubent, manus eis imponat, aquam benedictam super eos spargat, cinerem prius mittat, dein cilicio capita eorum cooperiat, & cum gemitu ac crebris suspiriis eis denuntiet quod sicut Adam projectus est de paradiso, ita & ipsi ab Ecclesia ob peccata eiciantur. Post hæc jubeat ministros ut eos extra januas Ecclesiæ expellant. Clerus verò prosequatur eos cum responsorio *In sudore vultus tui vesceris pane tuo* Genes. 3. &c. ut videntes sanctam Ecclesiam ob facino-

Burchard. lib.
19. c. 27.

Burchard. lib.
19. c. 16. &
Di. 50. c. 64.

Genes. 3.

ra sua tremefactam & commotam, non parvipendant pœnitentiam. In sacra autem Domini cœna rursus Ecclesiæ liminibus se præsistent.

De danda pœnitentia. *Ex Concilio Mogontiacensi.*

Concil. Mogunt. sub Rabano c. 31.
Burchard. lib. 19. c. 28.

CCXCII. Modus tempusque pœnitentiæ peccata sua confitentibus aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctarum scripturarum auctoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem imponi debet à sacerdotibus. Nam qui peccatis gravibus leves quosdam & inusitados imponunt pœnitentiæ modos, consuunt pulvillos, secundum propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. Sed discretio servanda est inter pœnitentes publicè & absconsè. Nam qui publicè peccat, oportet ut publica multetur pœnitentia & secundum ordinem canonum pro merito suo excommunicetur & reconcilietur.

Qualiter suscipere debent pœnitentem Episcopi vel Presbyteri. *Ex Pœnitentiali Romano.*

Burchard. lib. 19. c. 33.

CCXCIII. Quotiescunque Christiani ad pœnitentiam accedunt, jejunia injungimus, & nos communicare cum eis debemus in jejunio unam aut duas hebdomadas vel quantum possumus, ut non dicatur quod sacerdotibus Judæorum à Domino dicitur: *Vae vobis legissetis, qui adgravatis homines, imponentes super humeros eorum onera gravia & importabi-*

Luc. 11.

lia, ipsi autem uno digito vestro non tangitis sarcinas ipsas.

Item post pauca.

CCXCIV. Quotiescunque dederis confilium peccanti, simulque da illi statim pœnitentiam, quantum debeat jejunare, aut elemosynis redimere peccata sua; ne fortè obliviscaris quæ tibi jam dixit, & iterum tibi necesse sit interrogare, & forsitan erubescat iterum confiteri, & inveniatur jam ampliùs judicari.

Burchard.
ibid.

Ut nullus alius præsumat pœnitentiam dare vel confessionem audire nisi Episcopus aut Presbyter. *Ex eodem.*

CCXCV. Exsurge qui dormis, exsurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Frater, Dominus Jesus Christus, qui dixit discipulis suis, *Quacunque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quacunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*, de quorum numero quamvis indignos nos esse voluit, ipse te absolvat per ministerium nostrum ab omnibus peccatis tuis, quacunque cogitatione, locutione, atque operatione neglegenter egisti, ut à nexibus peccatorum absolutum perducere te dignetur ad regna cœlestia. Amen. Nos etiam, frater carissime, secundum auctoritatem nobis indignis à Domino commissam absolvimus te ab omni vinculo delictorum, ut merearis habere vitam æternam per eum qui vivit &c. [*Caput istud non extat in MS.*]

Burchard lib.
19. c. 153.

Sicut enim sacrificium offerre non debent

nisi Episcopi & Presbyteri, quibus claves regni cœlestis traditæ sunt, sic nec pœnitentium iudicia alij usurpare debent.

Ut Diaconus, si necesse sit, suscipiat confessionem.

Halitgar. in
præfat. lib. 6.
Burchard. lib.
19. c. 154.

CCXCVI. Si autem necessitas evenerit, & Presbyter non fuerit præsens, Diaconus suscipiat pœnitentem ad sanctam communionem.

Item de suscipienda confessione. *Ex Theodori Archiepiscopi vel Bedæ Presbyteri Pœnitentiali.*

Halitgar. ibid.
Burchard. lib.
19. c. 2.

CCXCVII. Episcopi vel Presbyteri, quando fidelium recipiunt confessiones, humiliare se debent, & cum tristitiæ gemitu lacrymisque orare, non solum pro suis delictis, sed etiam pro fratris casu. Ait enim Apostolus: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?*

2. Cor. 11.

Vnde suprâ.

Halitgar. ibid.
Burchard. lib.
19. c. 2.

CCXCVIII. Cùm ergo venerit aliquis ad sacerdotem confiteri peccata sua, mandet ei sacerdos ut expectet modicum, donec intret Ecclesiam aut cubiculum suum ad orationem. Si autem non est locus aptus ad hoc, dicat hanc orationem in corde suo.

Oratio.

Halitgar. ibid.
Burchard.
ibid. c. 3.

CCXCIX. Domine Deus omnipotens, propitius esto mihi peccatori, ut condignè tibi possim gratias agere, qui me indignum propter tuam misericordiam ministrum fecisti of-

ficij sacerdotalis, & me exiguum humilē-
que mediatorem constituisti ad orandum &
intercedendum ad Dominum nostrum Jesum
Christum filium tuum pro peccantibus & ad
pœnitentiam revertentibus. Ideoque, domi-
nator Domine, qui omnes homines vis salvos
fieri & ad agnitionem veritatis venire, qui
non vis mortem peccatorum, sed ut conver-
tantur & vivant, suscipe orationem meam,
quam fundo ante conspectum clementiæ tuæ
pro famulis & famulabus tuis qui ad pœniten-
tiam venerunt, ut des illis spiritum compun-
ctionis, ut resipiscant à diaboli laqueis, à quo
adstricti tenentur, & ad te per condignam sa-
tisfactionem revertantur per eundem Do-
minum.

Videns autem ille qui ad pœnitentiam ve-
nit sacerdotem tristem & lacrymantem pro
suis facinoribus, magis ipse timore Dei per-
cussus ampliùs tristetur & exhorrescat peccata
sua.

*Hic locus sic habet in veteri codice MS. mo-
nasterij Rivipullensis:* Videns autem ille fra-
ter, qui ad pœnitentiam venit, hanc sacer-
dotis humilitatem, magis peccata sua ex-
horrescit, magis scelera sua pertimescit.
Post hæc caritativè sacerdos eum suscipiat,
humiliter eum sedere faciat secum, blandè
eum hujusmodi sermonibus attrahat. Fra-
ter, non erubescas confiteri peccata tua &c.

Ordo ad dandam pœnitentiam.

Vnde suprâ.

CCC. Post hæc interroga eum blandè le-

Burchard.
ibid.

nitérque. Credis in Deum Patrem & Filium & Spiritum sanctum? *Resp.* Credo. Credis quòd istæ tres personæ unus Deus sit? *Resp.* Credo. Credis quòd in ipsa ista carne, in qua nunc es, in ipsa resurgere habes in die iudicii & recipere siue bonum siue malum quod gessisti? Credo. Vis dimittere illis peccata qui in te peccaverunt, Domino dicente *Si non remiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.* *Resp.* Volo. Et require ab eo diligenter si est incestuosus, aut suo seniori infidelis. Et si non vult incestum dimittere, non potes ei dare pœnitentiam. Si autem vult, potes. His præmissis, pœnitentem alloqui affectuosè debet sacerdos his verbis:

Matth. 6.

Frater, noli erubescere peccata tua confiteri. Nam & ego peccator sum, & fortassis peiora quàm tu feceris habeo facta. Hæc idcirco admoneo, quia usitatum generis humani vitium est, ut beatus Gregorius dicit, & labendo peccatum committere, & commissum confitendo non prodere, sed negando defendere, atque convictum defendendo multiplicare. Et qui diabolo instigante nefanda crimina perpetrare non metuimus, hæc eadem quæ opere absque ulla verecundia perfecimus, eodem suadente saltim verbis confiteri erubescimus, & coram homine, qui similis nostri est, eisdemque fortasse passionibus subjacet, confundimur dicere quod coram Domino, qui omnia inspicit, absque ullo mentis rubore committere non formidavimus detestanda actione. Sponte ergo fateamur quod nullo cogente commisimus. Si verò nos nostra scelera celandi-

*S. Gregor. lib.
22. Moral.
c. 9.*

verimus, ab illo manifestabuntur qui & * ac-
 cusator est peccati & incentor. Ipse enim hic
 nos ut peccemus instigat; ipse, cum peccave-
 rimus, accusat. Si ergo in hac vita prævenia-
 mus eum & ipsi sceleris nostri accusatores fi-
 mus, nequitias diaboli inimici nostri & accu-
 satoris effugiemus, Paulo teste, qui ait: *Si*
nosmetipsos judicavimus, non utique dijudica-
remur.

* Cod. Rivi-
 pull. au2or

Vide Ruric.
 lib. 2. epist. 12.

1. Cor. 11.

Videns autem eum sacerdos verecundan-
 tem, rursus prosequatur: Fortasse, carissi-
 me, non omnia quæ gessisti ad memoriam mo-
 dō veniunt. Ego te interrogabo. Tu cave ne
 diabolo suadente aliquid celare præsumas. Et
 tunc eum ita per ordinem interroget.

Fecisti homicidium aut casu aut volens, aut
 pro vindicta parentum, aut jubente domino
 tuo, aut in publico bello. Si voluntariè fecisti,
 septem annos pœnitere debes; si nolens aut
 casu, quinque annos. Si pro vindicta parentis,
 unum annum, & sequentibus duobus annis
 tres quadragesimas & legitimas ferias. Si in
 bello, quadraginta dies. Si liber es, & juben-
 te domino servum innocentem occidisti, an-
 num unum, in duobus aliis annis tres quadra-
 gesimas & legitimas ferias. Si servus dignus
 est morte, quadraginta dies pœniteat.

Fecisti truncationes manuum aut pedum,
 aut oculos hominis eruisti, aut vulnerasti ho-
 minem. Pro truncatione annum unum pœ-
 nitere debes; pro vulnere, quadraginta dies
 pœniteas.

Fecisti perjurium aut pro cupiditate seculi,
 aut coactus & pro necessitate aut pervicacia

aut parentum, aut nesciens aut alios in perjurium induxisti scienter. Si sciens pejerasti, & alios in perjurium induxisti, septem annos pœnitere debes. Si nesciens, annum unum & tres quadragesimas. Si pro vita vel membris, tres quadragesimas.

Fecisti furtum aut sacrilegium aut infracturas vel rapinam, tollens quod tuum non erat. Si domos per noctem infregisti & quadrupedia tulisti vel fortiolem causam valentem solidis quadraginta, annum unum pœnitere debes & pretium reddere. Si non reddis, annos duos pœniteas. Si maiorem fecisti furtum, tres annos pœnitere debes. Et si sæpe fecisti, annos septem. Pro modico furto viginti dies, pueri decem dies. Si de Ecclesia aliquid tulisti, quod est sacrilegium, septem annos pœniteas.

Fecisti adulterium cum uxore aliena vel desponsata, vel virginem corrupisti, siue cum sanctimoniali vel Deo dicata, vel cum absoluta femina, id est, sine marito, vel cum ancilla propria. Si mœchatus es cum alterius uxore aut cum sanctimoniali, septem annos pœniteas. si cum virgine, duos annos. si cum vidua, annum unum. Si tuam uxorem dimisisti & alterius junxisti, septem annos pœniteas. Si cum vacante femina, tres quadragesimas & legitimas ferias. Si cum propria ancilla, quadraginta dies pœnitere debes.

Nupisti cum uxore tua vel ancilla retro. Si fecisti, quadraginta dies debes pœnitere.

Nupisti cum uxore tua quadraginta dies ante partum, quadraginta dies debes pœnitere.

Nupisti in die dominico, tres dies pœnitere debes.

Fecisti raptum de virgine vel vidua, tres annos pœnitere debes.

Fecisti fornicationem, sicut Sodomitæ fecerunt, cum pecoribus aut cum matre vel sorore, quindecim annos vel duodecim pœnitere debes.

Coinquinatus es cum uxore tua in quadragesima. Si hoc fecisti, annum unum pœnitere debes aut viginti sex solidos in eleemosynam dare. Si per ebrietatem evenit, quadraginta dies pœniteas.

Hoc etiam caveri debet, ut viginti dies ante Natale Domini & Pentecosten & omni die dominica & post conceptionem manifestatam vir contineat se ab uxore.

Dixisti falsum testimonium pro cupiditate aut nesciens, annum unum pœniteas.

Truncaisti ullum membrum, tres annos pœniteas.

Odisti fratrem tuum. Quandiu in ipso odio fuisti, tandiu pœniteas in pane & aqua.

Detraxisti ullum hominem ad seniore vel ad pares propter invidiam, quadraginta dies pœniteas.

Violasti in furto sepulcrum, annos duos pœniteas.

Contigit tibi ulla negligentia de sacrificio Domini, centum quadraginta dies pœniteas.

Consulvisti magos aut aruspices aut incantatores aut fortilegos, vel vota quæ ad arbores vel ad fontes fiunt vovisti, annos tres pœniteas.

Tulisti aliquid pecuniæ de Ecclesia. Aut in quadruplum restitue, aut tres annos pœniteas.

Perdidisti aliquem per injustam delaturam, tres annos pœniteas.

Duxisti aut transmisisti aliquem in captivitatem, tres annos pœniteas.

Editio Helmaſtadienſis ita habet : Duxisti aut transmisisti ullum hominem Christianum in captivitatem, tres annos. *Burchardus in libro XIX. paulò fuſius, & cum aliquo discrimine.* Duxisti aut transmisisti vel didisti aliquem hominem in captivitatem, nisi pro pace communi. Si fecisti; reduce eum, si poteris. Sin autem, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Cremasti domum aut aream alterius, tres annos pœniteas.

Fecisti vomitum per ebrietatem, quindécim dies pœniteas. Si per contentionem, quadraginta. Si nesciens, sex dies pœniteas.

Editio Helmaſtadienſis : Fecisti vomitum per ebrietatem, x v. dies pœniteas. Si per contentionem, xl. Si nesciens, vii. dies pœniteas. Similiter si sanguinem comederis.

Manducaſti morticina aut dilacerata à beſtiis, quadraginta dies pœniteas. Similiter si sanguinem comederis.

Bibiſti de liquore in quo mus vel muſtela mortua inventa fuerit, quadraginta dies pœniteas.

Contempſiſti indictum jejunium in Ecclesia vel decreta ſeniorum, quadraginta dies pœniteas. Si in quadageſima, unum annum.

Oppreſſiſti

Oppressisti infantem tuum, quinque annos aut tres pœnitere debes.

Bibisti ullum maleficium, id est, herbas vel alias causas, ut non potuisses infantes habere, aut alio donasti, aut hominem per mortiferam potionem occidere voluisti, aut alium hoc facere docuisti, aut de semine viri gustasti ut in amorem tuum exardesceret, aut chrisma bibisti aut ad subvertendum Dei iudicium alteri dedisti &c. Si quid huiusmodi operatus es, septem annos pœniteas.

Necasti voluntariè partus tuos, decem annos pœniteas. Et si filium vel filiam occidisti, duodecim. Et si in utero ante conceptum, unum annum. Si post conceptum, tres annos. Si tuus infans per tuam negligentiam sine baptismo mortuus est, annum unum pœniteas, & nusquam sis sine aliqua pœnitentia.

Fecisti aliquid, quod pagani faciunt in Kalendis Januarij, in cervulo vel in vegula, tres annos pœniteas.

Fecisti aliquid vel dixisti in quocunque opere quod inchoas per sortilegam vel magicam artem, annum unum pœniteas.

Misisti filium tuum super tectum aut super fornacem pro aliqua sanitate, vel incendisti grana ubi mortuus homo fuerat, quinque annos pœniteas.

Cantasti carmina diabolica super mortuos, viginti dies pœniteas.

Junxisti te mulieri tempore menstruo, quadraginta dies pœniteas.

Nupsisti cum uxore tua, postquam peperit, antequam quadraginta dies adimplerentur.

tur, triginta dies pœniteas.

Communicasti de sacrificio Domini, & non prius abstinuisti ab uxoris amplexu quinque aut septem diebus, dies viginti pœniteas.

Operatus es aliquid in dominica die, septem dies pœniteas.

Detraxisti vel maledixisti aliquem causa invidiæ, septem dies pœniteas.

Burchard. lib.
19. c. 6.
Capitulare
Theodulfi
c. 51.

* *Ista desunt
in edit. Hel-
msted. & in
cod. MS. Ad-
dita autem
sunt ex Bur-
chardo &
aliis.*

Nunc tibi octo principalia vitia explica-
bo, id est, superbiam, vanam gloriam, invi-
diam, iram, tristitiam, avaritiam, ventris in-
gluviem, luxuriam. Ex quibus si te culpabi-
lem recognoscis, pœnitentiam suscipe. Nam
ex his omnia vitia oriuntur. [* De superbia,
quæ initium omnis peccati est & regina om-
nium malorum, nascitur omnis inobedientia,
omnis præsumptio, & omnis pertinacia, con-
tentiones, hæreses, arrogantia.] De vana glo-
ria oriuntur inobedientia, jactantia, hypocri-
sis, contentiones, pertinacia, discordiæ, no-
vitatum præsumptiones. De invidia nascitur
odium, susurratio, detractio, exultatio in ad-
versis proximi, afflictio in prosperis. De ira
oriuntur rixæ, tumor mentis, contumeliæ,
clamor, indignatio, blasphemix. De tristitia
nascitur malitia, rancor, pusillanimitas, deli-
peratio, torpor, vagatio mentis. De avaritia
oriuntur proditio, fraus, fallacia, perjuria,
inquietudo, & contra misericordiam obdura-
tio. De ventris ingluvie propagatur inepta la-
titia, scurrilitas, immunditia, multiloquium,
hebetudo sensus. De luxuria generatur cœci-
tas mentis, inconsideratio, inconstantia, præ-

cupitatio, amor sui, odium Dei, affectus præ-
sentis seculi, horror & desperatio futuri.

A L L O C U T I O.

ERG O si superbus usque modò fuisti, hu- Burchard. lib.
19. c. 7.
milia te ipsum in conspectu Dei. Si vanam
gloriam dilexisti, cogita ne propter transito-
riam laudem æternam perdas mercedem. Si
invidiæ rubigo te huc usque consumpsit, quod
est maximum peccatum & super omnia dete-
stabile, quia diabolo comparatur invidus, qui
primo homini invidit datum quod ipse per
suam culpam perdiderat, age pœnitentiam, &
profectum aliorum, tuum deputa. Si tristitia
te superat, patientiam & longanimitatem me-
ditare. Si avaritiæ morbus gravat, cogita quia
radix est omnium malorum & idololatriæ
comparatur, & ideo largum te esse oportet.
Si ira te vexat, quæ in stultorum sinu requies-
cit, dominari debes animo tuo, & hanc à te
mentis tranquillitate fuga. Si ventris ingluvies
ad vorandum pertrahit, sobrietatem sectare.
Si luxuria, castitatem vove.

Tunc prosternat se pœnitens in terram, &
cum lacrymis dicat: Et in his & in aliis quibus-
cunque humana fragilitas contra Deum &
creatorem suum aut cogitando, aut loquendo,
aut operando, aut delectando, aut concupis-
cendo peccare potest, in omnibus me peccasse
& reum in conspectu Dei super omnes homi-
nes esse cognosco & confiteor. Humiliter
etiam te, sacerdos Dei, exposco ut intercedas
pro me & pro peccatis meis ad Dominum &
creatorem nostrum, quatinus de his & de om-

K ij

148 R E G I N O N I S L I B. I.
nibus sceleribus meis veniam & indulgentiam
consequi merear.

Deinde sacerdos surgat & psalmum xxxvii.
decanter. Deinde L. & LIII. & prosternat se
in terram, & dicat hanc orationem.

O R A T I O.

Precor, Domine, clementiæ & misericor-
diæ tuæ majestatem ut famulo tuo illi nunc
peccata & facinora sua confitenti veniam rela-
xare digneris & præteritorum culpas indul-
geas. Qui humeris tuis ovem perditam reduxi-
sti, qui publicani precibus & confessione pla-
catus es, tu etiam, Domine, huic famulo tuo illi
placatus esse digneris. Tu hujus precibus be-
nignus adspira, ut in confessione placabilis
permaneant. Fletus ejus & petitio perpetuam
clementiam tuam celeriter exoret, sanctisque
altaribus restitutus rursus æternæ ac cælesti
gloriæ mancipetur, qui vivis &c.

Deinde adjungatur:

Burchard. lib.
19. c. 7.

Deus omnipotens sit adjutor & protector
tuus, & præstet indulgentiam de peccatis tuis
præteritis, præsentibus, & futuris.

Præfatio Be-
dæ de reme-
diis peccato-
rum.

Hæc de remediis peccatorum ex priorum
monumentis excerptimus; in quibus tamen
omnibus, non auctoritate censoris, sed confi-
lio potius compatiens usi sumus, sollerter
admonentes doctum quemque sacerdotem
Christi ut in universis quæ hic adnotata repe-
rerit, sexum, ætatem, conditionem, statum,
personam, intellectum, ipsum quoque cor

pœnitentis curiosè discernat, & secundùm hæc, ut sibi visum fuerit, singula quæque dijudicet. Quibusdam namque à cibis abstinendo, aliis eleemosynas dando, nonnullis genua flectendo sæpius, sive in cruce stando, aut aliquid aliud hujusmodi, quod ad purgationem peccatorum pertineat, faciendo, universa necesse est errata corrigere. quæ universa in examine discreti debent pendere judicis.

De pœnitentibus. *Ex Concilio Africano.*

CCCI. Pœnitentibus secundùm differentiam peccatorum Episcopi arbitrio pœnitentię tempora decernantur.

Halitgar. lib.
3. c. 1. 11.
Concil. Carthag. 3. c. 31.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCCII. Ut sacerdos pœnitentiam imploranti absque personæ acceptione pœnitentię leges injungat.

Halitgar. ibid.
c. 1.
Concil. Carthag. 4. c. 74.
Burchard. lib.
19. c. 35.

Ut pœnitentia conjugatis ex consensu detur.

Ex Concilio Arelatensi.

CCCIII. Pœnitentiam conjugatis non nisi ex consensu dandam.

Concil. Arelat. 2. c. 22.
Burchard. lib.
19. c. 111.

Ex Concilio Laodicensi.

CCCIV. De his qui diversis facinoribus peccaverunt, & perseverantes in oratione confessionis & pœnitentię conversionem à malis habuere perfectam, pro qualitate delicti talibus pœnitentię tempus impensum, propter clementiam & bonitatem Dei communio concedatur.

Concil. Laodice. c. 2.
Halitgar. lib.
3. c. 15.
Burchard. lib.
19. c. 41.

De eadem re.

Halitgar. in
præfat. lib. 6.
Burchard. lib.
19. c. 32.

CCCCV. Unumquemque hominem accedentem ad pœnitentiam si videris acriter & assidue stare in pœnitentia, statim remissius age adversus eum.

In veteri codice MS. monasterij Rivipulensis, post hæc verba, remissius age adversus eum, ista adduntur: Si verò negligentem videris & tepidum, tardius relaxa eum.

Ex Concilio Africano.

Concil. Carthag. 3. c. 32.
Burchard. lib.
19. c. 40. 70.

CCCCVI. Ut Presbyter non interrogato Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absentia Episcopi, necessitate compellente.

Ex epistola Innocentij Papæ.

Decreta Innoc. I. c. 7.
Halitgar. lib. 3. c. 13.
Burchard. lib. 18. c. 18.

CCCCVII. De pœnitentibus autem quibus five ex gravioribus commissis five ex levioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. Sanè si quis ægritudinem inciderit & usque ad desperationem devenerit, ei et ante tempus Paschæ relaxandum.

Ex Concilio Carthagenensi.

Concil. Carthag. 4. c. 75.
Burchard. lib. 19. c. 38.

CCCCVIII. Ut negligentes pœnitentes tardius recipiantur.

Ut nullus Episcopus alterius civitatis vel parræchiæ pœnitentem suscipiat, vel sine Episcopi vel Presbyteri testimonio reconciliet. *Ex epistola Felicis Papæ.*

CCCIX. Curandum summopere est ne quis fratrum cœpiscoporumque nostrorum aut etiam Presbyterorum in alterius civitate vel diocesi pœnitentem, vel sub manu positum sacerdotis, aut eum qui reconciliatum se dixerit, sine Episcopi vel Presbyteri testimonio & literis, ad cuius pertinet parræchiam, suscipiat.

Felix III.
epist. 7. c. 6.

Ut Presbyteris & Diaconibus manus tanquam pœnitentibus non imponatur.

Ex Concilio Carthaginensi.

CCCX. Confirmatum est ut si quando Presbyteri vel Diaconi in aliqua graviore culpa convicti fuerint, qua eos à ministerio necesse sit removeri, non eis manus tanquam pœnitentibus vel tanquam fidelibus laicis imponatur.

Concil. Carthag. 5. c. 11.
Burchard. lib. 19. c. 72.

Ut pœnitentia Clericis non negetur. *Ex*

Concilio Arelatensi.

CCCXI. Pœnitentiam desiderantibus Clericis non negandam.

Concil. Arelat. 2. c. 29.

Qualiter Presbyteri & Diaconi agant pœnitentiam. *Ex epistola Leonis Papæ.*

CCCXII. Alienum est à consuetudine ecclesiastica ut qui in presbyterali honore aut Diaconi gradu fuerint consecrati, hi pro cri-

Decreta Leonis I. c. 16.
Burchard. lib. 19. c. 71.

1. Reg. 2.

mine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi, secundum quod scriptum est: *Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo?* Unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expectanda secessio; ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Ut à negotiatione pœnitentes abstineant.
Ex epistola Leonis Papa.

Decreta Leonis l. c. 23.
Halitgar. lib. 3. c. 6.
Rhab. epist. ad Heribald. c. 15.
Burchard. lib. 19. c. 95.

CCCXIII. Qualitas negotiandi aut excusat aut arguit, quia est honestus quæstus & turpis. Veruntamen pœnitenti utilius est dispendia pati quàm periculis negotiationis astringi: quia difficile est inter eementis vendentisq; commercium non intervenire peccatum.

Ut post depositum cingulum nullus pœnitens ad militiam secularem redeat.

Ex eadem.

Decreta Leonis l. c. 24.
Halitgar. ibid. c. 7.
Burchard. lib. 19. c. 66.

CCCXIV. Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis post pœnitentiæ actionem redire ad militiam secularem, cum Apostolus dicat: *Nemo militans Deo &c.* Unde non est liber à laqueis diaboli qui se militiæ mundanæ voluerit implicare.

De eadem re. *Ex Concilio Arelatensi.*

Concil. Arelat. 2. c. 25.
Burchard. lib. 19. c. 67.

CCCXV. Hi qui post sanctæ religionis propositum apostatant, & ad seculum redeunt, & postmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, communionem non accipiant sine pœnitentia, quos etiam jubemus ad cleri-

carus officium non admitti.

Item ex eodem.

CCCXVI. Quicumque habitum secularem præsumpserit, ab Ecclesia expellatur.

De eadem re. Ex Concilio Toletano.

CCCXVII. De his qui acta pœnitentia ad pristina redeunt peccata, antiquorum patrum decernunt Concilia, ut qui acta pœnitentia tanquam canes ac fues ad vomitus pristinos & ad volutabra redeunt, quousque ad remedia pœnitentiæ recurrant & ad omis-
sum ordinem revertantur, excommunicati & anathema condemnati habeantur.

Concil. Toler.
6. c. 7.
Vide Decreta
Siricij c. 5.
Concil. Aure-
lian. 1. c. 13.
& Halitgar.
lib. 3. c. 8.

De eadem re. Ex dictis sancti Gregorij.

CCCXVIII. Qui se inlicita meminit commisisse, à licitis etiam studeat abstinere; quatinus per hoc conditori suo satisfaciat; ut qui commisit prohibita, sibimet abscidere debeat etiam concessa.

Burchard. lib.
19. c. 65.

De eadem re. Ex epistola Leonis.

CCCXIX. Inlicitorum veniam postulantem oportet etiam à licitis abstinere, dicente Apostolo: *Omnia licent, sed non omnia expediunt.* [*Vide Rhabani epistolam ad Heribaldum Antissiodor. cap. xv.*]

Decreta Leo-
nis 1. c. 22.
Halitgar. lib.
3. c. 5.
Lib. 7. Capi-
tular c. 43.
1. Cor. 6.

De eadem re. Ex Concilio Toletano.

CCCXX. Ea quæ frequenti prævaricatione iterantur, frequenti etiam sententia condemnantur.

Burchard. lib.
19. c. 158.

De eadem re. *Ex dictis Basilij Episcopi.*

Regula S. Basilij c. 27.
Burchard. lib. 19. c. 39.
Luc. 15.

CCCXXI. Pœnitentem ex corde ita oportet suscipere sicut Dominus ostendit, cum dicit: *Quia convocavit amicos suos & vicinos dicens: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quam perdideram.*

Vnde supra.

Regula S. Basilij c. 18.
Psal. 118.

CCCXXII. Affectum illum in se recipiat pœnitens quem gerebat ille qui dicebat: *Iniquitatem odio habui & abominatus sum.*

Qualis sit vera pœnitentia. *Ex dictis sancti Augustini.*

CCCXXIII. Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati & amor Dei. Quando sic pœnites ut tibi amarum sapiat in animo quod antea dulce fuit in vita, & quod te prius oblectabat in corpore, ipsum te cruciet in corde, tunc verè pœnites.

Quales esse debemus erga impœnitentes.
Vnde supra.

Regula S. Basilij c. 28.
Burchard. lib. 19. c. 64.
Matth. 18.

2. Thessal. 3.

CCCXXIV. Erga eum qui pro peccato non pœnitet tales esse debemus sicut Dominus præcepit dicens: *Sit tibi sicut gentilis & publicanus.* & sicut Apostolus jubet: *Subtrahite, inquit, vos ab omni fratre inordinatè ambulante & non secundum traditionem quam tradidi vobis.*

Ut Clerici non interfint nuptiis.

Concil. Ventic. c. 11.

CCCXXV. Presbyteri, Diaconi, Sub-

diaconi, vel deinceps quibus ducendi uxores non est licentia, etiam alienarum nuptiarum evitent convivium, neque his cœtibus admisceantur ubi amatoria cantantur & turpia, aut obscœni motus corporum choris & saltationibus efferuntur; ne auditus & obtutus sacris mysteriis deputatus turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur.

Conc. Agath.
c. 39.
Burchard. lib.
2. c. 134.

De eadem re. *Ex Concilio Mogontiensi*
cap. xxxix.

CCCXXVI. Quibus licentia uxores ducendi non est, alienarum nuptiarum evitent convivium.

Burchard. lib.
2. c. 132.

De eadem re. *Ex decretis sancti Martini*
Pape.

CCCXXVII. Non licet sacerdotibus vel Clericis aliqua spectacula in nuptiis vel conviviis spectare; sed oportet, antequam ingre-
diantur ipsa spectacula, surgere & redire inde.

Martinus Bra-
car. c. 59.
Burchard. lib.
2. c. 135.
Vide supra
c. 213.

De temporibus quibus se continere debent
conjugati ab uxoribus. *Ex Concilio*
Helibernensi.

CCCXXVIII. Synodus Helibernen-
sium dicit: In tribus quadragesimis anni, &
in die dominico, & in quarta feria & sexta fe-
ria conjugales continere se debent. Item nec
in illis diebus copulari quandiu gravata fuerit
uxor, id est, à quo die filius in utero motum
fecerit usque ad partum. Item à partu post
triginta tres dies, si filius; si autem filia, post
quinquaginta sex.

Burchard. lib.
19. c. 155.

De eadem re. *Ex dictis Basilij Episcopi.*Regula S. Basilij c. 27.
Burchard. lib. 19. c. 39.
Luc. 15.CCCXXI. Pœnitentem ex corde ita oportet suscipere sicut Dominus ostendit, cum dicit: *Quia convocavit amicos suos & vicinos dicens: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quam perdideram.**Vnde supra.*Regula S. Basilij c. 18.
Psal. 118.CCCXXII. Affectum illum in se recipiat pœnitens quem gerebat ille qui dicebat: *Iniquitatem odio habui & abominatus sum.*Qualis sit vera pœnitentia. *Ex dictis sancti Augustini.*

CCCXXIII. Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati & amor Dei. Quando sic pœnites ut tibi amarum sapiat in animo quod antea dulce fuit in vita, & quod te prius oblectabat in corpore, ipsum te cruciet in corde, tunc verè pœnites.

Quales esse debemus erga impœnitentes.
*Vnde supra.*Regula S. Basilij c. 28.
Burchard. lib. 19. c. 64.
Matth. 18.

2. Thessal. 3.

CCCXXIV. Erga eum qui pro peccato non pœnitet tales esse debemus sicut Dominus præcepit dicens: *Sit tibi sicut gentilis & publicanus.* & sicut Apostolus jubet: *Subtrahite, inquit, vos ab omni fratre inordinatè ambulante & non secundum traditionem quam tradidimus vobis.*

Ut Clerici non interfint nuptiis.

Concil. Ventic. c. 11.

CCCXXV. Presbyteri, Diaconi, Sub-

diaconi, vel deinceps quibus ducendi uxores non est licentia, etiam alienarum nuptiarum evitent convivium, neque his cœtibus admisceantur ubi amatoria cantantur & turpia, aut obscœni motus corporum choris & saltationibus efferuntur; ne auditus & obtutus sacris mysteriis deputatus turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur.

Conc. Agath.
c. 39.
Burchard. lib.
2. c. 134.

De eadem re. *Ex Concilio Mogontiensi*
cap. xxxix.

CCCXXVI. Quibus licentia uxores ducendi non est, alienarum nuptiarum evitent convivium.

Burchard. lib.
2. c. 132.

De eadem re. *Ex decretis sancti Martini*
Pape.

CCCXXVII. Non licet sacerdotibus vel Clericis aliqua spectacula in nuptiis vel convivii spectare; sed oportet, antequam ingre-
diantur ipsa spectacula, surgere & redire inde.

Martinus Bra-
car. c. 59.
Burchard. lib.
2. c. 135.
Vide supra
c. 213.

De temporibus quibus se continere debent
conjugati ab uxoribus. *Ex Concilio*
Helibernensi.

CCCXXVIII. Synodus Helibernen-
sium dicit: In tribus quadragesimis anni, &
in die dominico, & in quarta feria & sexta fe-
ria conjugales continere se debent. Item nec
in illis diebus copulari quandiu gravata fuerit
uxor, id est, à quo die filius in utero motum
fecerit usque ad partum. Item à partu post
triginta tres dies, si filius; si autem filia, post
quingenta sex.

Burchard. lib.
19. c. 155.

De eadem re. *Ex Pœnitentiali.*

CCCXXIX. Uxoratus contineat se quadraginta dies ante Pascha & Pentecosten, seu ante Natale Domini, & omnem dominicam noctem, & quartam & sextam feriam, & à conceptione manifestata usque post natam sobolem. Uxor post natam sobolem abstineat se ab Ecclesia, si filius est, dies triginta; si filia, dies quadraginta. Mulier se abstineat à viro tres menses ante partum, & post partum quadraginta dies. Qui autem nupserit his diebus, viginti dies pœniteat.

De eadem re.

Burchard. lib.
19. c. 76.* Edit. Hel-
mestad. an-
nos v. pœn.

CCCXXX. Qui in quadragesima ante Pascha cognoverit uxorem suam & noluerit abstinere ab ea, * uno anno pœniteat, aut pretium suum, videlicet viginti sex solidos, ad Ecclesiam tribuat, aut pauperibus dividat. Si per ebrietatem & sine consuetudine acciderit, quadraginta dies pœniteat.

Quòd ante communionem abstinere debet
à conjugē.

Burchard lib.
5. c. 22.

CCCXXXI. Omnis homo ante sacram communionem à propria uxore abstinere debet vii. aut v. aut iii. dies.

De eulogiis populo à Presbytero dandis.

*Ex Concilio Nannetensi.*Concil. Nan-
net. c. 9.
Burchard. lib.
5. c. 27.

CCCXXXII. Ut de oblationibus quæ offeruntur à populo, & consecrationi supersunt, vel de panibus quos offerunt fideles ad

Ecclesiam, vel certè de suis, Presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido, ut post Missarum sollemnia, qui communicare non fuerunt parati, eulogias omni die dominico & in diebus festis exinde accipiant. & illa unde eulogias Presbyter daturus est antè in hæc verba benedicat:

O R A T I O.

Domine sancte Pater omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tuam sancta & spirituali benedictione, ut sit omnibus salus mentis & corporis, atque contra omnes morbos & universas inimicorum insidias tutamentum. per Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum, panem vitæ, qui de cælo descendit, & dat vitam & salutem mundo, & tecum vivit & regnat. Providendum est autem ne micæ incautè defluant.

Burchard. lib.
5. c. 28.

Ut Presbyteri cum stola incedant. *Ex synodo Triburiensi.*

CCCXXXIII. Ut Presbyteri non vadant nisi stola vel orario induti. Et si in itinere Presbyteri spoliantur vel vulnerantur aut occiduntur non stola vestiti, simplici emendatione sua solvantur. Si autem cum stola, tripliciter.

De eadem re. *Ex Concilio Mogontiensi.*

Concil. Mogunt. sub Kar.
M. c. 28.
Lib. 5. Capitular. c. 81. &
lib. 6. c. 169.
Burchard. lib.
2. c. 101.

CCCXXXIV. Presbyteri sine intermissione utantur orariis, propter differentiam sacerdotalis dignitatis.

Ne Clerici laicalibus induantur vestibus.
Ex Concilio quo suprà.

Burchard. lib.
2. c. 208.

CCCXXXV. Ut laicalibus vestimentis Clerici non utantur, id est, mantellum vel cottam sine cappa, nec pretiosis & ineptis calciamentis & aliis novitatum vanitatibus, sed religioso & decenti habitu incedant. [*Vide Capitulare Ahytonis Episcopi Basil. cap. 15.*]

De eadem re. *Ex Concilio Adrisphach in Bajoaria cap. xli.*

CCCXXXVI. Ut nullus Clericus vestimenta laicalia portet; nec arma, nisi tantum quod ipsius religioni deceat, induere præsumat.

De eadem re. *Ex Concilio Carthaginensi.*

Concil. Carthag. 4. c. 45.
Burchard. lib.
2. c. 209.

CCCXXXVII. Clericus professionem suam etiam habitu & incessu probet. Et ideo nec vestibus nec calciamentis decorem quærat.

Ne Presbyteri per pretium Ecclesias obtineant. *Ex Concilio Mogontiensi.*

Rhab. epist.
ad Heribald.
c. 19.
Burchard. lib.
3. c. 110.

CCCXXXVIII. Quicumque Presbyter per pretium Ecclesiam fuerit adeptus, omnimodis deponatur: quoniam contra ecclesiasticæ regulæ disciplinam agere dinoscitur qui alium Presbyterum legitimè ad Ecclesiam ordinatum per pecuniam expulerit, eamque sibi taliter vindicaverit. [*Vide suprà cap. 240.*]

* * *

Quòd non ubique sacrificium sit offerendum. *Ex epistola Anacleti Papæ.*

CCCXXXIX. Sacerdotes quando sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, ut Deo perfectè in sacris Domino locis sacrificare probentur. Ait namque auctoritas legis divinæ: *Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegit Dominus Deus tuus.* Vide suprà c. 132. & 191. Deuter. 12.

Ubi sit Missa celebranda. *Ex Concilio sancti Silvestri.*

CCCXL. Ut nullus Presbyter Missam celebrare præsumat nisi in sacris ab Episcopo locis, qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij. Lib. 6. Capitular. c. 198.

Caput istud habetur in epilogo quem vocant Concilij Romani sub Papa Silvestro celebrati, & inde apud Gratianum Dist. 1. de consecrat. cap. 15. Vide Capitulare Theodulfi Aurelianensis cap. 11. Capitulare Ahytonis Episcopi Basileensis cap. 8. & Capitula ejusdem cap. 14. Vide etiam Addit. I. Capitular. cap. 10.

Ut de decimis quatuor fiant portiones. *Ex synodo Nannetenſi.*

CCCXLI. Instruendi sunt Presbyteri pariterque admonendi quatinus noverint decimas & oblationes quas à fidelibus accipiunt, pauperum & hospitem & peregrinorum esse stipendia, & non quasi suis sed quasi commendatis uti, de quibus omnibus sciant se ratio-

Concil. Nanneten. c. 10. Lib. 7. Capitular. c. 290. Burchard. lib. 3. c. 138.

* Cod. M S.
faciendos.
Editio Sir-
mondi, pas-
furos.

nem posituros in conspectu Dei, & nisi eas fideliter pauperibus & his qui præmissi sunt administraverint, damna* patiendos. Qualiter verò dispensari debeant, canones sancti instituunt; scilicet ut quatuor partes inde fiant, una ad fabricam Ecclesiæ relevandam, altera pauperibus distribuenda, tertia Presbytero cum suis Clericis habenda, quarta Episcopo reservanda, ut quicquid exinde jusserit, prudenti consilio fiat.

Si Episcopus aut Presbyter rem Ecclesiæ quocunque ingenio alienare præsumperit. *Ex Concilio Bracarensi.*

Concil Brac.
car. 2. c. 17.
Burchard. lib.
3. c. 179.

CCCCXLII. Si quis Presbyter aut Diaconus inventus fuerit de ministeriis Ecclesiæ aliquid venundasse, quia sacrilegium commisit, placuit eum in ordinatione Ecclesiæ non haberi. In judicio tamen Episcopi dimittendum est siue dignus sit siue indignus in suo recipi gradu.

Ut nulli Præfuli possessionem magnam vel parvam Ecclesiæ liceat in perpetuum alienare. *Ex decretis Symmachi Papæ.*

Concil. Ro-
man. 3. sub
Symmacho
c. 4.

CCCCXLIII. Ut nulli apostolicæ sedis Præfuli liceat prædium rusticum, quantæcumque fuerit vel magnitudinis vel exiguitatis, sub perpetua alienatione vel commutatione ad cuiuslibet jura transferre. [*Vide Concilium Parisiense lib. 1. cap. 17.*]

De eadem re. *Ex eodem.*

Ex eod. Conc.
Rom. c. 5.

CCCCXLIV. Sanè domus in quibuslibet urbibus

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 161
urbibus constitutæ, quarum statum necesse
est expensâ non modica sustentari, acceptis,
si offerri contigerit, sub justâ æstimatione re-
ditibus & divini timore judicij commutentur.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCCXLV. Quicumque Presbyter de ju-
re Tituli sui quolibet modo, præter aurum,
argentum, vel gemmas, vestes quoque, si
sunt, vel si accesserint aliqua mobilia ad orna-
menta divina minimè pertinentia, aliquid in
perpetuum alienare tentaverit, donator, alie-
nator, ac venditor honoris sui amissione mul-
tentur.

Ex eod. Conc.

Rom. c. 6.

Burchard. lib.

3. c. 180.

Item cap. v 1.

CCCXLVI. Præterea qui rem Ecclesiæ
petierit & acceperit, vel qui Presbyterorum
aut Diaconorum seu Defensorum danti sub-
scripserit, quo iratus Deus animas percutit
anathemate feriat.

Ex eod. Conc.

Rom. c. 7.

Ut Presbyteri non vendant rem Ecclesiæ
ubi sunt constituti. *Ex Concilio*

Carthaginensi.

CCCXLVII. Item placuit ut Presby-
teri non vendant rem Ecclesiæ ubi sunt consti-
tuti, nescientibus Episcopis suis; quomodo &
Episcopo non licet vendere prædia Ecclesiæ
ignorante concilio & Presbyteris suis. Non
habentem autem necessitatem nec Episcopo
liceat Ecclesiæ rem Tituli sui usurpare. [*Le-
gendum*, liceat matricis Ecclesiæ nec Presby-
tero rem &c.]

Concil. Car-

thag. c. 33.

Burchard. lib.

3. c. 178.

L

De eadem re. *Ex eodem.*

Concil. Carthag. c. 26.

CCCCXLVIII. Placuit ut rem Ecclesiæ nemo vendat. Quod si redditus non habet, & aliqua nimia necessitas cogat, hoc insinuandum est primati provinciae ipsius; ut cum statuto numero Episcoporum, utrum fiendum sit, arbitretur. Quod si non fecerit, reus Deo & concilio venditor amissio honore teneatur.

*Ex decretis sancti Martini Papæ.*Martin. Bracar. c. 14.
Burchard. lib. 1. c. 215. &
lib. 3. c. 181.

* infcio clero

CCCCXLIX. Si quis Episcopus, nulla ecclesiasticæ rationis necessitate compulsus, * in suo clero, aut ubi fortè non est Presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid præsumpserit vendere, res ipsas Ecclesiæ propriæ restaurare cogatur, & in iudicio Episcoporum deiciatur auditus, & tanquam furti aut latrocinij reus suo honore privetur.

Quid agere oporteat propinquos illius qui Ecclesiam ditavit de rebus suis, si præviderint ex collatis aliquid defraudatum Ecclesiæ. *Ex Concilio Toletano.*

Concil. Tolet. 9. c. 1.
Burchard. lib. 3. c. 182.

CCCL. Omnis itaque rei ecclesiasticæ quantitas, sicut remedium veniæ tribuit conferenti, ita damnum rite præparat fraudatori. Et ideo nullus sacerdotum vel ministrorum ex rebus Ecclesiæ, quæ in quibuscunque locis a fidelibus largiuntur, aliquid auferat, vel iuri suo aut cathedræ propriæ unitati connectat. Verùm ut hujus rei potior soliditas habeatur, propinquis ejus qui construxit vel ditavit Ecclesiam licitum sit hanc bonæ intentionis ha-

bere solertiam, ut si sacerdotem seu ministrum aliquid ex collectis rebus præviderint defraudare, aut commonitionis honesta conventionne compescant, aut talia Episcopo vel judici corrigenda denuntient. Quod si talia Episcopus agere tentat, Metropolitano ejus hæc innuare procurent. Si autem Metropolitanus talia egerit, Regis hæc auribus intimare non differant. Ipsi tamen heredibus in eisdem rebus non liceat quasi juris proprii potestatem præferre, non rapinam, non fraudemingere, non violentiam quamcunque præsumere. Si quis hæc monita temerare præsumpserit, & malè rapta cum confusione restituet, & excommunicationis annuę sententiam sustinebit.

De terrulis & exiguis vineis. *Ex Concilio Agathensi.*

CCCLI. Terrulas aut vineas exiguas & Ecclesię minùs utiles aut longè positas parvas Episcopus sine consilio fratrum, si necessitas fuerit, distrahendi habeat potestatem. Conc. Agath. c. 45.

Quod fugitivi servi Ecclesię permittuntur distrahi. *Ex eodem Concilio.*

CCCLII. Fugitivos etiam servos, domos suas aut familias deferentes, qui etiam si revocati fuerint, teneri non possunt, simili ratione ab Episcopo, si voluerit, aut si ita illi meruerint, distrahantur. Conc. Agath. c. 46.
Burchard, lib. 3. c. 188.

* * *

Si quis cartas vel Præcepta regia suppressere
aut adversariis tradere ausus fuerit.

Ex Concilio Agathensi.

Conc. Agath.
c. 26.
Burchard. lib.
3. c. 183.

* Edit. Hel-
mastad. ab-
stractionem.
Sirm. absen-
tiam

* Sirm. solli-
citis trad.

CCCLIII. Si quis verò de Clericis do-
cumenta quibus Ecclesiæ possessio firmatur
aut suppressere aut negare aut adversariis for-
tasse tradere damnabili & punienda obstina-
tione præsumpserit, quicquid per * abstinen-
tiam documentorum damni Ecclesiæ inlatum
est, & de propriis facultatibus reddant, &
communione priventur. Hi autem qui in dam-
no Ecclesiæ instrumenta sanctæ Ecclesiæ im-
piè * sollicitati à traditoribus susceperunt, pari
sententia feriantur.

De testamento Episcopi, qualiter valeat.

Ex eodem Concilio.

Conc. Agath.
c. 51.
Burchard. lib.
1. c. 212.

CCCLIV. Si quis Episcopus condito te-
stamento aliquid de ecclesiastici juris proprie-
tate delegaverit, aliter non valebit nisi tan-
tum de juris proprii facultatibus suppleverit.

De manumissionibus in Ecclesia.

Ex eodem.

Conc. Agath.
c. 56.

CCCLV. Mancipia monachis donata ab
Abbate non licet manumitti. Injustum est
enim ut, monachis cotidianum rurale opus fa-
cientibus, servi eorum libertatis otio potian-
tur. [*Vide regulam sancti Ferreoli cap. 36.*]

De eadem re. *Ex Concilio Toletano.*

Concil. Tolet.
4. c. 67.
Burchard. lib.
3. c. 189.

CCCLVI. Episcopi qui nihil ex proprio
suo Ecclesiæ Christi conferunt, liberos et

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 165

familiis Ecclesiæ ad condemnationem suam facere non præsumant. Impium est enim ut qui res suas Ecclesiæ Christi non contulerit, damnum inferat. Tales igitur libertos successor Episcopus absque aliqua oppositione ad jus Ecclesiæ revocabit. [*Vide Concilium Hispal. l. c. 1. & 2. & Concil. Emerit. c. 20.*]

De eadem re. *Ex eodem Concilio.*

CCCLVII. Episcopus qui mancipium juris Ecclesiæ, non retento ecclesiastico patrocínio, manumitti desiderat, duo meriti ejusdem & peculij coram concilio Ecclesiæ cui præminet per commutationem subscribentibus sacerdotibus offerat, ut rata & justa inveniat definitio commutantis. Hujusmodi autem liberto adversus Ecclesiam cujus juris extitit accusandi vel testificandi denegetur licentia. Quod si præsumpserit, placet ut stante commutatione in servitutem propriæ Ecclesiæ revocetur.

Concil. Tolet.
4. c. 68.
Burchard. lib.
3. c. 176.

De libertis Ecclesiæ. *Ex eodem Concilio.*

CCCLVIII. Liberti qui à quibuscunque manumissi sunt, atque Ecclesiæ patrocínio commendati sunt, sacerdotali defensione à cujuslibet insolentia protegantur, sive in statu libertatis eorum, seu in peculio quod habere noscuntur.

Concil. Tolet.
4. c. 72.
Burchard. lib.
3. c. 186.

De thesauris ecclesiasticis. *Ex Capitularium lib. 1. titulo cxvii.*

CCCLIX. Ut singuli Episcopi, Abbates, & Abbatissæ diligenter considerent the-

lib. 1. Capitular. c. 123.

fauros ecclesiasticos, ne propter perfidiam aut negligentiam custodum aliquid de gemmis aut de vasis vel de reliquo thesauro sit perditum.

Ut nullus rem Ecclesiæ immobilem alienare præsumat. *Ex lib. 1. cap. xix.*

Imp. Iustinian. Nov.
7. c. 1.
Lib. 2. Capitular. c. 29.
Burchard. lib. 3. c. 164.
Vide lib. 3. Decretal. tit. 13. c. 5.

CCCLX. Nulli liceat alienare rem immobilem Ecclesiæ, sive domum, sive agrum, sive hortum, sive rusticum mancipium, vel panes civiles, neque creditoribus specialis hypothecæ titulo obligare. Alienationis autem verbum contineat conditionem, donationem, permutationem, & emphiteuseos perpetuum contractum. Sed omnes omnino sacerdotes ab huiusmodi alienatione abstineant, pœnas timentes quas Leoniana constitutio minatur.

L. 14. C. de sacros. Eccles.

Si Princeps commutationem in Ecclesia facere voluerit. *Ex eodem, capitulo xxx.*

Iustinian. Nov. 7. c. 2.
Lib. 2. Capitular. c. 30.
Burchard. lib. 3. c. 165.

CCCLXI. Si Princeps voluerit rem immobilem sanctis locis præstare & accipere ab eo aliam immobilem rem, & eo modo permutationem contrahere, liceat hoc ei facere divina pragmatica sanctione ab eo promulgata. [*Vide lib. 3. Decretal. tit. 19. cap. 1.*]

De precariis ecclesiasticis. *Ex Concilio ad Belvacum titulo xxi.*

Concil. Meld. c. 21.
Capitula Karoli Calvi tit. 6. c. 6.
Burchard. lib. 3. c. 166.

CCCLXII. Ut precariæ & commutationes tempore viduarum Ecclesiarum factæ ab his qui loca Episcoporum occupaverant, rescindantur; & cum auctoritate eccle-

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 167
fiastica vel civili, si fiendæ sunt, fiant.

De eadem re. *Cap. xxii.*

CCCLXIII. Precariæ autem à nemine de rebus ecclesiasticis fieri præsumantur, nisi quantum de qualitate convenienti datur ex proprio, duplum accipiat ex rebus Ecclesiæ, in suo tantum qui dederit nomine, si res proprias & ecclesiasticas usu fructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præsens dimiserit, ex rebus ecclesiasticis triplum fructuario usu in suo tantum quis nomine sumat. Quia sic eas quemque tractare ut alienarum rerum dispensatorem convenit, non ut propriarum largitorem.

Concil. Meld.
c. 22.
Capitula Karoli Calvi tit.
6. c. 7.
Burchard. lib.
3. c. 167.

De eadem re. *Ex eodem.*

CCCLXIV. A nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus Deo & sanctis ejus dicatis, cum ratio & usus obtineat neminem cui non vult contra utilitatem & rationem præstitum de proprio facere beneficium.

Concil. Meld.
c. 22.
Burchard. lib.
3. c. 168.

Ut precariæ in quinquennio renoventur.

Ex eodem.

CCCLXV. Ut precariæ de quinquennio in quinquennium secundum antiquam consuetudinem & auctoritatem renoventur.

Concil. Meld.
c. 22.
Burchard. lib.
3. c. 169.

De commutationibus. *Ex eodem.*

cap. xxiii.

CCCLXVI. Ut commutationes rerum ecclesiasticarum validè caveantur & subtilissi-

Concil. Meld.
c. 23.
Burchard. lib.
3. c. 171.

L iiij

mè, si aliquo modo fieri debent, inspiciantur. Quæ autem inconsultè factæ sunt, juxta decretum canonicum Hilarij Papæ, quæ illicitè decessor Episcopus admiserit, vel ab aliis illicitè commissæ sunt, ab eo qui successor est emendentur. [*Vide Concilium Valentin. III. cap. 21. & lib. 3. Leg. Longob. tit. 10. cap. 3.*]

Decreta Hilarij c. 1.

Ne Præcepta fiant super beneficia ecclesiastica vel precarias. *Ex Concilio apud sanctum Medardum cap. XI.*

Concil. Meld. c. 22.
Capitula Karoli Calvi tit. 6. c. 7.
Burchard. lib. 3. c. 175.

CCCLXVII. Præcepta autem regalia super precariis ecclesiasticis fieri nec ratio finit nec auctoritas quolibet modo permittit: quoniam Præcepta in jure ecclesiastico firmare indignum judicet necesse est majestas regia, nisi ab ecclesiastico rectore petantur. Idem autem custos Ecclesiæ sollertissimè caveat ne sui ordinis & ecclesiasticæ communionis fortè immemor, contra auctoritatem Præceptum regium pro quacunque adsentatione fieri petat: qui etsi fecerit, non audiat. si autem & obtinuerit, regia discretionem & episcopali judicio idem rescindatur, & petitor injustus pro Principis injusta suggestionem dignè corripiatur.

De eadem re. *Ex eodem cap.*

Capitula Karoli Calvi tit. 9. c. 7. §. 11.
in Concilio apud sanctum Medardum.

CCCLXVIII. Sciant fideles nostri quia concessimus in synodo venerabilibus Episcopis ne super beneficia ecclesiastica vel precarias, etiam si quilibet monasteriorum prælatus inrationabiliter petierit, Præcepta confirmationis nostræ ullo modo faciamus.

Et ideo ab inrationabili petitione se unusquisque compescat.

Ne commutationes fiant de rebus ecclesiasticis sine consensu Regis. Et ut mancipia ecclesiastica nisi ad libertatem commutentur. *Ex eodem, cap. XII.*

CCCLXIX. Ut Missi nostri omnibus per illorum missaticum denuntient ne commutationes rerum vel mancipiorum ecclesiasticorum quilibet prælatus sine licentia & consensu nostro præsumat facere.

Capitula Karoli Calvi
ibid. §. 12.
Burchard. lib.
3. c. 172.

A L I A.

Neque mancipia ecclesiastica quisquam nisi ad libertatem commutet; videlicet ut mancipia quæ pro ecclesiastico dabuntur, in Ecclesiæ servitute permaneant, & ecclesiasticus homo qui commutatur perpetua libertate perfruatur. Quod enim semel Domino consecratum est, ad humanos usus jam transferri non potest. Ait enim lex: *Si quis mutaverit, & quod mutat, & quod mutatum est, sacrificabitur Domino.*

Capitula Karoli Calvi
ibid.
Burchard. lib.
3. c. 173.

Levit. 27.

Quæ sequuntur post illa verba perpetua libertate perfruatur, non extant in actis Concilij Sueffionensis, unde illa citat Regino, neque in Capitulis Karoli Calvi, non demum in Capitulari Compendiensi à nobis edito in appendice Lupi Ferrariensis, quod descriptum est ex Capitulis editis in synodo illa Sueffionensi. Habentur tamen etiam apud Burchardum, qui haud dubiè accepit ex Reginone.

Item ex Capitulis ad Carisiacum.

Burchard. lib.
3. c. 174.

CCCLXX. Injustum videtur & impium ut mancipia quæ fideles viri seu feminae pro remedio animæ suæ Deo & sanctis ejus consecrarunt, cujuscunque muneris, pretij, vel commutationis commercio iterum in secularem servitutem redigantur, cum canonica auctoritas servos fugitivos tantummodo distrahi permittat. Et ideo omnes rectores Ecclesiarum summopere caveant ne unius eleemosynæ alterius peccatum fiat. Sicut enim indecens est ut ex libero servus fiat, sic absurdum ut ex ecclesiastica dignitate servus decidens humanæ obnoxius sit servituti.

De die dominico. Ex Capit. Karoli.

Lib. 1. Capitular. c. 81.
Burchard. lib.
2. c. 82.

Vide lib. 7.
Capitular. c.
200. & Addit. 1. c. 9. &
Addit. 11.
c. 9.

CCCLXXI. Statuimus quoque, secundum quod in lege Dominus mandavit, ut opera servilia diebus dominicis non agantur, sicut genitor meus in suis synodalibus edictis mandavit, quod nec viri ruralia exerceant, nec vinea colenda, nec in campis arando, vel metendo, vel fœnum secando, vel sepem ponendo, vel in sylvis stirpando, vel arbores cadere, vel in petris laborare, nec domos struere, nec in horto laborare, nec ad placita conveniant, nec mercatus fiat, nec venationes exerceantur.

Quid in dominico die possit vel liceat fieri.
Ex eodem.

Lib. 1. Capitular. c. 81.
Burchard. lib.
2. c. 83.

CCCLXXII. Tria carraria opera licet fieri in dominica die, id est, hostilia carra, vi-

ctualia, vel angaria, & si fortè necesse sit, corpus cujusslibet duci ad sepulcrum.

Item de die dominico. *Ex eodem Concilio.*

CCCLXXIII. Feminæ opera textilia non faciant in die dominica, non capulent vestitus, non consuunt, vel lanam carpant. Non licet linum battere, aut in publico vestimenta lavare, nec verveces tondere, ut omnimodis honor & requies die dominica persolvatur. Sed ad Missarum sollemnia undique conveniant, & laudent Deum pro omnibus bonis quæ nobis in illa die conferre dignatus est.

Lib. 1. Capitular. c. 81.
Burchard lib. 2. c. 84.

In vulgatis Capitularium editionibus, & in codice regio ex quo prima Parisiensis editio prodit, legitur: Item fem. op. text. non faciant, nec capulent vestitus, nec consuunt, vel acupictile faciant; nec lanam carpere &c. Codex Colbertinus: vel acupicule faciant. Rivipullensis: acupicula faciant. Noſter: nec aucupiculæ fiant. Pro eo autem quod heic legitur nec verveces tondere, editiones Capitularium habent berbices. Et tamen omnes libri MSS. habent verveces aut vervices, etiam ille ex quo prima editio Parisiensis adornata est.

Ut mercatus in die dominico non sit.

Ex Concilio

CCCLXXIV. Omnes dies dominicos cum omni veneratione observare decrevimus & ab illicito opere abstinere, & ut mercatus in eis minimè fiat, nec placitum ubi aliquis ad mortem vel ad pœnam judicetur, nec sacra-

Concil. Mogunt. an. 813. c. 37.
Lib. 5. Capitular. c. 88.
Burchard lib. 2. c. 81. & 85.

172 R E G I N O N I S L I B. I.
menta jurentur. [*Vide lib. 4. Capitular. c. 28. & Capitulare Riculfi Sueffion. cap. 18.*]

Ex Capitularium lib. 1. cap. cxxxix.

Lib. 1. Capitular. c. 145.
Burchard. lib. 2. c. 86.

CCCLXXV. Mercatus die dominico in nullo loco habeatur. [*Vide lib. 2. Leg. Longobardor. tit. 49. cap. 1.*]

Ut nullus Episcopus vel infra positus die dominico causam judicare præsumat.

Ex Concilio Tarraconensi.

Concil. Tarracon. c. 4.
Burchard. lib. 2. c. 87.

CCCLXXVI. Ut nullus Episcoporum vel Presbyterorum vel Clericorum die dominico propositum cujuscunque causæ negotium audeat vindicare, nisi hoc tantum, ut Deo statuta sollemnia peragantur.

De festivitibus anni. *Ex Capitularium lib. 11. cap. xxiii.*

Lib. 2. Capitular. c. 35.

CCCLXXVII. Festos dies in anno celebrare sancimus, id est, diem dominicum Paschæ cum omni hebdomada, diem Ascensionis Domini, Pentecosten similiter ut in Pascha, Apostolorum Petri & Pauli diem unum, nativitatem sancti Johannis Baptista, Assumptionem sanctæ Mariæ, sancti Michaelis, sancti Remigij, sancti Martini, sancti Andree, in Natali Domini dies quatuor, Octavam Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem sanctæ Mariæ; & illas festivitates Martyrum vel Confessorum observare decrevimus quorum in unaquaque parrocchia corpora requiescunt. [*Vide lib. 1. Capitular. c. 164. & lib. 6. c. 186.*]

De eadem re. *Ex Concilio Adrisphach.*

CCCLXXVIII. Festos dies celebra-
re sancimus, id est, diem Paschæ, simili-
ter feria secunda, tertia, quarta, & quinta.
Ante Missam licentia sit arandi & seminandi,
hortum vel vineam excolendi, & sepem cir-
cumcludendi. Ab alio verò opere cessare de-
crevimus. Post Missam autem ab opere vaca-
re. Pentecosten similiter ut in Pascha. Sancti
Laurentij, Kal. Novemb. omnium sanctorum.
Similiter dedicationes Ecclesiarum. [*Vide*
Concilium Moguntiacum celebratum anno 813.
cap. 36.]

De non flectendo genu in diebus festis.

Ex Concilio Nicano.

CCCLXXIX. Quoniam sunt quidam
in die dominico genu flectentes, & in diebus
Pentecosten, ut omnia in diversis locis conso-
nanter observentur, placuit sancto Concilio
stantes Domino vota persolvere.

Concil. Nic.
c. 20.
Burchard. lib.
2. c. 88.

Unde suprâ.

CCCLXXX. Ut Presbyteri plebibus
adnuntient quod in quadragesima & in jeju-
nio quatuor temporum tantummodo ad Mis-
sarum sollemnia adnuntiante Diacono genua
flectere debeant. In dominicis è contra diebus
vel ceteris festis à vespera usque in vesperam
non flectant genua, sed stantes incurvati orent.
Nec quisquam uno genu solo tenus impresso
orare præsumat, sicut Judæi inridentes Domi-
num in ejus passione fecisse leguntur, sed utra-

Ephes. 3.

que genua terræ figat. Ait enim Apostolus:
Flecto genua mea ad patrem Domini nostri Jesu Christi.

Ut turpia cantica plebibus prohibeantur.
Ex Concilio Arelatensi.

Concil. 3. Tolet. c. 13.

CCCLXXXI. Exterminanda omnino est inreligiosa consuetudo, quam vulgus per sanctorum sollempnitates agere consuevit, ut populi, qui debent officia divina adtendere, saltationibus & turpibus invigilent canticis, non solum sibi nocentes, sed & religiosorum officiis perstrepentes. Hoc etenim ut ab omni Hispania depellatur, sacerdotum & iudicum à sancto Concilio curæ committitur.

Ne super mortuorum cadaveribus carmina diabolica nocturnis horis cantentur.

Vnde supra.

Burchard. lib. 10 c. 34.

Vide lib. 6. Capitular. c. 193. 194. & Concil. Tolet. 3. c. 22.

CCCLXXXII. Laici qui excubias funeris observant, cum timore & tremore & reverentia hoc faciant. Nullus ibi præsumat diabolica carmina cantare, non joca & saltationes facere, quæ pagani diabolo docente adinvenerunt. Quis enim nesciat diabolicum esse, & non solum à religione Christiana alienum, sed etiam humanæ naturæ esse contrarium, ibi cantari, lætari, inebriari, & cachinnis ora dissolvi, & omni pietate & affectu caritatis postposito, quasi de fraterna morte exultare, ubi luctus & planctus flebilibus vocibus debuerat resonare pro amissione cari fratris? Patres siquidem veteris ac novi testamenti mortes sanctorum virorum legimus multis

in locis cum fletu deplorasse, in nullo autem loco, quia à seculo recesserant, exultasse. Nam & Jacob Patriarcham fleuit Ægyptus tota *Genes. 50.* diebus septuaginta. Et Joseph & fratres ejus, cum patrem deferrent in terram Chanaan ad sepeliendum, celebrantes exequias, ad aream * *Atad* *Atad*, quæ sita est trans Jordanem, planctu magno atque vehementi impleverunt septem dies. Tantus autem fuit planctus ut locus inde nomen acceperit. Et de beato Stephano legimus quod sepelierunt eum sive curaverunt viri timorati, & fecerunt planctum magnum *Act. 8.* super eum. Et ideo talis inepta lætitia & pestifera cantica ex auctoritate Dei penitus interdicienda sunt. Si quis autem cantare desiderat, *Kyrie eleyson* cantet. Sin aliter, omnino taceat. Si autem tacere non vult, statim ab omnibus bannatur, vel adjuretur ut non habeat ibi licentiam ampliùs consistere, sed recedat, & ad propriam eat mansionem. In crastinum autem taliter coërceatur ut ceteri timeant.

Ut Episcopus Clericos alterius parrœchiæ nullatenus ordinet. *Ex Concilio Antiocheno.*

CCCLXXXIII. Episcopus non constituat Presbyteros aut Diaconos alteri subiectos Episcopo, nisi fortè cum consilio & voluntate regionis Episcopi. Si quis autem tale aliquid agere tentaverit, irrita sit ejus ordinatio, & ipse coërceatur à synodo.

*Concil. Antioch. c. 22.
Burchard. lib. 1. c. 107.*

Ut nullus alterius Clericum ordinet.
Ex Concilio Niceno.

Concil. Ni-
cen. c. 16.
Burchard. lib.
1. c. 109.

CCCLXXXIV. Si quis Episcopus Cleri-
cum ad alium pertinentem audacter invadere
& in sua Ecclesia ordinare tentaverit non con-
sentiente Episcopo à quo discessit, ordinatio
hujusmodi irrita comprobetur. [*Editio Hel-
mestad. habebat* pertinentem aut Diaconum
invadere. *Malc.*]

De eadem re. *Ex Concilio Africano.*

Concil. Afric.
c. 57.
Lib. 7. Capi-
tular. c. 21.
Burchard. lib.
8. c. 11.

CCCLXXXV. Item placuit ut quicum-
que in Ecclesia vel semel legerit, ab alia Eccle-
sia ad clericatum non teneatur.

Quòd non oportet absolutè ordinationes
feri. *Ex Concilio Chalcedonensi.*

Concil. Chal-
cedon. c. 6.
Burchard. lib.
2. c. 6.

CCCLXXXVI. Nullum absolutè or-
dinari debere Presbyterum aut Diaconem nec
quemlibet in gradu ecclesiastico, nisi speciali-
ter Ecclesiæ civitatis aut possessionis aut mar-
tyrij aut monasterij, cui ordinandus est, pro-
nuntietur. Qui verò absolutè ordinantur, de-
crevit sancta synodus irritam haberi hujusmo-
di manus impositionem, & nusquam posse
ministrare, ad ordinantis injuriam.

Item ut nullus absolutè ordinetur. *Ex
Capitularium lib. 1. cap. xxxv.*

Lib. 1. Capi-
tular. c. 25.

CCCLXXXVII. Ut nullus absolutè
ordinetur & sine pronuntiatione stabilitatis
loci ad quem ordinatur.

De

De examinatione ante ordinationem.

Ex eodem, cap. cxxxvi.

CCCLXXXVIII. Ut Presbyteri non
ordinentur priusquam examinentur.

Lib. i. Capitular. c. 142.

De eadem re. *Ex Concilio Meldensi*
cap. lxi.

CCCLXXXIX. Qui verò ex nostris
parrocchiis aut ad Titulum aut absolutè ordi-
nari petuntur, nullatenus ordinentur nisi aut
in loco certo & religioso, vel etiam in civita-
te, saltem uno anno immorentur, ut de vita
& conversatione atque doctrina illius certitu-
do possit agnosci. Et nemo absolutè ordinare
quemquam præsumat, sicut sancti sanxerunt
canones. [*Vide infra cap. 442. hujus libri.*]

Concil. Meld.
c. 52.

Ut ordinati litteras accipiant à suis ordina-
toribus. *Ex Concilio Africano.*

CCCXC. Placuit ut quicumque deinceps
ordinantur per provincias Africanas, litteras
accipiant ab ordinatoribus suis manu eorum
subscriptas continentes Consulem & diem, ut
nulla altercatio de posterioribus vel anteriori-
bus oriatur.

Concil. Africa.
c. 56.
Burchard. lib.
2. c. 46.

Ut nullus alterius servum ordinare præsu-
mat. *Ex epistola Leonis Papæ.*

CCCXCI. Non admittantur passim ad
ordinem sacrum quibus nulla natalium, nulla
morum dignitas suffragatur; & qui à dominis
suis libertatem consequi minimè potuerunt,
ad fastigium sacerdotij, tanquam servilis vili-

Decreta Leo-
nis I. c. 1.

M

tas hunc honorem capiat, non provehantur. Et probari Deo posse creditur qui domino suo necdum probare se potuit. *Et post pauca.* Debet esse immunis ab aliis qui divinæ militiæ fuerit aggregandus; ut castris dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatum vinculis abstrahatur.

De eadem re. *Ex Concilio Mogontiensi cap. xxvi.*

Concil. Aurelian. 1. c. 8.

Concil. Vvormac. c. 40.

Vide Concil. Mogunt. sub Kar. M. c. 23.

CCCXCII. Si servus absente aut nesciente domino, Episcopo autem sciente, Diaconus aut Presbyter fuerit ordinatus, ipse in clericatus officio permaneat, Episcopus autem eum duplici satisfactione domino persolvat. Si vero Episcopus servum eum esse nescierit, qui testimonium de illo perhibent, aut eum postulant ordinari, simili recompensatione teneantur obnoxij.

Mutila est prima pars istius capituli, adeoque nullum sensum habet. Sic itaque supplendus est hiatus ex editionibus Concilij Aurelianensis: Si servus, absente aut nesciente domino, & Episcopo sciente quod servus sit, aut Diaconus &c. De servorum porro ordinatione vide infra cap. 396. hujus libri.

Ut nullus ministrorum alterius paræchie Clericum latenter ad ordinationem subintroducatur. *Ex epistola Innocentij Papa.*

Decreta Innoc. 1. c. 14.

CCCXCIII. Ut de aliena Ecclesia Clericum ordinare nullus Episcopus usurpet, nisi alterius Episcopi precibus exoratus fecerit, vel

ipse Episcopus exoratus concedere voluerit. Hoc etiam synodus Nicæna statuit, ut abjectum ab altero Clericum altera Ecclesia non recipiat.

Item de servis ordinandis. *Ex Concilio Toletano.*

CCCXCIV. Quicumque libertatem à dominis suis ita percipiunt ut nullum sibi in eis obsequium patronus retinet, isti, si si ne crimine sunt, ad clericatus ordinem liberè suscipiantur, quia directa manumissione absoluti noscuntur. Qui verò retento obsequio manumissi sunt, pro eo quòd à patronis adhuc servitute tenentur obnoxij, nullatenus sunt ad ecclesiasticum ordinem promovendi; ne, quando voluerint eorum domini, fiant ex Clericis servi.

Concil. Toler.
4. c. 73.
Burchard. lib.
2. c. 25.

Item ex Capitularibus, tit LXXXIV.

CCCXCV. Si laici Clericos probabilis vitæ & doctrinæ Episcopis consecrandos suisque in Ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione eos reiciant.

Concil. Paris.
lib. 1. c. 22. &
lib. 5. Capitular.
c. 178.

De servorum ordinatione. *Ex eodem, cap. LXXXII.*

CCCXCVI. De servorum ordinatione, qui passim ad gradus ecclesiasticos indiscretè promoventur, placuit omnibus cum sacris canonibus concordare debere; & statutum est ut nullus Episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promovere præsumat, nisi prius à dominis propriis libertatem consecuti fuerint. Et

Capitulare
Aquilgranense
Ludovici
Pij c. 6.
Lib. 1. Capitular.
c. 88.
Burchard. lib.
2. c. 31.
Ivo par. 5.
c. 132.

M ij

* *Sirmond.* ig-
noratum fue-
rit. *Codex no-*
stus *vetus* ig-
no. averit.

si quilibet servus dominum suum fugiens vel latitans, aut adhibitis testibus munere conductis vel corruptis, aut qualibet calliditate vel fraude, ad gradus ecclesiasticos pervenerit, decretum est ut deponatur, & dominus ejus eum recipiat. Si verò avus aut pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem provincia filium genuerit, & ipse filius ibidem educatus & ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit, & utrum servus sit * ignotum sit, & postea veniens dominus illius legibus eum adquisierit, sancitum est ut si dominus ejus illi libertatem dare voluerit, in gradu suo permaneat. Si verò eum catena servitutis à castris dominicis abstrahere voluerit, gradum amittat; quia juxta sacros canones vilis persona manens sacerdotij dignitate fungi non potest.

De peculiare servorum.

Lib. 1. Capitular. c. 88.
Burchard. lib. 2. c. 23.
Ivo par. 6. c. 38.

CCCXCVII. De rebus verò illorum vel peculiare qui à dominis propriis libertate donantur ut ad gradus ecclesiasticos jure promoveantur, statutum est ut in potestate dominorum consistat utrum illis concedere an sibi vindicare voluerint.

De peculiare ordinatorum.

Lib. 1. Capitular. c. 88.
Burchard lib. 3. c. 122.

CCCXCVIII. Ceterum si post ordinationem aliquid adquisierit, illud observandum est quod in canonibus de consecratis nihil habentibus constitutum est.

De servis Ecclesiarum.

Lib. 1. Capitular. c. 88.

CCCXCIX. De Ecclesiarum verò ser-

vis communi sententia est decretum ut Archiepiscopi per singulas provincias constituti nostram auctoritatem, suffraganei autem illorum exemplar illius penes se habeant. Et quodcumque de familia Ecclesiæ utilis aliquis inventus est ordinandus, in ambone ipsa auctoritas coram populo legatur, & coram sacerdotibus & omni clero ante cornu altaris, sicut in nostra auctoritate continetur, remota qualibet calliditate, libertatem consequatur, & tunc demum ad gradus ecclesiasticos promoveatur.

Burchard. lib.
2. c. 12.
Ivo par. 6.
c. 155.

De familiis monasteriorum.

CCCC. Similiter quoque de his agendum est quos laici de familia Ecclesiarum ad sacros ordines promovere voluerint. Sed & de his quos præpositi Canonorum aut monachorum ordinandos expetierint eadem forma servanda est.

Lib. 1. Capitular. c. 88.

Exemplar libertatis supra notatum.

CCCCI. Auctoritas ecclesiastica patenter admonet, insuper & majestas regia canonice religioni assensum præbet, ut quemcumque ad sacros ordines ex familia propria promovere Ecclesia quæque delegerit, in præsentia sacerdotum, Canonorum, simul & nobilium laicorum, ejus cui subjecta est subscriptione sub libertatis testamento sollemniter roboretur. Idcirco ego in Dei nomine Episcopus, vel Abbas, vel quilibet alius, annuente Christo sanctæ illius Ecclesiæ rector quendam Ecclesiæ nostræ famulum nomine illum

Burchard. lib.
2. c. 26.
Ivo par. 6.
c. 117.
Vide to. 2.
rer. Alam.
G 1 lasti pag.
37. c. 7.

sacris ordinibus oblatum, ad altaris cornu, in nobilium virorum præsentia per hoc auctoritatis testamentum statuo, ita ut ab hodierna die & tempore bene ingenuus atque ab omni servitutis vinculo securus permaneat tanquam si ab ingenuis parentibus fuisset procreatus vel natus, eandemque pergat partem quamcunque volens canonicè elegerit, ita ut deinceps nec nobis neque successoribus nostris ullum debeat noxiæ conditionis servitium, sed omnibus diebus vitæ suæ sub certa plenissimâque ingenuitate, sicut alij cives Romani, per hunc manumissionis atque ingenuitatis titulum bene semper ingenuus atque securus existat. De suo verò peculiare quod habet, vel quod ab hinc vel deinceps assequi poterit, faciat inde secundum canonicam auctoritatem liberè quicquid voluerit. Et ut hæc ingenuitatis pagina inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria illam roboravimus.

Exemplar libertatis de proprio servo.

Burchard. lib.
2. c. 30.
Ivo par. 6.
c. 131.

CCCCII. Qui debitum sibi nexum atque competens relaxat servitium, præmium in futuro apud Dominum sibi provenire non dubitat. Quapropter ego in Dei nomine ille pro remedio animæ meæ vel æterna retributione in Ecclesia sancti Petri vel illius sancti sub præsentia Episcopi vel sacerdotum ibi consistentium ac nobilium laicorum, ante cornu altaris istius Ecclesiæ, absolvo servum meum illum per hanc cartam absolutionis & ingenuitatis ab omni vinculo servitutis, ita ut ab hac die & deinceps ingenuus sit & ingenuus

permaneant tanquam si ab ingenuis parentibus fuisset natus vel procreatus, eamque pergat partem quam maluerit, vel quam ei auctoritas canonica permittit, & sicut alij cives Romani, vitam ducat ingenuam. Nulli autem heredum meorum ac proheredum nec cuicunque alij personæ quicquam debeat servitutis vel libertatis obsequium nisi soli Deo, cui omnia subiecta sunt, vel pro cuius amore ipsum devotus ad ejus servitium obtuli. Peculiarē verò suum quod ei Dominus dederit, & deinceps Deo auxiliante laborare potuerit, concessum in perpetuum habeat, ut inde faciat quicquid illi placuerit secundum ecclesiasticas sanctiones. Si quis verò, quod futurum esse non credo, si ego ipse aut aliquis de heredibus meis vel quælibet opposita persona contra hanc ingenuitatis cartam venire tentaverit, aut eam quolibet modo infringere voluerit, primitus iram Dei incurrat, & à liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ extraneus efficiatur, & insuper cui litem intulerit sexaginta solidos persolvat, & quod repetit evindicare non valeat, sed præsens ingenuitas mea & aliorum bonorum hominum manibus roborata cum stipulatione subnixa omni tempore maneat inconvulsa.

Debent autem superscriptæ ingenuitatis cartæ non solum nomen illius qui has fieri rogat, sed etiam nomina sacerdotum & nobilium laicorum, qui ibi adfuerint, in ordine digesta cum signis propria manu impressis continere. Nam sine horum adstipulatione pagina auctoritate testium nudata pro nihilo deputa-

M iiij

Burchard. lib.

1. c. 17.

Ivo par. 6.

c. 128.

tur. Oportet etiam ut locum, diem, annum, & Consulem, & indictionem, in fine vel in margine adnotatam habeat in hunc modum. Actum in illa civitate, in domo sancti Petri, Kalendis illis, anno dominicæ incarnationis illo, regnante illo Rege, & præsidente in cathedra supradictæ civitatis Episcopo illo, in monasterio illo, indictione illa, in Dei nomine feliciter. Amen. Ait enim Romana auctoritas: *Quacunque leges sine die & Consule fuerint prolata, non valeant.*

Interpret. l.
i. Cod. Theod.
de constit. Princ.

Quod manumissio in Ecclesia debet fieri.

Burchard. lib.
2. c. 28.
Ivo par. 6.
c. 129.

CCCCIII. Instruendi sunt præterea laici ut sciant quod nullatenus alio loco manumittere proprios possunt servos, quos dominicis castris aggregari decreverunt, nisi in sacrosancta Ecclesia ordine suprà notato. Quomodo enim Clerici extra Ecclesiam libertatem consequi possunt, qui à lege mundana extranei sunt? Et quibus interdicitur ne ad seculare iudicium procedant, quomodo seculari iudicio à iugo servitutis absolvuntur? Sed fortasse dicit aliquis: Clericus fieri non permittitur, nisi ante susceptum clericatus officium ingenuitatis dignitate potiatur. Revera verum dicit. Et ideo quod infirmari vel vituperari potest, præcaveri debet.

Unde suprà.

Burchard. lib.
2. c. 29.
Ivo par. 6.
c. 130.

CCCCIV. Non solum autem qui ad clericatus ordinem promovendi sunt, in Ecclesia manumittendi sunt, verum etiam hi quos quisque pro remedio animæ suæ emancipare

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 185
vult, secundum legem mundanam in Ecclesia
absolvi debent, & ejusdem Ecclesiae patroci-
nio commendari. Scriptum quippe est in Pa-
cto Francorum.

De eadem re. *Ex Pacto.*

CCCCV. Hoc etiam volumus, ut qua-
libet Francus Ribuarus servum suum
pro remedio animae suae secundum legem Ro-
manam liberum facere voluerit, ut in Ecclesia
coram Presbyteris, Diaconibus, seu cuncto
clero & plebe in manu Episcopi servum cum
tabulis tradat, & Episcopus Archidiacono ju-
beat ut ei tabulas secundum legem Roma-
nam, * qua Ecclesiae vivunt, scribere faciat, &
tam ipse quam & omnis procreatio ejus liberi
permaneant, & sub tuitione Ecclesiae confi-
stant, & omnem redditum status sui ad Eccle-
siam persolvant, & non alibi nisi ad Ecclesiam
ubi relaxati sunt mallum teneant. Et si absque
liberis discesserint, nullum alium nisi Eccle-
siam relinquunt heredem.

Cap. 58. Le-
gis Ripuarior.

* Edit. Hel-
msted. quæ
in Ecclesia
viget.

De eadem re. *Ex Lege Romana.*

CCCCVI. Imperator Constantinus Au-
gustus Osio Episcopo Cordubensi. Qui ma-
numittendi in sacrosancta Ecclesia habuerit
voluntatem, tantum est ut sub presentia sa-
cerdotum servos suos voluerit absolvere, no-
verit eos suscepta libertate cives esse Roma-
nos. Nam si Clerici mancipiis suis dare volue-
rint libertatem, etiam si extra conspectum fe-
cerint sacerdotum, vel sine scriptura verbis
tantum fuerint absoluti, manebit, sicut civi-

Interprer. l. 1.
Cod. Theo-
dos. de manu-
miss. in Eccl-
sia.

186 REGINONIS LIB. I.
bus Romanis, integra & plena libertas.

Quòd carta libertatis in ambone sit legenda.
Ex Concilio Triburiensi.

Burchard. lib.
2. c. 21.

CCCCVII. Ut nulli de servili conditione ad sacros ordines promoveantur, nisi prius à dominis propriis libertatem legitimam consequantur; cuius libertatis carta ante ordinationem in ambone publicè legatur; & si nullus contradixerit, rite consecrabitur. Porro si de gradu deciderit, ejus sit conditionis cuius fuerat ante gradum.

Caput istud non extat in vulgatis editionibus Concilij Triburiensis. Extat autem etiam apud Burchardum & in veteri collectione canonum MS. in bibliotheca regia. Postrema porro illius pars, quæ mutila est apud Reginem, sic supplenda est ex Burchardo & veteri illa collectione. Porro servus non canonicè consecratus, postquam de gradu ceciderit, ejus sit conditionis cuius fuerat ante gradum.

De ordinatione. *Ex Concilio Neocæsariensi.*

Concil. Neocæsar. c. 11.
Lib. 1. Capitular. c. 50.
Burchard. lib. 2. c. 10.

CCCCVIII. Presbyter ante trigésimum ætatis suæ annum nullatenus ordinetur, licet valde sit dignus, sed hoc tempus observetur. Nam Dominus noster trigésimo ætatis anno baptizatus est.

De Diaconibus. *Ex Concilio Carthaginiensi.*

Concil. Carthag. 3. c. 4.

CCCCIX. Item placuit ut ante xxv. an-

nos ætatis nec Diaconi ordinentur nec virgines consecrentur. Burchard. lib. 2. c. 11.

Qui partem digiti sibi abscidit, Clericus esse non debet. *Ex epistola Felicis Papæ.*

CCCCX. Qui igitur partem digiti sibi abscidit volens, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui verò casu hoc accidit, & Clerici possunt fieri, & si in clero fuerint reperti, non abici. [*Vide Innoc. III. lib. 10. ep. 124.*] Decreta Innoc. 1. c. 28. Burchard. lib. 2. c. 14.

Ne inlitterati ordinentur. *Ex epistola Gelasij Papæ.*

CCCCXI. Inlitteratos quoque aut aliqua parte corporis imminutos nemo præsumat ad clerum provehere; quia nec litteris carens sacris esse potest aptus officiis, & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia præcepta sanxerunt. Similiter qui se ipsos abscidunt. Decreta Gelasij c. 16. Burchard. lib. 2. c. 18. Decreta Gelasij c. 17.

Ne criminosi ad clerum assumantur. *Ex eadem epistola.*

CCCCXII. Ne criminosi ad clerum admittantur. Ait enim Apostolus: *Manum ne tui citò imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Decreta Gelasij c. 18. Lib. 7. Capitular. c. 50.

Ut dæmonibus similibusque passionibus inretiti ministeria sacra tractare non debeant. *Ex eadem epistola.*

CCCCXIII. Usque adeo sanè compertum inlicita quæque prorumpere ut dæmonibus similibusque passionibus inretitos ministeria sacrosancta tractare tribuatur. *Et post* Decreta Gelasij c. 19. Burchard. lib. 2. c. 20.

Vide lib. 7.
Capitular.
c. 51.

pauca. Si corpore sauciatum aut debilem nequaquam sancta contingere lex divina prohibet, quanto magis doni cœlestis dispensatores non convenit, quod est deterius, mente perculsos?

Caput 412. vicem obtinebat lemmatis in editione Helmæstadiensi. Quoniam verò hic titulus non conveniebat capiti 413. in quo de diversa prorsus materia agitur, nos, ne quid remorari posset lectorem, singula distinximus. Tum lemmata his duobus capitibus addidimus ex nostro.

De filiis concubinarum, ne ad clerum assumantur. *Ex Concilio Aurelianensi, cap. x.*

Concil. Aurelian. 3. c. 9.
Burchard. lib. 2. c. 19.

CCCCXIV. De his qui ex concubinis filios habent, & uxores legitimas habuerunt, & defunctis uxoribus sibi concubinas publice sociaverunt, id observandum censuimus, ut sicut eos qui jam Clerici per ignorantiam ordinati sunt non removemus, ita statuimus ne ulterius ordinentur.

De raptoribus virginum & viduarum. *Ex Concilio Meldensi cap. LXI.*

Concil. Meld. c. 64.
Vide infra lib. 2. c. 159.

CCCCXV. Raptores virginum & viduarum, qui etiam postea voluntate parentum eas quasi desponsatas sub dotalitij nomine in conjugium duxerunt, publicæ pœnitentiæ subjungantur, & post publicam pœnitentiam, ne in pejus corruant, iterum convenientes de cetero eleemosynis & ceteris quibuscunque salviificæ conversationis actionibus inservire

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 189
procurent, usque quo ab opere conjugali ex
consensu se valeant abstinere.

De filiis non legitimis.

CCCCXVI. Filij verò ex hujuscemodi
vituperabili conjunctione ante conjugium mi-
nùs laudabile procreati, ad ecclesiasticam dig-
nitatem nullo modo provehantur, nec de tali
conjugio generati ecclesiasticis ordinibus ap-
plicentur, nisi fortè eos aut maxima Ecclesiæ
utilitas aut necessitas postulet, aut evidens
meritorum prærogativa commendet.

Concil. Meld.
c. 64. & 1. q.
7. cap. *Talis
conjugio.*

De eadem re. *Ex Lege Romana.*

CCCCXVII. Si quis incestas aut nefa-
rias nuptias inierit, nec uxorem habet nec fi-
lios. Nam hi qui ex hujusmodi conceptione
nati fuerint, quamvis videantur nasci, patrem
nullatenus habere censentur, & tanquam si
de adulterio concepti fuissent deputantur.

Gaij Institut.
tit. 4. 1
Vide lib. 2.
Leg. Longob.
tit. 8. c. 4. 5.

Ecclesiastica dignitas non recipit filios ex
illicito concubitu natos.

CCCCXVIII. Eos itaque quos publi-
cæ leges non admittunt, sed velut infamiæ ma-
culis resperfos respuunt, & quasi degeneres
despiciunt, ecclesiastica dignitas nullatenus
recipit; præsertim cùm nihil maculosum Deo
rite possit offerri vel ejus servitio applicari.

Ut nullus alterius suscipiat Clericum. *In
canonibus Apostolorum.*

CCCCXIX. Episcopus apud quem
Clericos alterius moratos esse constiterit, si

Canon. Apo-
stolor. c. 16.

contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tanquam Clericos fortasse suscepit, velut magister inquietudinis communione privetur.

Ut alienum Clericum nemo suscipiat. Ex
decretis Leonis Episcopi.

Decreta Leonis I. c. 39.

CCCCXX. Alienum Clericum invito Episcopo ipsius nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi fortè ex placito caritatis id interdantem accipientemque conveniat. Nam gravis injuriæ reus est qui de fratris Ecclesia id quod est utilius aut pretiosius audet vel * abicere vel tenere.

* In epistola Leonis, alligere

De transfugis Clericis.

Decreta Leonis I. c. 39.

CCCCXXI. Itaque si intra provinciam res agitur, transfugam Clericum ad Ecclesiam suam Metropolitanus redire compellat. Si autem longius recessit, tui præcepti auctoritate revocabitur.

In editione Helmaestadiensi & in codice Parisiensi legitur, sui præcepti auctoritate revocabitur. Verum sensus repugnat. Præterea in omnibus epistolarum Leonis editionibus legitur tui. Agitur enim heic de auctoritate Anastasij Episcopi Thessalonicensis in provinciis Illyricianis. Vide lib. 5. de concordia sacerdotij & imperij cap. 27. §. 5.

Unde suprâ.

Regula S. Ferreoli c. 20.
Burchard. lib. 8. c. 26.

CCCCXXII. Fugitivum verò Clericum, aut monachum deferentem disciplinam, veluti contemptorem placuit revocare.

De eadem re. *Ex dictis Basily Episcopi.*

CCCCXXIII. Si quis eum qui distri- Burchard. lib.
2. c. 228.
ctionem ecclesiasticam non ferens fugam me-
ditari agnoverit, si non statim prodiderit, pro-
ditionis illius participem se esse non dubitet, &
tandiu à conventu fratrum sequestrandus est
quandiu ille valeat revocari.

Ut Clerici cum epistolis Episcopi sui profi-
ciscantur. *Ex canonibus Apostolorum.*

CCCCXXIV. Si quis Clericus aut lai- Canon. Apo-
stolor. c. 13.
Burchard. lib.
2. c. 136.
cus ad alteram properat civitatem, & suscipi-
tur præter commendatitias epistolas, & qui
susceperit & qui susceptus est communione
privetur.

De eadem re. *Ex Concilio Antiocheno.*

CCCCXXV. Nullus peregrinorum si- Concil. An-
tioch. c. 7.
Burchard. lib.
2. c. 137.
ne pacificis, id est, commendatitiis suscipia-
tur epistolis.

De eadem re. *Ex Concilio Chalcedonensi.*

CCCCXXVI. Peregrinos Clericos & Concil. Chal-
cedon. c. 13.
Burchard. lib.
2. c. 139.
Lectores in alia civitate præter commenda-
tias litteras Episcopi sui nusquam penitus mi-
nistrare debere.

De eadem re. *Ex Concilio Agathensi.*

CCCCXXVII. Presbyter aut Dia- Conc. Agath.
c. 52.
Lib. 7. Capi-
tular. c. 149.
Burchard. lib.
2. c. 44.
conus aut Clericus sine antistitis sui litteris
ambulans, communionem ei nullus impen-
dat.

De eadem re. *Ex Concilio Chalcedonensi.*

Concil. Chalcedon. c. 11.
Burchard. lib. 2. c. 143.

CCCCXXVIII. Omnes pauperes & indigentes ecclesiastico auxilio, cum proficiuntur, cum probatione epistolij vel ecclesiasticis pacificis tantummodo commendare decrevimus, & non commendatitiis litteris, propterea quod commendatitias litteras honoratioribus tantummodo personis præstari conveniat.

De eadem re. *Ex eodem Concilio.*

Conc. Agath. c. 38.
Lib. 6. Capitular. c. 130.
& lib. 7. c. 195.
Burchard. lib. 2. c. 142.

CCCCXXIX. Clerico sine commendatitiis epistolis Episcopi sui licentia non pateat evagandi. In monachis quoque præsentis sententiæ forma servetur.

De eadem re. *Ex canonibus Apostolorum.*

Can. Apostolor. c. 34.

CCCCXXX. Nullus Episcoporum peregrinorum, Presbyterorum, aut Diaconorum sine commendatitiis suscipiatur epistolis; & cum scripta detulerint, discutiantur attentius, & ita suscipiantur.

De eadem re. *Ex Concilio Sardicensi.*

Concil. Sardic. c. 18.

CCCCXXXI. Januarius Episcopus dixit: Illud quoque statuatur sanctitas vestra, ut nulli Episcopo liceat alterius Episcopi civitatis ministrum ecclesiasticum sollicitare & in suis paræchiis ordinare.

Vnde supra.

Concil. Sardic. c. 19.

CCCCXXXII. Osius Episcopus dixit: Et hoc universi constituimus, ut quicumque ex alia

DE ECCLES. DISCIPLINIS. 193
alia parrocchia voluerit alienum ministrum si-
ne consensu Episcopi ipsius & voluntate ordi-
nare, non sit rata ordinatio ejus.

De eadem re. *Ex Concilio Laodicensi.*

CCCCXXXIII. Quod non oporteat
sacerdotem vel Clericum sine litteris proficis-
ci canonicis.

Concil. Lao-
dic. c. 41.
Lib. 7. Capi-
tular. c. 59.
Burchard. lib.
2. c. 45.

De eadem re. *Ex Concilio Meldensi*
cap. I.

CCCCXXXIV. Ut Presbyteri vel
quilibet Clerici in alterius parrocchiam sine
formata non recipiantur, neque retineantur,
nec etiam ministrare sinantur. Criminati au-
tem ab omnibus excludantur & eiciantur à
parrocchiis in quibus delitescunt, usque quò
ad eum revertantur Episcopum à quo aufugis-
senoscuntur.

Concil. Meld.
c. 50.

*Consentiunt in hoc capite editio Helma-
stadiensis & codex MS. Parisiensis. In vulga-
tis tamen editionibus Concily Meldensis ita
legitur: & rejiciantur à parochiis in quibus
cupiunt immorari, usque quò &c. Habemus
autem nos vetustum codicem MS. in quo des-
cripti sunt canones istius synodi Meldensis,
in quo locus iste sic habet: & eiciantur à par-
rochiis in quibus cupiunt immorari &c.*

De eadem re. *Ex eodem Concilio.*

CCCCXXXV. Qui cum senioribus suis
de aliis provinciis ad nostras provincias ve-
niunt sine formata, ministrare non permittan-
tur: quam etsi attulerint, & ministrare idonei

Concil. Meld.
c. 51.
Burchard. lib.
2. c. 144.

N

* Edit. Hel-
msted. pera-
gere

inveni fuerint, instruuntur quàm religiose
atque studiosè sacrum ministerium* peragant,
aut in quibus locis illud agere non debeant.

De eadem re. *Ex eodem.*

Concil. Meld.
ibid.

CCCCXXXVI. Clerici verò, si ab
huiusmodi hominibus ad ordinandum offe-
runtur, instrui debent ut ad Episcopos ex
quorum parœchiis sumpti sunt eos remit-
tant, & aut ibi ordinentur, aut litteras cano-
nicas ab Episcopo ex cuius diocesi sunt ferant,
sicut canonica docet auctoritas.

Nicæna synodus hunc ordinem inter Epil-
copos in faciendis epistolis confer-
vandum esse instituit.

Ivo par. 6.
c. 433.

CCCCXXXVII. Græca elementa
litterarum numeros etiam exprimere nullus,
qui vel tenuiter Græci sermonis notitiam ha-
bet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis
canonicis, quas mos Latinus formatas appel-
lat, aliqua fraus falsitatis temerè præsumere-
tur, hoc à patribus CCCXVIII. Nicææ
constitutis saluberrimè inventum est & con-
stitutum, ut formatæ epistolæ hanc calcula-
tionis sive supputationis habeant rationem,
id est, ut assumantur in supputationem prima
Græca elementa Patris & Filij & Spiritus san-
cti, id est, π, ρ, α. quæ elementa octogena-
rium quadringentenarium & unum nume-
rum servant. Petri quoque Apostoli prima
littera, id est, π. qui numerus octoginta sig-
nificat. Ejus qui scribit epistolam prima litte-
ra; cui scribitur, secunda; accipientis, tertia;
civitatis quoque de qua scribitur, quarta; &
Indictionis, quæcunque est illius temporis;

numerus assumatur. Atque ita his omnibus litteris Græcis, quæ, ut diximus, numeros exprimunt, in unum ductis, unam, quæcunque collecta fuerit, summam epistola teneat. Addat præterea separatim in epistola etiam nonagenarium & nonum numeros, qui secundum Græca elementa significant AMHN. Tres igitur prædictæ litteræ Græcæ, id est, π, ρ, α, & prima littera ex nomine Petri, id est, π, DLX. & I. efficiunt numeros. π enim, quæ est prima in nomine summi Patris, LXXX. numerat. ρ verò, quæ est prima in nomine Filij, CCCC. numerat. α verò, quæ prima est in nomine Spiritus sancti, unum indicat. Si addas π, quæ in nomine Petri est prima, id est, LXXX. DLXI. reperies. AMHN verò, quod in fine prædictæ epistolæ scriptum est, XCIX. indicat. A enim unum, M, XL, H, VIII, N, L. numerant, qui XCIX. efficiunt numeros. Et si summam totam simul jungas, DCLX. epistola numeros tenet.

Sed propter minus scientes ponenda videntur elementa ipsa Græca cum numeris propriis.

GRÆCÆ LITTERÆ.

I. A. Alfa.	X. I. Iota.	C. P. Ro.
II. B. Beta.	XX. K. Cappa.	CC. C. Sigma.
III. Γ. Gamma.	XXX. Λ. Lapda.	CCC. T. Tau.
IV. Δ. Delta.	XL. M. Mi.	CCCC. Υ. Ry.
V. E. Epi.	L. N. Ni.	D. Φ. Phi.
VI. S. Senon.	LX. Ζ. Xi.	DC. Χ. Chi.
VII. Z. Zeta.	LXX. O O brevis.	DCC. Ψ. Psi.
VIII. H. Eta.	LXXX. Π. Pi.	DCCC. Ω. O longa.
IX. Θ. Theta.	XC. Ϛ. Cophe.	DCCCC. ϛ. Ennachos.
		Æ. hile.
		N ij

Numerant autem ita. mia, dia, tria, tessera, pente, exa, epta, ogda, nea, deca, icosi, triepta, serenta, nirenta, exenta, ebdominta, ogdominta, enneminta, ecaton, diacos, tetracos, pentacos, exacos, ebdacos, ogdacos, ennacos, &c. [*Ista sunt valde corrupta. Sed cum facile sit illa corrigere, nihil mutare volumus.*]

Exemplar epistolæ formatae.

Ivo par. 6.
c. 434.

CCCCXXXVIII. In nomine ꝑ. Patris & ꝑ. Filij & ꝑ. Spiritus sancti. Rathbodus sanctæ Treverensis Ecclesiæ ac plebis ipsius humilis famulus Rotberto reverendæ sanctæ Metensis Ecclesiæ antistiti, in Christo pastorum principe mansuram cum gaudio prosperitatis ac perpetuitatis gloriam. Decreta sanctorum trecentorum decem & octo patrum Nicææ constitutorum saluberrima servantes, Deo dignam piamque fraternitatem vestram canonicè adgredimur, & sub nomine formatae epistolæ reverenter vestram sanctitatem adimus, vobis scilicet intimando quia præsentis Presbytero nostro nomine Gislemaro has dimissorias dedimus litteras, quem in nostra diocesi ecclesiasticè educatum, de ordine clericatus ad presbyteratus proveximus gradum, ut his canonicis munitus apicibus cum nostra licentia ei in vestra parræchia sub defensione ac regimine vestræ caræ dilectionis degere liceat; illumque in sinu sanctæ matris Ecclesiæ canonicè fovendum ac regendum vobis committimus. Hanc ergo epistolam Græcis litteris hinc inde munire decrevimus, & anulo Eccle-

ſiæ noſtræ bullare cenſuimus. Chriſtus paſto-
rum princeps interventu beati Petri, cui ſpe-
cialiter ovile dominicum commiſſum eſt, fra-
ternitatem veſtram ad cuſtodiam ſui gregis
diù nobis conſervet incolumem. Amen. Π. γ.

A. Π. P. O. C. γ. Θ. AMHN. Summa horum
MDXXXIX. Data Treveris Idib. Octob.
anno dominicæ incarnationis DCCCCVI.
Indictione nona. Π. γ. A. Π. Δ. P. Δ. Θ.

Item alia epiſtola.

CCCCXXXIX. Reverentiſſimo & Ivo par. 6.
ſanctiſſimo Rathbodo ſanctæ Treverenſis Ec- c. 455.
cleſiæ Archiepiſcopo Dado Vvirdunenſis Ec-
cleſiæ devotus gregis Chriſti famulus in Do-
mino vero Rege ſummæ felicitatis beatitudi-
nem. Cùm ſancta catholica Eccleſia prompta Burchard. lib.
ſit ſequi documenta evangelica, quæ dicunt: 2. c. 227.
*Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mer-
cedem Prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum*
&c. & Apoſtolus jubeat hoſpitalitatem ſecta-
ri & neceſſitatibus ſanctorum virorum com-
municare; tamen * qui cauteriatam habent * Leg. propter
ſuam conſcientiam, dicentes ſe eſſe ſimplices, eos qui caut.
cùm ſint aſtutia diabolica repleti, & pro opere
pietatis dicunt ſe de loco ad locum tranſire,
cùm ſint ſua malitia faciente fugitivi, & di-
cunt ſe eſſe miniſterio ſacro inſertos, cùm non
ſint, ſtatutum eſt à ſanctis patribus neminem
Clericum alienum & ignotum recipi ab aliquo
Epifcopo, & inthronizari in ſua Eccleſia, niſi
habeat à proprio Epifcopo epiſtolam quæ in
canonibus nominatur formata. Ideo notum
facimus paternitati veſtræ quòd præſens fra-

Vide supra
cap. 399.

ter noster harum litterarum portitor, nomine Aduinus, non pro sua nequitia expulsus est à nobis; sed postulantibus fratribus nostris, eo quod ex familia nostra fuit, dedimus ei libertatem receptam à cornu altaris canonicè, & ordinavimus eum ad gradum presbyterij; cui etiam has dimissorias sive commendatitias litteras fecimus, & eum ad vestram dilectissimam fraternitatem dirigimus, ut in vestra parochia sub vestro sacro regimine & defensione consistere valeat. Ego inquam in nomine P. Patris & F. Filij & A. Spiritus sancti, & in unitate sanctæ Ecclesiæ, in qua Petro datum est jus ligandi atque solvendi, absolvo Dado humilis Episcopus Presbyterum Aduinum de civitate Vvirdunensi Indictione IX. & licentiam do vobis, Rathbode venerabilis Archiepiscopo, inthronizandi eum in quacunque Ecclesia vultis vestræ parochiæ. Dilectam paternitatem vestram virtutum floribus insignitam omnipotens Deus conservare dignetur. Amen. P. F. A. P. Δ. A. P. Δ. Θ. DCCCLXXVIII. Data V. Id. Maij anno dominicæ incarnationis DCCCCVI. Indictione IX.

De ordinatione. *Ex epistola Gelasij Papæ.*

Decreta Gelasij c. 11.
Ivo var. 6.
c. 74.
* Leg. id est, primi & quartii

CCCCXL. Ordinationes Presbyterorum & Diaconorum, quæ nisi certis temporibus & diebus exerceri non debent, * quarti mensis jejunio, septimi, & decimi, sed etiam quadragesimalis initij ac mediana quadragesimæ die, sabbati jejunio circa vesperam noverrint celebrandas; nec cujuslibet utilitatis seu

Presbyterum seu Diaconum his præferre qui ante ipsos fuerint ordinati, aliquis præsumat.

Qualiter Episcopus debet ordinem facere.

Ex Concilio Nannetensi.

CCCCXLI. Episcopus quando ordinationes facere disponit, omnes qui ad sacrum ministerium accedere volunt, feria quarta ante ipsam ordinationem evocandi sunt ad civitatem unà cum Archipresbyteris qui eos repræsentare debent. Et tunc Episcopus è latere suo dirigere debet sacerdotes & alios prudentes viros gnaros legis divinæ & exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, institutionem, locum ubi educati sunt, si sint bene litterati, si in lege Domini instructi, diligenter investigent. Ante omnia, si fidem catholicam firmiter teneant & verbis simplicibus adferre queant. Ipsi autem quibus hoc committitur cavere debent ne aut favoris gratia aut cujuscunque muneris cupiditate inlecti à vero deviant, ut indignum & minùs idoneum ad sacros gradus suscipiendos Episcopi manibus applicent. Quòd si fecerint, & ille qui indignè accessit, ab altari removebitur, & illi qui donum sancti Spiritus vendere conati sunt, coram Deo jam condemnati, ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur. Et sic sabbato, qui probati inventi sunt, Episcopo repræsententur.

Concil. Nannet. c. 11.
Burchard. lib. 2. c. 1.

Ex Concilio Meldensi.

Concil. Meld.
c. 52.
Burchard. lib.
2. c. 4.

CCCCXLII. Hi qui ordinari petuntur nullatenus ordinentur nisi in loco certo & religioso, vel etiam in civitate, saltem uno anno immorentur, ut de vita & conversatione atque doctrina illorum certitudo possit agnoscī. [*Vide suprā cap. 389.*]

Qualiter Episcopus ordinandus examinabitur. *Ex Concilio Carthaginiensi.*

Concil. Carthag. 4. c. 1.
Burchard. lib.
1. c. 8.
Ivo par. 5.
c. 62.
Gratian. dist.
23. c. 2.

CCCCXLIII. Qui Episcopus ordinandus est, antea examinetur, si natura prudens est, si docibilis, si moribus temperatus, si vitæ castus, si sobrius, si semper sui negotij cavens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus, & ante omnia, si fidei documenta verbis simplicibus adserat, id est, Patrem & Filium & Spiritum sanctum unum Deum esse confirmans, totamque Trinitatem deitatem coessentialē & consubstantialē & coeternalem & coomnipotentem prædicans, singulam quamque in Trinitate personam plenum Deum & totas tres personas unum Deum, si incarnationem divinam non in Patre neque in Spiritu sancto factam, sed in Filio tantum credat; ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, ipse fieret in homine hominis matris filius, Deus verus ex Patre, homo verus ex matre, carnem ex matris visceribus habens & animam humanam rationalem, simul in eo utriusque naturæ, id est, homo &

Deus, una persona, unus Filius, unus Christus, unus Dominus, * creaturarum omnium * creator quæ sunt & auctor & dominus & rector cum Patre & Spiritu sancto omnium creaturarum, qui passus est vera carnis passione, mortuus vera corporis sui morte, resurrexit vera carnis suæ resurrectione * vel resumptione, in qua veniet judicare vivos & mortuos. Quærendum etiam ab eo si novi & veteris testamenti, id est, Legis & Prophetarum & Apostolorum, unum eundemque credat auctorem Deum, si diabolus non per conditionem sed per arbitrium factus sit malus. Quærendum etiam ab eo si credat hujus quam gestamus & non alterius carnis resurrectionem, si credat iudicium futurum, & recepturos singulos pro his quæ in hac carne gesserunt vel pœnas vel præmia, si nuptias non improbet, si secunda matrimonia non condemnet, si carnum perceptionem non culpet, si pœnitentibus reconciliatis communice, si in baptismo omnia peccata, id est, tam illud originale contractum, quam illa quæ voluntariè admissa sunt, dimittantur, si extra Ecclesiam catholicam nullus salvetur. Cum in his omnibus examinatus, pleniter instructus repertus fuerit, tunc ordinetur.

* Alibi legitur: & vera animæ resumpt.

Postremam istius capituli partem decurtavit Regino. Et tamen illa magni momenti est. Itaque nos heic eam censuimus esse reponendam in gratiam lectorum. Sic ergo habet in capite primo Concilij Carthaginensis quarti: Cum in his omnibus examinatus, inventus fuerit plenè instructus, tunc consensu Clericorum & laicorum & conventu totius

provinciae Episcoporum, maximèque Metropolitani vel auctoritate vel præsentia, ordinetur Episcopus. *Burchardus & Ivo, quia ex Reginone acceperunt, finem hanc istius capituli exhibent decurtatam. Gratianum aliunde accepisse videtur quàm ex istorum collectionibus, cum integrum locum referat.*

Qualiter Presbyteri vel Diaconi ante ordinationem vel post ordinationem examinentur, vel qualiter de suo ministerio discutiantur, in principio istius libelli satis expressum est, ubi scriptum est quid sit à Presbytero requirendum. Et ideo superfluum videtur repeti & iterari quod jam constat esse notatum.

EXPLICIT LIBELLUS PRIMUS.

